

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

BİLİŞİM BİLİM DALI

**DİJİTAL ORTAMLARDA TOPLUMSAL KATILIM ANLAYIŞI:
SOSYAL EYLEM PLATFORMLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME**

Yüksek Lisans Tezi

MUSTAFA CANKUT KURT

İSTANBUL, 2016

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

BİLİŞİM BİLİM DALI

**DİJİTAL ORTAMLARDA TOPLUMSAL KATILIM ANLAYIŞI:
SOSYAL EYLEM PLATFORMLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME**

Yüksek Lisans Tezi

MUSTAFA CANKUT KURT

Danışman: PROF. DR. ÖZHAN TINGÖY

İSTANBUL, 2016

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

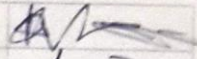
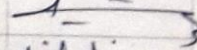
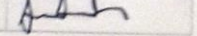
TEZ ONAY BELGESİ

GAZETECİLİK Anabilim Dalı BİLİŞİM Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS
öğrencisi MUSTAFA CANKUT KURT'nın DİJİTAL ORTAMLARDA TOPLUMSAL
KATILIM ANLAYIŞI : SOSYAL EYLEM PLATFORMLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME
adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 15.06.2016 tarih ve 2016-21 sayılı kararıyla
oluşturulan jüri tarafından oy birliği oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 29 / 07 / 2016

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

1. Tez Danışmanı	Prof. Dr. ÖZHAN TINGÖY	
2. Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. ŞEVKİ IŞIKLI	
3. Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. İMRAN DEMİR	

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	: Mustafa Cankut Kurt
Anabilim Dalı	: Gazetecilik
Programı	: Bilişim
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Özhan Tıngöy
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans – Ağustos 2016
Anahtar Kelimeler	: Toplumsal Katılım, Dijital Ortamlar, Sosyal Eylem Platformları

ÖZET

DİJİTAL ORTAMLARDA TOPLUMSAL KATILIM ANLAYIŞI: SOSYAL EYLEM PLATFORMLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Bu çalışmada sosyal eylem platformları üzerinden yürütülen kampanyalara katılan bireylerin, toplumsal katılım düzeylerindeki değişim ve bu değişimin bireyler üzerindeki etkileri anlaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın evreni, sosyal eylem platformlarına ilişkin çeşitli deneyimleri olan bireyler, örnekleme ise bu evrenden olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden amaca yönelik örnekleme metodu ile seçilen katılımcılar olarak belirlenmiştir. Nitel veri toplama tekniği ile ele alınan çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ve Likert tipi tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın temel bulguları katılımcıların, sosyal eylem platformları üzerinden toplumsal katılım aktivitelerine dâhil olmak konusunda temel noktalar açısından benzer bakış açısına sahip oldukları üzerinedir. Ancak alt temalar açısından katılımcıdan katılımcıya değişkenlik gösteren görüşler bulunmaktadır.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname	: Mustafa Cankut Kurt
Field	: Journalism
Programme	: Informatics
Supervisor	: Prof. Dr. Özhan Tıngöy
Degree Awarded and Date	: Master – Ağustos 2016
Keywords	: Social Participation, Digital Media, Social Action Platforms

ABSTRACT

UNDERSTANDING OF SOCIAL PARTICIPATION ON DIGITAL MEDIA: AN INVESTIGATION OF SOCIAL ACTION PLATFORMS

In this study, it is aimed to understand the effects of the social action platforms on the participation levels of individuals who participate the campaigns on social action platforms. The population of this study consists of individuals who have experience with social action platforms and the samples selected with by purposive sampling which is one of the non-probability sampling methods. Semi-structured interview technique is used in this qualitative research. A Semi-structured interview form and a Likert type attitude scale designed by researcher, used as data collection tools. In the main findings of this study, participants have similar point of view about the joining the social participation activities but on the sub-themes, there are some different opinions that depend on the participants.

ÖNSÖZ

Dijital Ortamlarda Toplumsal Katılım Anlayışı: Sosyal Eylem Platformları Üzerine Bir İnceleme adlı tez çalışmamda bilgisini, desteğini ve yardımını esirgemeyen, tecrübesiyle ve yapıcı eleştirileriyle bana rehberlik eden danışmanım Prof. Dr. Özhan TİNGÖY'e, tez jürimde eleştiri, öneri ve katkılarını sunan Yrd. Doç. Dr. Şevki IŞIKLI ve Yrd. Doç. Dr. İmran DEMİR'e teşekkürlerimi bir borç bilirim. Ayrıca her zaman yanımda olan ve desteğini esirgemeyen aileme ve çalışma sürecinde yardımını esirgemeyen arkadaşım Fatih BARİTCİ'ye teşekkür ederim.

Mustafa Cankut KURT

Temmuz 2016, İstanbul

İÇİNDEKİLER

GENEL BİLGİLER	ii
GENERAL KNOWLEDGE	iii
ÖNSÖZ	iv
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM KATILIM ve TOPLUMSAL KATILIM OLGULARI	4
1.1. Katılım.....	4
1.1.1. Katılımın Özellikleri.....	5
1.1.2. Katılımın Amaçları	8
1.2. Katılımın Türleri	10
1.3. Toplumsal Katılım	12
1.4. Toplumsal Katılıma İlişkisel Yaklaşımlar.....	17
1.5. Toplumsal Katılımı Oluşturan ve Etkileyen Faktörler	19
1.5.1. Toplumsal Katılım ve Sosyal Sermaye İlişkisi.....	21
1.6. Toplumsal Katılımın Faaliyet Alanları.....	23
1.6.1. Gönüllü Katılım.....	23
1.6.2. Sosyal İlişki Kurmak	24
1.6.3. Yardımsever davranışlar	24
1.7. Toplumsal Katılımın Sürdürülebilmesi	27
1.8. Toplumsal Katılımın Önemi ve Sağladığı Katkılar.....	28
İKİNCİ BÖLÜM DİJİTAL ORTAMLARDA TOPLUMSAL KATILIM.....	31
2.1. Dijital Ortamlara Bakış.....	31

2.2. Dijital Ortamların Özellikleri	34
2.3. Dijital Ortamların Ayırıcı Nitelikleri.....	45
2.4. Dijital Ortamlarda Toplumsal Katılım ve Sosyal Eylem Platformları.....	47
2.4.1. Sosyal Eylem Platformlarının Faaliyet Alanları	50
2.4.2. Sosyal Eylem Platformlarının Yapısı	55
2.4.3. Dijital Ortamlarda Toplumsal Katılıma İlişkisel Yaklaşımlar	60
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM SOSYAL EYLEM PLATFORMLARI ÜZERİNE BİR	
İNCELEME.....	64
3.1. Araştırmanın Amacı.....	64
3.2. Araştırmanın Yöntemi	65
3.2.1. Araştırma Modeli.....	66
3.2.2. Evren ve Örneklem	66
3.2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	68
3.3. Bulgular ve Yorum	69
3.3.1. Toplumsal Katılıma İlişkin Görüşler	71
3.3.2. Dijital ortamlar ve İnternete İlişkin Görüşler	81
3.3.3. Sosyal Eylem Platformlarına İlişkin Görüşler	87
TARTIŞMA ve SONUÇ.....	102
KAYNAKÇA.....	107
EKLER.....	117
Ek 1.....	117
Ek 2.....	120

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Toplumsal Katılım Faaliyetleri.....	25
Tablo 2: Geleneksel ve Dijital Ortamların Karşılaştırılması.....	45
Tablo 3: Sosyal Eylem Platformlarında Toplumsal Katılım Faaliyet Alanları	51
Tablo 4: Sosyal Eylem Platformlarında Kullanılabilirlik Kısıtları ve Toplumsal İhtiyaçlar	57
Tablo 5: Katılımcılardan Edinilen Bilgiler	67
Tablo 6: Verilerin Analizi Sonucu Ortaya Çıkan Tema ve Alt Temalar.....	70
Tablo 7: Toplumsal Katılıma İlişkin Katılımcıların Tutumları.....	71
Tablo 8: Katılımcıların Toplumsal Katılım Tanımları	72
Tablo 9: Dijital Ortamlarda Toplumsal Katılıma İlişkin Katılımcıların Tutumları	82
Tablo 10: Katılımcıların İnternet Kullanım Yılları ve Günlük Kullanımı	85
Tablo 11: Sosyal Eylem Platformları Üzerinden Toplumsal Katılıma İlişkin Katılımcıların Tutumları.....	88

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Katılımın Özellikler	6
Şekil 2: Katılımın Türleri	12
Şekil 3: Başkalarıyla Kurulan Bireysel Yakınlıkla ve Faaliyetin Hedeflerine İlişkin Toplumsal Katılım Sınıflandırması.....	15
Şekil 4: Dijital Ortamların Özellikleri.....	35
Şekil 5: Dijital Medya Etkileşiminin Dört Boyutu.....	42
Şekil 6: Okuyucudan Liderliğe Akış Modeli	49
Şekil 7: Change.org Değişim Raporu, Türkiye Hangi Alanlarda Değişim İstiyor?	54
Şekil 8: Change.org Değişim Raporu, Kamuoyu En Çok Hangi Alanda Değişime Destek Veriyor?	55
Şekil 9: Sosyal Eylem Platformlarının Özellikleri	56
Şekil 10: Toplumsal Katılıma İlişkin Görüşlerin Kelime Bulutu	74

GİRİŞ

Toplumsal katılım en genel tanımıyla; kişinin toplumsal grup içerisindeki aktivitelere katılımını ifade etmektedir (Prohaska, Anderson ve Binstock, 2012, s. 249-250). Bu aktiviteler planlı ve programlı bir şekilde geliştirilmiş büyük kapsamlı sosyal hareketler olabileceği gibi gündelik hayat içerisindeki süregelen alışılmış aktiviteler de olabilir.

Dijital ortamlar geniş kitlelere erişim imkânı, herkese açık olan yapısı, düşük maliyeti, büyük etki yaratma potansiyeli ve de sunduğu özgürlük ile karşılıklı bir eylem olarak bireyler arası iletişimin ve etkileşimin sanal ortamlarda da gerçekleştirilebilmesine olanak sağlamıştır. Dolayısıyla bu yeni ortamlar, bireylerin etkileşimlerine dayalı olan toplumsal katılımın gerçekleşmesi için yeni bir alan konumuna gelmişlerdir. Bu durum birey gözünden bakıldığında toplumun içerisinde yer alma ve değer katma açısından değerli bir fırsat gibi görülebilirken, toplumsal katılım konusunda çalışmalar yapan araştırmacıları bu ortamlarda gerçekleşen katılımın düzeyini ölçmeye itmiştir. (Wellman vd., 2001; Baasanjav, 2008; Zhang, Jiang ve Carroll, 2011; Guillen., 2011; Rimskii, 2011; Schreuer., 2014).

Konu hakkında benzer araştırmalar sosyal ağlar üzerinden yapılmıştır. Toplumsal katılıma geleneksel bir bakış açısıyla bakıldığında teknolojinin insan hayatına sağladığı büyük hareketlilik ile beraber şehir hayatında meydana gelen toplumsal aktivitelerin gittikçe kendine daha az yer bulduğu iddia edilmişse de, sosyal ağların toplumsal katılımı bu yeni ortama taşıyarak azalttığı değil değiştirdiği yönündedir. Bazı araştırmalarda ise toplumsal katılımın sosyal ağların kullanımı ile arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Zhang, Jiang ve Carroll, 2011, s. 570-571).

Bu çalışmanın amacı sosyal eylem platformları üzerinden yürütülen kampanyalara katılan bireylerin, toplumsal katılım düzeylerindeki değişimi ve bu değişimin bireyler üzerindeki etkilerini incelemektir. Bu bağlamda çalışmanın konusu, katılım olgusu anlayışındaki değişim ve bu değişim sürecinde etkili olan dijital ortamlardaki gelişmelerdir. Bu doğrultuda çalışma sırasında şu sorulara cevap

aranılmıştır: Bireylerin dijital ortamlar ve sosyal eylem platformları üzerindeki toplumsal katılıma yönelik eylemler hakkındaki görüşleri nelerdir? Dijital ortamlarda yürütülen faaliyetler toplumsal katılımı etkiler mi? Sosyal eylem platformları üzerinden yürütülen kampanyalara katılımın birey üzerindeki olumlu ve/veya olumsuz etkileri var mıdır? Varsa bunlar nelerdir? Ve sosyal eylem platformlarında kampanyalara katılan bireylerin tecrübe ve deneyimleri nelerdir?

Bu sorulara cevap bulabilmek için, öncelikle toplumsal katılım ve dijital ortamlardaki toplumsal katılım faaliyetleri incelenmiş. Bu incelemelerden sonra veri toplama ve analiz sürecine destek olması için sosyal eylem platformları üzerindeki toplumsal katılıma yönelik aktiviteleri gözlemlenmiştir. Yapılan incelemeler ve gözlemlerden elde edilen verilerin de yardımıyla katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Bu çalışma, sosyal eylem platformları üzerinden yürütülen kampanyalara katılan bireylerin toplumsal katılım düzeylerindeki değişim ve bu değişimin onlar üzerindeki etkilerinin anlaşılması beklentisi ile yapılmıştır.

Literatürde, internetin ve sosyal medya araçlarının toplumsal katılım üzerindeki etkileri konusundaki çalışmaların yanı sıra, bu etkilerin geleneksel toplumsal katılım düzeyi ile karşılaştırıldığı çalışmalar vardır. Bu çalışmalarda toplumsal katılımın yanı sıra bu kavramın hem yaş, cinsiyet gibi demografik etkenlerle ilişkisi hem de mutluluk, sosyal sermaye ve toplumsal bağlılık gibi kavramlarla ilişkisi araştırılmıştır. Bu çalışmalara sonraki bölümlerde yer verilmiştir. Bu çalışma sosyal eylem platformlarının toplumsal katılım düzeylerindeki değişimi ve bu değişimin bireyler üzerindeki etkilerini anlatması açısından literatürdeki diğer çalışmalardan farklıdır. Dolayısıyla bulguların yeni çalışmaları desteklemesi beklenmektedir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, öncelikle katılım kavramı incelenmiş, onun özellikleri, amaçları ve türleri belirtilmiştir. Ardından, toplumsal katılım kavramına, toplumsal katılımı oluşturan ve etkileyen faktörlere,

faaliyet alanlarına, sürdürülebilmesine ilişkin bilgilere ve de son olarak toplumsal katılımın önemine ve sağladığı katkılara değinilmiştir.

İkinci bölüm ise dijital ortamlardaki toplumsal katılım faaliyetlerinden meydana gelmektedir. Bu doğrultuda öncelikle genel olarak dijital ortamlara değinilmiş, özellikleri ve ayırt edici nitelikleri ele alınmıştır. Daha sonra dijital ortamlarda toplumsal katılım faaliyetleri, sosyal eylem platformları aracılığıyla açıklanmıştır. Bu bağlamda sosyal eylem platformlarının faaliyet alanları, yapıları ve dijital ortamlarda toplumsal katılıma ilişkisel yaklaşımlar üzerinde durulmuştur.

Araştırma bölümünü oluşturan üçüncü bölümde çalışmanın amacı, önemi yöntemi, evren ve örneklemi açıklanmıştır. Bulgular ve yorum bölümünde, veri analizi yapılmış ve beraberinde elde edilen bulgular; literatür ve araştırma soruları ışığında yorumlanmıştır. Tartışma ve sonuç bölümünde ise elde edilen sonuçların ne anlama geldiği ve bulguların önemi değerlendirilmiş ayrıca çalışmadaki potansiyel eksiklikler belirtilmiştir.

Bu çalışmada toplumsal katılıma yönelik aktiviteler sosyal eylem platformları üzerinden yürütülen toplumsal kampanyalar olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda sosyal eylem platformları üzerinden toplumsal katılım faaliyetleri incelenmiş, görüşme soruları bu doğrultuda hazırlanmış ve yorumlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KATILIM ve TOPLUMSAL KATILIM OLGULARI

1.1. Katılım

Kavram ilk olarak 14. Yüzyılda, Latince “paylaşmak” anlamına gelen *participare* kelimesinin isim hali olan *participatio* kelimesinin karşılığı olarak *participacioun* şeklinde Orta Çağ İngilizcesinde kullanılmıştır (Burchfield ve Grove, 1963).

Katılım; bir süreç ya da bir durum içinde istençli ve eylemli olarak bir işi üstlenme ya da bir olayda etkin olma anlamına gelmektedir ve dilimize İngilizcedeki “Participation” kelimesinden gelmiştir (Sencer, 1981, s. 87). Sosyal Bilimler sözlüğünde katılım kavramı, “*bir kararın hazırlanması, olgunlaştırılması, alınması ve uygulanması aşamalarından birine, birkaçına veya bütününe o karardan doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenecek kişilerin güçleri oranında katkıda bulunması*” olarak açıklanmaktadır (Demir ve Acar, 2005, s. 233). Ancak katılım kavramının evrensel olarak literatürde geçerli bir tanımı bulunmamakta bununla beraber kavramın kullanımı eylemlere, kurumlara, katılımcılara ve de araştırmacıların bakış açılarına göre değişkenlikler göstermektedir.

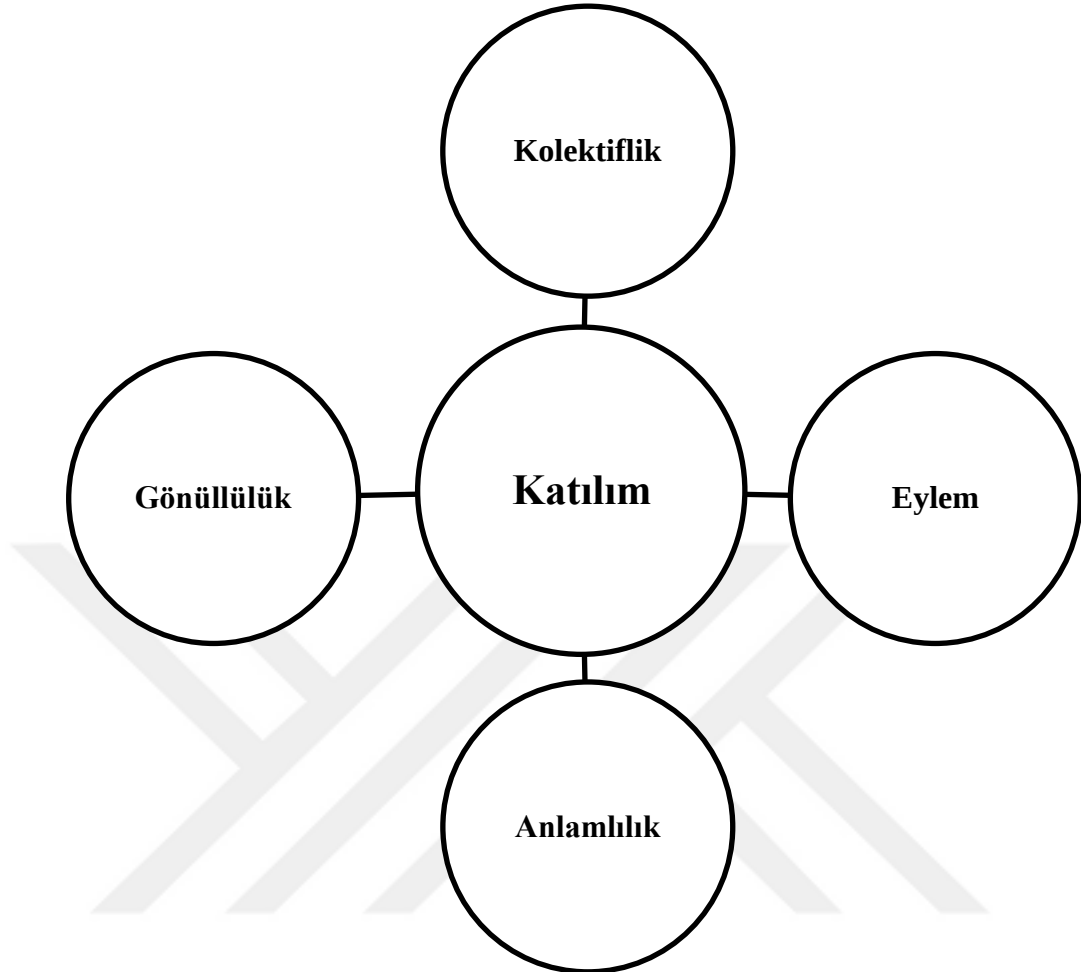
Katılım, bireyin ortak bir amaç veya eylem çerçevesinde toplumun diğer üyeleri ile bir araya gelmesi ve çeşitli roller üstlenmesidir. Bireyin katılım gösterebileceği bu eylemler çeşitli norm ve kıstaslar etrafında toplum tarafından kabul gören yerleşik eylemler olabileceği gibi, halen gelişmekte olan ve kişilerin katılımının bu gelişme ve hatta var olma yolunda büyük önem arz ettiği eylemler de olabilir. Farklı bir şekilde bu eylemler bir grup insanın seferberliği etrafında anlık bir şekilde de oluşabilirler (Lankshear ve Knobel, 2006, s. 6). Katılım toplumsal hayatta geniş bir

alana yayılmıştır. Örneğin; yıllar öncesinden planlanan ve periyodik olarak tekrarlanan siyasal seçimlerde bireylerin kendini yönetecek kişi ve/veya partilere oy vererek iradesini ortaya koyması, inananların cemaatleri ile bir araya gelip ibadetlerini yerine getirmeleri veya bir işçinin düşük maaş artırımlarını protesto eden arkadaşlarıyla iş bırakması birer “katılım” olarak değerlendirilmektedir.

1960’lı yıllarda katılım kavramı yalnızca oy verme ve karar verme sistemlerine katılımı temsil etmekteydi. Kavramın bir açıdan doğru fakat bu denli dar bir bakış açısıyla ele alınması toplum içerisinde gerçekleşen diğer faaliyetlerin gözden kaçırılmasına neden olmuştur. 1970’li yılların başına gelindiğinde ise katılım kavramı daha geniş bir bakış açısıyla ele alınarak incelenmiş, bireylerin katılımının toplumsal gelişimin değişmez parçalarından biri olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Samad, 2003, s. 49).

1970’lerin ortasında otoritelerin faaliyetlerini daha etkili kılma yolunda ilgi çeken katılım kavramı (Cohen ve Uphoff 1980, s. 213), 1980’li yılların başından itibaren elde ettiği sosyal nitelikte kazanımların; toplumsal refah, düzen ve demokrasinin sağlanması doğrultusunda paylaşılmasıyla ilişkilendirilmiştir (Bamberger, 1986, s. 5-7). Bu tür bir katılım anlayışı, etkililik ve uyumun sağlanması yolunda yerel toplumun kendi içerisinde kurduğu grup ve topluluk örgütlenmelerini gerektirmektedir. Bu nedenle 1980’li yıllar ve sonrasında bu tür örgütlenmeler yerel ve ulusal çevrelerde yoğun olarak görülmeye başlanmıştır (Oakley vd., 1991, s. 21). Günümüze gelindiğinde ise toplumsal, siyasal ve bireysel alanlardaki katılım faaliyetleri gelişen teknolojiye ayak uydurarak yapısal bir dönüşüme uğramıştır. Öyle ki, ‘E-demokrasi’, ‘E-katılım’ gibi kullanımda olan kavramlar bu görüşün destekleyicisi niteliğindedir.

1.1.1. Katılımın Özellikleri

Şekil 1: Katılımın Özellikler

Katılım faaliyetlilerinin geniş kullanım alanları, farklı tanımları ve niteliksel bir çeşitliliği vardır. Bu durum katılımın farklı alt dallara ayrılmasına neden olmuştur. Buna rağmen tüm katılım faaliyetlerinde ortak olan ve bu eylemlerin gerçek anlamda birer katılım olması için gerekli olan birtakım öğeler vardır. Bu öğeler şu şekilde gösterilebilir:

Kaynak: Brodie vd., 2011, s.15.

- Katılım gönüllü bir aktivitedir; bireylerin katılıma yönelik olarak cesaretlendirilebilir, desteklenebilir ve hatta koşullar onun için çok daha cazip hale getirilebilir fakat doğası gereği bireyin katılıma yönelik olarak vereceği karar tamamen onun hür iradesine bağlıdır. Öyle ki bu mesele katılımın temelinde yatan en önemli hususlardan bir tanesidir.
- Katılım bir eyleme ilişkindir; bireyler farklı güdülerle hareket edebilir ve bu hareket sahası çok farklı alanlara yayılabilir ya da aynı şekilde bireylerin katılımları zaman ve kapsamı açısından çeşitli kısıtlamalar (bedensel ve zihinsel engeller, iş ve aile yaşantısı, yaş, cinsiyet, ikametgâh ve din gibi) altında olabilir fakat yine de bir şekilde eylem ile ilintilidir.
- Katılım kolektif veya bağlantılıdır; eylem bireysel olsa bile ona ilişkin ortak bir amaç duygusu ve eylemin kendisinin kolektif bir tutku veya etki etrafında gerçekleşmektedir.
- Katılım anlamlıdır; tüm katılımcılar kendilerince değerli bir şey yapıyor olmak gayretinde ve endişesindedir. Bu bağlamda her bir katılım faaliyeti belirli sonuçlara ulaşmaya ilişkin olarak gerçekleşmekte ve katılımcı bireyler de buna ilişkin olarak hareket etmektedir (Brodie vd., 2011, s.16).

Diğer bir deyişle, katılım ortak bir amaç etrafında toplanmış bireylerin, anlamlı ve belirli bir yarar sağlamaya yönelik gönüllü faaliyetlerini temsil etmektedir. Bu doğrultuda niteliği ne olursa olsun katılım faaliyetlerinin bu özellikler temel alarak yapılandırılması gerekmektedir. Bireyler, bu faaliyetlerle ulaşmak istenilen hedefler, katılacağı eylemlerin aşamaları ve muhtemel kazanımları hususunda bilgilendirilmelidir. Bu bilgilendirme bireylerin faaliyetleri benimsemesi ve grup ile ortak hareket etmesini kolaylaştırmaktadır.

1.1.2. Katılımın Amaçları

Katılım faaliyetleri hedefleri ve nitelikleri doğrultusunda farklı amaçlar taşımaktadır. Bu bağlamda araştırmacılar bu amaçlara yönelik farklı ayrımlar geliştirmişlerdir. Norman Uphoff katılımı, amaçları bağlamında aralarında ilişkili fakat birbirinden ayrı dört ana türe ayırmıştır. Bunlar:

- Karar verme süreci, sorunların belirlenmesi, alternatif planlama süreçlerinin hazırlanması ve kaynakların dağıtımı gibi amaçlar doğrultusunda katılım göstermek,
- Eylemlerin yürütülmesi, programların yönetimi ve işlenmesi gibi amaçlar doğrultusunda katılım göstermek,
- Ekonomi, toplum ve siyaset gibi alanlarda çeşitli faydalar sağlamaya yönelik olarak gerçekleşen katılım ve,
- Geri bildirim amacıyla, eylemler ve onların sonuçlarının değerlendirilmesi amacıyla gerçekleşen katılımdır (1998, s. 443).

Bu dört ayrım katılımın her boyutunu kapsayan bir sınıflandırma olarak görülebilir. Bu amaçlar karar verme süreci, eylemlerin yürütülmesi, fayda sağlanması ve sonuçların değerlendirilmesi şeklinde özetlenebilir. Dolayısıyla siyasal, toplumsal ve bireysel katılım süreçlerinin tümünde kararlar alınır, kararlar eyleme geçirilir, çeşitli faydalar sağlamaya yönelik çabalar gösterilir ve bu çabaların sonuçları değerlendirilir. Bireyler bu süreçlerden biri veya daha fazlasına katılım gösterebilir. Örneğin seçim dönemlerinde birey oy vereceği aday veya partiye karar vermek veya desteklediği adaya oy toplamak için kendisi gibi düşünen bir grup insanla bir araya gelip fikir paylaşımı yapmak amacıyla katılımdan yararlanabilir. Aynı şekilde sonraki dönemlerde katılımdan, seçilenler verdikleri vaatleri yerine getirmediğinde aynı grupla bir araya gelip bir protesto eylemi düzenlemek amacıyla da yararlanabilir.

Buna ilaveten, Irene Platt (1996) ise bu konuya farklı bir bakış açısı getirmiştir. Bu anlayış:

- Fiziksel amaçlar; kişinin yeteneklerini ve çabalarını kullanarak yer almasına ilişkin amaçlar,
- Zihinsel amaçlar; aktiviteyi kavramsallaştırma, karar verme, organizasyon ve yönetime yönelik amaçlar,
- Duygusal amaçlar; sorumluluk, güç ve yetkiyi üstlenmeye ilişkin amaçlar şeklindedir.

Bireyler fiziksel, zihinsel veya duygusal amaçları gerçekleştirmeye yönelik olarak katılım faaliyetleri içerisinde bulunur. Bu faaliyetler niteliksel olarak birbirlerinden farklı olsa da tüm katılım türleri bu üç amaç üzerinde yapılanmıştır.

Son olarak Peter Oakley ise katılım kavramını bir “amaç” olarak gören görüşlerin yanında farklı bir bakış açısı geliştirerek, katılımın nihai amaçlara ulaşma yolunda bir “araç” olabileceğini de söylemiştir. Diğer bir deyişle, belirlenmiş bir hedefe veya amaca ulaşma yolunda katılım bir yardımcı öge olarak görülebilir. Bu tür bir katılımda elde edilen sonuçlar, bir eylem olarak katılımın kendisinden çok daha önemlidir. Ayrıca, diğer araştırmacıların görüşleriyle uyumlu olarak, katılımın bir amaç olarak insanlar arasında güven ve dayanışma inşa edebilen bir süreç olduğunu ifade etmiştir. Bu doğrultuda bir “araç” olarak katılımда önemli olan sonuçlarken, bir “amaç” olarak katılımда önemli olan faaliyetin kendisidir (1988, s. 4-5). Özetle katılım faaliyetlerinin amaçları farklı şekillerde ifade edilmiştir; katılım, hedefleri ve nitelikleri bağlamında karar verme süreci, eylemlerin yürütülmesi, fayda sağlanması ve geri bildirim amacıyla kullanılabileceği gibi fiziksel, zihinsel ve duygusal amaçlarla da kullanılabilir. Aynı şekilde katılıma yönelik faaliyetler toplumsal hayatta amaçsal ve araçsal niteliklerde görülebilir.

1.2. Katılımın Türleri

Toplumsal yaşamın her alanında katılım faaliyetlerine rastlanmaktadır fakat bu faaliyetler yürütüldüğü her alanda aynı özellikleri taşıyan, aynı girdilere ve çıktılara sahip etkinlikler değildir ve dolayısıyla katılım farklı alt türlere sahiptir. Bu anlamda katılım türleri; amaçları ve kullanım alanları doğrultusunda *siyasal* katılım, *toplumsal* katılım ve *bireysel* katılım kategorileri altında incelenmektedir.

Siyasal katılım

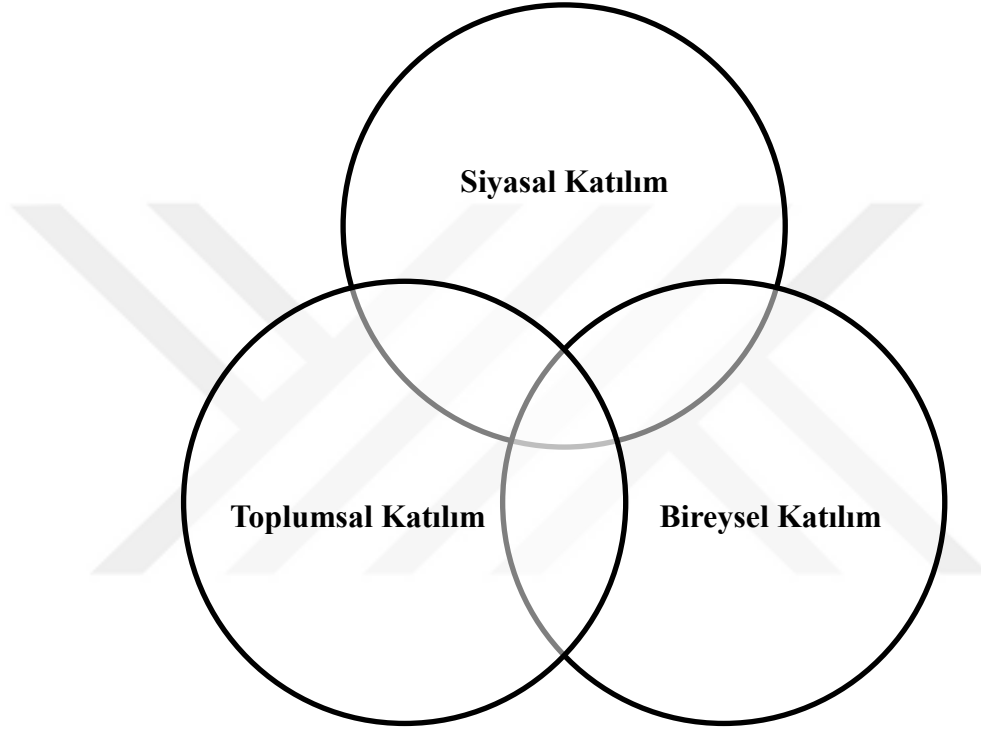
Siyasal katılım, politik karar verme sürecine dâhil olan sivil toplum örgütleri, devlet kurumları ve bu karardan etkilenen bireyler arasındaki müzakereci bir süreçtir. Bu müzakere süreci karar verme sürecindeki seçimlerin sebep-sonuç ilişkisi temel alınarak özenle hazırlanmış bir tartışma ortamıdır. Siyasal katılımı, değer ve hedeflerde çoğulculuk ilkesiyle sorunların kolektif bir şekilde çözümüne yönelik meşru politikaların elde edilmesi amaçlanır (<http://www.partizipation.at/>).

Oy vermenin yanı sıra siyasal partilere, baskı gruplarına veya lobicilik çalışmalarına dâhil olma gibi eylemleri de kapsar. Kavram bireylerin ve/veya örgütlenmiş grupların devlet ile olan ilişkilerini (Gaventa ve Valderrama, 1999, s.1-2) ve bireylerin siyasal sistemin çeşitli düzlemlerinde alınan kararları direk veya dolaylı olarak etkilemeye yönelik tüm gönüllü faaliyetlerini temsil eder (Marsh ve Kaase, 1979, s. 59). Kavram literatürde kamusal katılım, yurttaş –civic- katılımı, dikey katılım ve/veya katılımcı yönetim olarak da geçmektedir (Brodie vd., 2011, s. 15).

Siyasal katılımı diğer katılım türlerinden farklı olarak amacı, karar verme sürecindeki kişileri doğrudan veya dolaylı olarak etkileyerek bir değişim yaratmaktır. Bu doğrultuda siyasal katılımı yönelik faaliyetler bireysel veya toplumsal katılımından farklı olarak daha organize ve daha resmi zeminlerde gerçekleşmektedir.

Toplumsal katılım,

Bu tez çalışmasının da ana teması olan toplumsal katılım kavramı ise en temel anlamıyla bireyin diğer insanlarla bir araya gelmesi, topluma katkıda bulunması ve onun bir parçası olarak kendini ona ait hissetmesine ilişkin eylemleri içeren aktivitelerdir (Broese van Groenou ve Deeg, 2006).

Bireysel katılım

Kavram bireylerin yaşamak istedikleri topluma ilişkin görüşlerini ve gündelik yaşantılarının bir parçası gerçekleştirdikleri tüm eylemleri ve seçimleri kapsar. Örneğin; adil ticaret –*fair trade*- mallarını satın almak, belirli ürünleri boykot etmek, yeşil enerji kullanmak veya hayır kurumlarına bağışta bulunmak gibi eylemler bireysel katılımın kapsamına girer (Brodie vd., 2011, s. 15).

Bu kategori ayırımına rağmen siyasal, toplumsal ve bireysel katılım tam olarak birbirlerinden ayrılmaz. Tüm kategorilerin birleştiği ortak bir alan olduğu gibi, değişken

ve sürekli genişleyen yapıları itibariyle bu kategoriler ve onları oluşturan katılım faaliyetleri bazı noktalarda birbiriyle iç içe geçip, örtüşmektedir.

Kaynak: Brodie vd., 2011, s. 15.

1.3. Toplumsal Katılım

Toplumsal katılım kavramı 1960'lı yıllardan beri literatürde tartışılmasına rağmen ortak olarak kabul edilmiş bir tanıma sahip değildir (Pişkur, 2013, s. 212). Bu durumun sebebi toplumsal katılımın birçok olguyu içine sığdıran, dinamik ve toplumlar arası değişiklikler gösteren bir kavram olmasıdır. Toplumsal katılım; içerisinde yapılandığı toplumun değerleri, kültürü, aktörlerin ilişki ağları gibi etmenlerle yakından ilişkili ve amaçlarına göre değişkenlik gösteren faaliyetlerden meydana gelir.

Toplumsal katılım, en genel tanımıyla bireylerin katılabileceği kolektif faaliyetleri ifade eder. Bu faaliyetler; yerel bir topluluğa üye olmak, yardım kuruluşlarında gönüllü olarak çalışmak, bir inanç örgütü adına bir çalışmak ve benzer şekillerde gerçekleşebilir. Toplumsal katılım kavramı literatürde ayrıca sosyal bütünleşme –*social engagement*–, topluluk katılımı –*community participation*–, yatay

Şekil 2: Katılımın Türleri

katılım –*horizontal participation*– ve *civil participation* gibi kavramlarla da adlandırılmaktadır (Brodie vd., 2011, s. 15).

Genellikle topluluklar; homojen, iç içe ve üyelerinin birbirini desteklediği yapılar olarak görülürler fakat gerçekte bu durum geçerli değildir. Çoğu zaman bireyler sosyo-ekonomik statü, eğitim seviyesi, din ve etnik köken gibi niteliklerle birbirlerinden ayrılmakta ve toplumsal yapı heterojen bir görüntü sergilemektedir (Schwartz, 1981, s. 317-320). Bu ayrım bazen toplumsal ayrışmalara ve hizmetlerin aksamasına sebep olabilir çünkü bu ayrıma tabi tutulan her bir toplumsal gurubun farklı ihtiyaçları ve öncelikleri bulunmaktadır. Özellikle de engelli veya azınlık gruplara üye olan bireylerin

ihtiyaçları diğ er gruplar tarafından görmezden gelinebilir (Thomas ve Thomas, 200, s. 14-15). Toplumsal katılım başka bir bakış açısıyla kendi toplumsal ihtiyaçlarını gideremeyen ve/veya kamu hizmetlerinden bu ihtiyaçları gidermek için gerekli hizmetleri alamayan bu tip grupların toplumsal faaliyetleri olarak da algılanabilir. Toplumsal katılıma yönelik bu aktiviteler ile bu dışlanan bireyler toplumun bir  yesi olmak ve benimsenmek fırsatını yakalarken, kendilerini de toplumun bir parçası olarak görme fırsatı elde edebilirler.

Toplumsal katılım bireylerin dâhil oldukları gruplara bağlılığını ve diğ er  yeleri ile olan etkileşimlerini ifade eder, bireyler bu grup içerisindeki aktiviteler yoluyla diğ er insanlarla bir araya gelir, topluma katkı yapar ve onun bir parçası haline gelirler (Zhang, Jiang ve Carroll, 2011, s. 570). Bu açıdan bakıldığında toplumsal katılım bağlamında grupsal oluşumlar, onların birbiriyle ilişkileri ve birey-grup ilişkilerinin niteliği katılım faaliyetlerini doğrudan etkilemektedir.

Farklı bir yaklaşıma göre toplumsal katılım; bireylerin, kendileri üzerinde etkili olan evre, kurum, uygulama vb. yapıların karar verme süreçlerinde yer almalarıdır (Heller vd., 1984'ten akt. Cicognani vd., 2008, s. 98). Toplumsal katılım, bireylerin resmi veya gayri resmi ağlar içerisinde toplumsal aktivitelere dâhil olduğu toplumsal bağlam içerisinde kendisine yer bulur. Katılım, sorunların doğduğu topluluk, yer ve onun kültür, değer, norm ve kurumları çerçevesinde biçimlenir (Cicognani vd., 2008, s. 98).

La Trope  niversitesi dâhilinde kurulan Toplumsal Katılım Enstitüsü'ne göre toplumsal katılım   ana bileşen çerçevesinde tanımlanmıştır. Buna göre toplumsal katılım:

- Bireylerin kendi belirledikleri biçimlerde toplumsal hayatın iş, sağlık, eğitim, ilişkiler ve geri kalan tüm alanlarına katılmasına ilişkin insani bir haktır.

- Bireylerin kendi belirledikleri katılım faaliyetlerini gerçekleştirebilmeleri için gerekli şartları sağlamaya ilişkin toplumsal bir sorumluluktur.
- Sosyal sermaye ve sosyal içermeye kavramlarıyla yakından ilişkilidir (Bathgate ve Romios, 2011, s. 6).

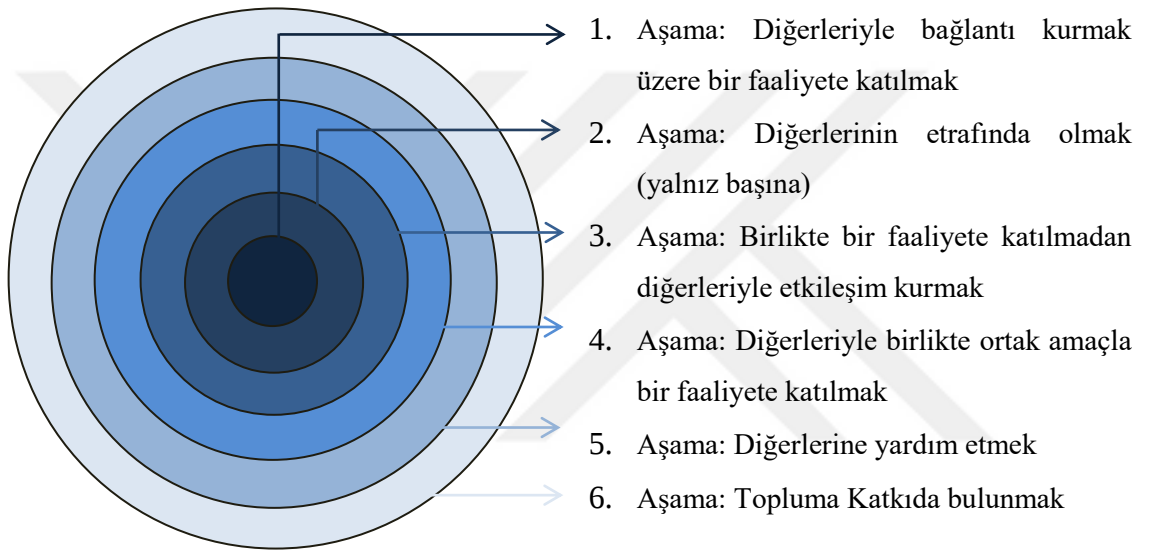
Vera-Sanso ve diğerleri (2013), katılımın ve sosyal bağlılığın gelişmesi, bireylerin hayatlarına daha mutlu bir şekilde geçirebilecekleri yıllar katmasının asıl unsuru olduğu yaygın olarak kabul edilen bir husus olduğunu belirtmişlerdir. Topluluk hayatına katılım, refah için kritik bir unsur olarak görülürken (Sen, 1992'den akt. Vera-Sanso vd., 2013, s. 181), yaşlı bireylerin haklarını ele alma, sosyal içermeyi genişletme, dışlanmayı azaltma, ulusal bütçe üzerinden talebi kolaylaştırma ve sosyal kaynaştırmayı artırma gibi faydaları vardır.

Berger ve Luckmann'a (1967) göre ise toplumsal katılımı, toplumun bir üyesinin grup içerisinde kalmak ve diğer üyelerle etkileşim kurma vaadi şeklinde tanımlamıştır. Onlara göre bahsedilen toplum sadece insanlardan oluşan bir yığın değildir. Kendilerine ait gelenekleri, tarihleri, kültürleri vardır. Bu unsurların zaman içerisinde yapılanır ve gündelik aktiviteler ile somutlaşırlar.

Katılım kavramı sosyal bilimlerdeki anlamlarının beraberinde disiplinler arası bir kavram olarak sağlık, rehabilitasyon ve ergoterapi (iş ve uğraşı terapisi) gibi alanlarda merkezi bir bileşen haline gelmiştir (Gray, 2001, s. 3). Yapılan araştırmaların ışığında toplumsal katılımın sağlık ve mutluluk üzerinde olumlu etkileri olduğunu göstermektedir (Rifkin, 1990). Bu bağlamda özellikle 1990'lı yıllardan engelli insanlara yönelik olarak değişen düşünce yapısıyla yakından ilişkilidir. Bu yeni yaklaşıma göre engellilik bireysel bir nitelik değil, toplumsal bir sorundur ve bu sorunun etkilerinin azaltılmasında toplumsal katılım önemli bir rol oynamaktadır (Pişkur vd., 2013, s. 212).

Kullanım alanları göz önüne alındığında toplumsal katılımın hayatın her alanında kendisine yer bulduğu görülmektedir.

Levasseur ve diğerleri yaptıkları çalışmalarında sosyal katılıma ilişkin altı aşamalı bir sınıflandırma geliştirmişlerdir. Bu sınıflandırma, başkaları ile kurulan bireysel yakınlıkla ve faaliyetin hedefleri (kişinin kendisi için yapabilecekleri, başkaları 'ile' yapabilecekleri ve başkaları 'için' yapabilecekleri faaliyetler) temel alınarak yapılmıştır.

Şekil 3: Başkalarıyla Kurulan Bireysel Yakınlıkla ve Faaliyetin Hedeflerine İlişkin Toplumsal Katılım Sınıflandırması

Kaynak: Levasseur, Desrosiers ve Noreu, 2004, s. 1208.

Bu ayrıma göre *ilk aşamada* gündelik yaşamda bireyin diğer insanlarla bağlantı kurmak için kendi başına gerçekleştirdiği faaliyetler bulunmaktadır. Bu faaliyetler sıradan ve hayati idame etmeye yönelik, yemek, giyinmek gibi faaliyetler olabilirken aynı zamanda bir ziyafet hazırlamak gibi karmaşık faaliyetler de olabilir. Önemli olan nokta karmaşık veya basit olmasına bakılmaksızın bu faaliyetlerin bireyleri toplumsal yaşam içerisinde diğer kişilerle bir araya getirmeye yönelik hazırlıklar olmasıdır.

Örneğin tek başına yapılan bir faaliyet de olsa kişinin internet, televizyon, gazete vb. araçlar yoluyla haberleri ve gelişmeleri takip etmesi o bireyin toplum içerisine karıştığında diğer insanlarla konuşabilecek ortak bir nokta bulmasını sağlar. Bu ilk aşamadaki faaliyetler genellikle bireylerin evlerinde ve tek başlarına oldukları zamanlarda gerçekleşir. *İkinci aşamada* ise önceki aşama ile ortak bir şekilde toplumdaki diğer kişiler ile temas haline olmasa da burada faaliyetler gerçekleştirilirken birey toplumdaki diğer insanlar tarafından çevrelenmiş durumdadır. Örneğin; bir bankamatikte sıra beklerken, akşam yürüyüşü sırasında veya evinin bahçesini sularken birey kendisiyle ilgili işleri yapsa da aslında toplumsal hayatın içerisinde yer almaktadır. *Üçüncü aşamada*, birey diğer kişiler ile birebir etkileşim ve iletişim süreci içerisine girer fakat bu süreçte ortak bir amaç veya faaliyet yoktur. Bu aşamaya herhangi bir marketteki müşteri ile kasiyer arasında kurulan kısa süreli iletişim örnek verilebilir. *Dördüncü aşamada*, birey diğer kişilerle ortak bir hedefe ulaşma yolunda iş birliği halindedir. Takım sporları, müzik grupları veya korolar, okul aile birlikleri gibi birçok ortak faaliyet bu aşamaya örnek olarak verilebilir. *Beşinci aşama*, bireylerin diğerlerine yardım etmesine ilişkin gönüllülük, bakıcılık, hayır işleri gibi faaliyetleri kapsar. *Altıncı ve son aşamada ise*, birey geniş anlamda topluma katkıda bulunacak faaliyetler içerisinde bulunur Örneğin bu aşamada birey kamu, özel veya sivil toplum kuruluşlarında çeşitli kademelerde görevler alarak toplumsal sorunların çözümünde rol oynayabilir. Veya bu kurumlardan bağımsız olarak bu toplumsal sorunlara ilişkin imza kampanyaları başlatabilir (Levasseur, Desrosiers ve Noreu, 2004, s. 1208).

Görüldüğü üzere toplumsal katılım hem bireyler arası kurulan ilişkiler hem de faaliyetlerin amaçları doğrultusunda farklı aşamalarda gerçekleşmektedir. Bu altı aşama sıralı ve bağlantılı bir süreç halinde işleyebileceği gibi sadece amaca yönelik olarak ilk iki veya üç aşamada da gerçekleşebilir. Sonuç olarak, bireyin ihtiyaçları doğrultusunda marketten alışveriş yapması da ve bir yardım kuruluşuna katılıp topluma katkıda bulunması da amaçları ve kurulan ilişkiler farklılık gösterdiği halde aynı sürece ilişkin katılım faaliyetleridir.

1.4. Toplumsal Katılıma İlişkisel Yaklaşımlar

Literatürdeki araştırmalar toplumsal katılımın farklı unsurlar ile olan ilişkisini ölçmeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda toplumsal katılımın; cinsiyet, yaş, fiziksel aktivite, yaşam alanı gibi olgularla arasındaki ilişki ortaya koyulmuştur.

Levasseur ve diğerleri (2015) şehrin farklı alanlarında yaşayan yaşlı bireylerin toplumsal katılımlarını inceledikleri çalışmalarında, 67-82 yaşları aralığında cinsiyet, alan ve yaş kriterlerine göre ayrılmış 1198 adet birey ile görüşmecilerle yönetilen anketler uygulanmıştır. Çalışma sonucunda toplumsal katılımın bölgelere göre değişiklik göstermediği fakat sosyal ağların kalitesi, araç ehliyetine sahip olmak, taşıt kullanımı gibi faktörlerin sosyal katılım düzeyi üzerinde etkili olduğuna ulaşılmıştır.

Nagarkar ve Kulkarni (2015) ise 60 yaş ve üzerindeki 1,124 erkek ve kadına kendilerinin sağlık durumları ve toplumsal katılımlarının ilişkilerini incelemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Sağlık durumunu “iyi” olarak belirten bireylerin, akrabalarıyla ilişkilerinin daha gelişmiş olduğu, eğlence aktivitelerini ve gönüllü aktivitelere daha çok katıldıkları görülmüştür. Aynı şekilde bu aktivitelere katılımdaki artış üzerinde kronik hastalıkların olmayışı, okuryazarlık, evli olmak ve cinsiyet (erkeklerde daha fazla) gibi faktörlerin olumlu etkili olduğu görülmüştür.

Lagh-Jones ve Moore (2012) yaptıkları çalışmada, Montreal’de yaşayan 25 yaş ve üzeri 2707 kişiye uygulanan anketlerle kentte yaşayan yetişkin nüfusun fiziksel hareketsizliği ile toplumsal katılım ve toplumsal sermaye olarak ağların ilişkisini ölçmüşlerdir. Çalışma sonucunda, hareketsiz insanların daha az ağ çeşitliliğine sahip olduğu ve sosyal katılımlarının düşük olduğuna ulaşılmıştır.

Chou (1998) yaş ve cinsiyetin gönüllü aktivitelerdeki fedakar davranışlar üzerindeki etkilerini aradığı çalışmasında, 20 okuldan toplanmış ergenlik yaşlarındaki 457 erkek ve 648 kız üzerinden araştırma yapmıştır. Çalışma sonucunda yaş ile fedakar

davranışlar arasında ilişki pozitif bir ilişki bulunurken, bu fedakar davranışları gerçekleştiren kişilerin gönüllü organizasyonlarda yer almasıyla da pozitif bir ilişki bulunmuştur. Ek olarak kız ve erkek öğrencilerin arasında katılım konusunda bir fark bulunmamıştır.

Wheeler ve Nezlek (1977) toplumsal katılım içerisindeki cinsiyet farklılıklarını ölçtükleri çalışmalarında üniversiteye yeni başlayan 20 kadın ve 38 erkek öğrencinin güz döneminden iki hafta önceki ve bahar yarıyılından iki hafta sonraki günlük kayıtları tutulmuştur. Çalışma sonucunda kadınların yeni ortamlara daha yoğun bir şekilde adapte olduğunu ve toplumsal teşviklerde aynı cinsten yakın arkadaşlarını kullanmaya daha yatkın olduklarına ulaşılmıştır. Benzer konuda Booth'un (1972) yaptığı çalışmada ise benzer bir şekilde erkekler daha çok arkadaşına sahipken, kadınların arasındaki arkadaşlıkların duygusal anlamda daha zengin olduğu görülmüştür. Yine aynı şekilde erkeklerin üye olduğu gönüllü organizasyon sayısı kadınlardan çok daha fazla olmasına rağmen erkeklerin grup aktivitelerine bağlılıklarının olmadığı görülmüştür.

Graney (1975) yaptığı çalışmada yaşlılıkta mutluluk ve toplumsal katılımı ölçmek için 4 yıllık sürede 60 adet yaşlı kadından toplanan raporlardan yararlanmıştır. Mutluluk ve toplumsal aktiviteler hakkındaki veriler duygu denge ölçeği ve sosyallikle ilgili dokuz aktiviteden (üç tanesi medya kullanımı, üç tanesi kişiler arası etkileşim, üç tanesi gönüllü girişimler hakkında) elde edilmiştir. Çalışma sonucunda mutluluk ile yaşlıların toplumsal aktivitelerinin arasında doğrudan ilişkili olduğu bulunmuştur. Philips'te (1972) yaptığı benzer çalışmayla mutlu olduklarını belirten kişilerin toplumsal katılım seviyelerini ölçmüştür. Çalışmanın sonucunda mutluluk arttıkça, katılım miktarının da arttığı görülmüştür.

Brodie ve diğerlerinin (2011) yaptığı araştırmada katılımcıların sosyal yaşamları ve arkadaş çevreleriyle toplumsal katılımları bağlantılı olduğuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, toplumsal katılım düzeyi bireylerin mutluluk düzeyleri, sosyal etkileşim istekleri ve coğrafik veya ilgilere bağlı olarak oluşan topluluklarda

kimlik ve sahiplik anlayışları ile yakından ilişkilidir. Ayrıca katılımcılar kavramı, uzun vadeli toplumsal ilişkiler olarak algılandığına, kimileri tarafından toplumsal yaşamda yer almak kimileri tarafından ise toplumda ihtiyacı olanlara yardım etmeye yönelik faaliyetler olarak anlaşılmaktadır.

1.5. Toplumsal Katılımı Oluşturan ve Etkileyen Faktörler

Toplumsal katılımın seviyesi ve özellikleri, bireylerin yaş, cinsiyet, medeni durum gibi demografik özelliklerinin yanı sıra kültür, çevre gibi faktörlere göre değişkenlik gösterir (Lindstörn, 2001, s.8-11). Katılım öncelikli olarak bireyin seçimleri, tercihleri ve eyleme geçme kabiliyetine bağlıdır fakat bunların beraberinde bireylerin katılım kararlarını ve imkânları etkileyebilecek bir dizi dış faktör bulunmaktadır. Toplumsal bağlantılar ve çevre gibi unsurlar bu dış faktörleri oluşturmaktadır. Bireylerin katılım kararında etkili olan faktörler şu şekilde özetlenebilir:

- Bireysel Motivasyonlar: Bireylerin kişiliği, kimliği, değer ve inançları onların yardımlaşmak, destek aramak, toplumsal ilişkiler kurmak, oy vermek, görüş bildirmek ve bunlara benzer birçok faaliyete katılımı etkileyen faktörler olarak görülmektedir.
- Kaynaklara Erişim veya Mahrumiyet: Kaynaklar zaman, para ve sağlık gibi *yaşamsal kaynaklar*, yetenekler, bilgi ve tecrübeler gibi *öğrenilen kaynaklar* ve güven ve etkililik duygusu gibi *hissedilen kaynaklar* olarak birbirinden ayrılabilir. Bireyin bu kaynaklara erişim eksikliği duyması kendi katılımına ilişkin hırs ve beklentilerinde düşüşe yol açar.
- Fırsatlar: Kurumlar, örgütler, gruplar, etkinlikler ve daha birçoğu bireylere katılım sağlamaları için çeşitli fırsatlar sunarlar. Bu fırsatların yokluğu bireylerin katılımını önemli ölçüde düşürür.

- Duygu ve Düşünceler: Bireylerin alınan bir karara ilişkin öfkeleri, tehdit altında hissetme veya değişim istekleri katılımları için birer etken olabilir.
- Hayati Meseleler: Yeni bir ilişki, emeklilik, sağlık koşullarındaki değişimler, çocuk sahibi olma veya taşınma gibi bireyin yaşamını kökten değiştiren hususlar katılım kararı üzerinde etkilidir.
- Dış Bir Etki: Bireyin yeni haberdar olduğu bir olay, bir konu hakkındaki görüşünün sorulması ve hatta bir doğal felaket onun katılım kararı üzerinde etkilidir.

Bireyin toplumsal katılıma ilişkin kararını vermesinin yanı sıra bu faaliyetlerin oluşmasında etkili olan etmenlere ilişkin dört farklı görüş de bulunmaktadır. Bunlar; toplumsal hizmetler, ekonomik etmenler, toplumsal refah düzeyine ilişkin etmenler, toplumsal adalete ve yerel ve ulusal düzeydeki sorunlarla ilişkin etmenlerdir.

- i) Toplumsal hizmetlere ihtiyaç duyan insanlara bu hizmetlerin yetersiz veya yanlış bir şekilde ulaştırılması, bireylere toplumsal katılıma ilişkin faaliyetlerin düzenlenmesine neden olabilir. Evsizlere yiyecek, giyecek, barınak gibi yardımların yapılması için oluşturulan toplumsal örgütlenmeler bu duruma örnek olarak verilebilir.
- ii) Ekonomik etmenler tüm toplumlarda bulunan finansal, maddi veya beşeri kaynaklar yerel refahın ve çevresel şartların iyileştirilmesine yönelik olarak kullanılmalıdır. Bağış kampanyaları bu duruma yönelik toplumsal katılım faaliyetleri olarak örnek gösterilebilir.
- iii) Toplumsal refah düzeyine ilişkin etmenler bireylerin kendileri ve yaşadıkları toplumun iyiliği ve refahı için yaptıkları her şeydir.
- iv) Toplumsal adalete ilişkin etmenler özellikle ekonomik anlamda güçsüz ve engelliler başta olmak üzere toplumun tüm üyelerinin

gündelik yaşamlarını etkileyen olaylara katılma ve görüşlerini bildirme hakkını vurgular niteliktedir

- v) Yerel ve ulusal düzeydeki sorunlarla ilişkili olarak bireylerin çözüm üretmeye teşvik edilmesi toplumsal katılımı sağlar (Rifkin, 1990, s. 2-3).

Sonuç olarak, toplumsal katılımı; bireyin seçimleri, tercihleri ve eyleme geçme kabiliyeti gibi içsel faktörlerin yanı sıra kaynaklar, çevresel faktörler gibi bir dizi dış faktör de etkilemektedir. Aynı zamanda toplumsal katılımın oluşumunda; devletin sağladığı hizmetler, ekonomik şartlar, toplumsal refah, eşitlik ve çeşitli sorunlar gibi unsurlar da etkili olabilmektedir.

1.5.1. Toplumsal Katılım ve Sosyal Sermaye İlişkisi

Robert Putnam’a göre, tipik toplumsal katılım, kiliseye gitmek, yerel spor liginde yer almak gibi kolektif aktivitelere katılma şeklinde gerçekleşir. Bu aktiviteler, toplumsal sermayeyi güçlendirmeye ve geliştirmeye yardımcı olur. “Sosyal organizasyonların karşılıklı yarar amacıyla koordinasyon ve işbirliğini kolaylaştıran ağlar, normlar ve sosyal güven gibi özellikleri” (Putnam, 1995, s. 65-66) olarak tanımladığı sosyal sermaye kavramı, bireyler arasındaki güvene dayalı ilişkilerin, bireyleri bir araya getiren amaç ve amaçlara ulaşılmasında sağladığı katkı olarak ifade edilebilir. Bu tanım dikkate alındığında toplumun değerli bir varlığı olan sosyal sermaye toplumsal katılım ile yakından ilişkilidir, bireylerin toplumsal katılımının sağlanması, sosyal sermayenin üretilmesi ve sürdürülmesi için büyük önem taşır (Öğüt ve Erbil, 2009). Öyle ki, literatürde toplumsal katılım, güven ve karşılıklık ilkesi ile birlikte sosyal sermayenin işlevselleştirilmiş hali olarak görülmektedir (Kawachi vd., 1997, s. 1491).

Putnam, sosyal sermayeyi resmi veya gayri resmi toplumsal ağ ve aktivitelere yüksek katılımın, yüksek seviyede güven ve karşılıklılığın bir bileşimi olarak

tanımlamıştır. Bu bileşim karşılıklı bir ilişki içerisinde toplumun bir arada gelişimi olarak kabul edilir (1995, s. 71). Buna göre sosyal sermaye, toplumsal katılım yoluyla bireylerin ve grupların katkı yaptığı ve aynı zamanda kazanımlar elde ettiği çeşitli ekonomik ve toplumsal çıktılardır. Toplumsal katılım yoluyla bireyler ve gruplar toplumsal hayata dâhil olsalar da toplumsal katılımın derecesi bu kişi veya grupların sosyal sermayelerince doğrudan etkilenir (<http://ssrn.com/>).

McAdam’a göre sosyal sermaye, kişilerarası etkileşimden ve örgütsel katılımdan çok daha fazla unsurdan meydana gelir. Eğer bireyler içerisinde yaşadıkları topluma karşı güçlü bir ait olma güdüşüne sahipse sosyal sermayelerini daha etkili ve istekli bir biçimde geliştirirler (McAdam, 1982).

Paxton ise sosyal sermayenin ana bileşenlerinin toplumsal bağlantılar, diğer insanlara ve de kurumlara karşı olan güven duygusu olduğunu belirtmiştir (Paxton, 1999, s. 92). Toplumsal katılıma yönelik faaliyetler, bireylerin kendi aralarındaki ve kurumlarla olan ilişkilerini geliştirerek onların toplumsal bağlantılarına ve dolayısıyla sosyal sermayeye katkıda bulunmaktadır.

Bu tanımlamalara rağmen toplumsal katılım tüm biçimleriyle sosyal sermaye tarafından kapsanabilecek bir kavram değildir. Sosyal sermayenin bir boyutu olarak düşünüldüğünde toplumsal katılım kavramı belirli bir oranda anlam ve kapsam daralmasına uğrar. Örneğin, eğlence, ibadet veya alışveriş gibi sosyo-kültürel etkinliklere katılmak toplumsal katılım kapsamında değerlendirilebilmesine rağmen bu etkinlikler sosyal sermayenin unsurlarına katkıda bulunmaz. Dolayısıyla toplumsal katılım sosyal sermaye ile yakından bağlantılı bir kavram olsa da tamamen onun bir alt parçası değildir.

1.6. Toplumsal Katılımın Faaliyet Alanları

Toplumsal katılım faaliyetleri hayatın birçok alanında gerçekleşmekte ve etkisini göstermektedir. Newton ve Montero (2007, s. 210), toplumsal katılım faaliyetlerinin gerçekleştiği alanları; gönüllü katılım, sosyalleşme, yardımsever davranışlar, geleneksel siyasal katılım ve siyasal protesto davranışı olarak beş farklı alana ayırmıştır

1.6.1. Gönüllü Katılım

Gönüllü kuruluşlar ve gruplar hem bireyler hem de toplumsal hayat açısından son derece önemli kuruluşlardır. Onlar yoluyla bireyler kendilerini toplumun bir parçası olarak hissederler ve aynı toplum içerisinde bir kimlik bilinci kazanırlar. Gönüllü katılım kuruluşları, toplumsal ağlar aracılığıyla bağlantılar kurarak toplumu bir araya getirir ve bireyler arasında güven, işbirliği ve ortak bir amaca yönelik inanç inşa ederler (Newton ve Montero, 2007, s. 210). Bu gönüllü faaliyetler devlet hizmetlerinin ulaşamadığı bölgelerde toplumsal refah ve huzura yönelik yerel faaliyetler olabileceği gibi ulusal düzeyde tüm toplumu ilgilendiren sorunlara yönelik faaliyetler de olabilir. Burada önemli olan nokta faaliyetin kapsamı değil katılım gösteren bireylerin bu aktivite içerisinde gönüllü olarak yer almasıdır.

Helly (1997) gönüllü katılımın iki farklı biçimde gerçekleşebileceğini belirtmiştir. Bunlar resmi ve gayri resmi gönüllü katılımdır. Gayri resmi katılımlar toplumsal gruplar aracılığıyla gerçekleşen grup düzeyindeki gönüllü faaliyetleri temsil ederken, resmi gönüllü katılımlar ise belirli bir program dâhilinde hareket eden resmi dernekler veya gruplar içerisinde gerçekleşmektedir. Bir başka deyişle, bir tarafta bireyler kendi başına veya birkaç kişilik gruplar halinde eyleme geçerken, diğer tarafta resmi bir kurum dâhilinde gönüllü olarak (hiçbir ödeme almaksızın) faaliyetler içerisinde bulunurlar.

1.6.2. Sosyal İlişki Kurmak

Toplumsal katılıma yönelik faaliyetlerin gerçekleştiği ikinci alan, sosyal çevreyle kurulan gönüllü ilişkilerdir. Kavram aile üyeleri, iş arkadaşları gibi bireylerle olan ilişkiler dışında kalan tamamen gönüllük esasına dayanarak kurulan ilişkilerdir. Yeni kişilerle tanışmak, huzur evlerini ziyaret etmek veya benzer ilgi alanlarına sahip kişilerin olduğu grup veya kulüplere katılmak bu faaliyetlere örnek olarak gösterilebilir. Her toplumsal katılım faaliyetinde olduğu gibi kurulan gönüllü sosyal ilişkilerde de karşılıklı yarar prensibi işlemektedir. Kurulan sosyal ilişkilerde hem gönüllü katılımcı hem de bu katılımcının ilişki kurduğu kişiler süreçten eğlence, mutluluk ve tatmin gibi çeşitli kazançlar elde ederler.

1.6.3. Yardımsever davranışlar

Toplum, onun içerisinde yaşayan bireyler birbirlerine yardımcı olduğu süreçte varlığını sürdürebilir. Büyük ölçekli, sanayileşmiş toplumlarda bu yardımsever davranışlar bireyler tarafından değil resmi yardım kuruluşları, refah grupları veya dini kurumlar aracılığıyla yürütülmektedir aynı şekilde küçük ölçekli ve kırsal toplumlarda ise bu yardımsever davranışlar aile, arkadaşlar ve komşulardan gelen kişisel destekler tarafından sağlanır (Newton ve Montero, 2007, s. 214). Toplumun ölçeğine ve ekonomik yapısına bakılmaksızın bu yardımsever davranışlar toplumun kalkınması, yoksulların daha iyi şartlarda yaşamlarını sürdürebilmesi ve toplumsal bağlılık için önemli faaliyetlerdir. Bu faaliyetler sayesinde hem gönüllü olarak yardımsever davranışlarda bulunan kişiler (tatmin, mutluluk gibi) hem de bu insanlardan destek alan kişiler süreçten karşılıklı faydalar elde ederler.

Newton ve Montero'nun (2007, s. 217-219), geleneksel siyasal katılım ve siyasal protesto davranışı olarak tanımladığı son iki alan ise toplumsal katılım ve siyasal katılımın kesiştiği alanlar (Şekil 2) olarak görülmektedir. Bu alanlarda bireyler siyasal katılıma yönelik faaliyetlerde bulunurken aynı zamanda toplumun diğer üyeleriyle

birlikte hareket etmekte, siyaset ve çevrelerindeki sorunlar hakkında konuşmakta ve gerektiğinde bu sorunların çözümüne yönelik olarak kararların çıkmasını veya düzeltmelerin yapılmasını sağlamak amacıyla resmi veya gayri resmi gruplar halinde protestolar düzenlemek için bir araya gelmektedirler. Bu alanlarda gerçekleştirilen faaliyetler amaçsal olarak siyasal katılıma ilişkin bir faaliyetler olsa da araçsal olarak toplumsal katılım faaliyetleridir.

Diğer bir alansal sınıflandırmaya göre ise toplumsal katılıma yönelik faaliyetler aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi üç ayrı başlık altında bir araya toplanıp, örneklendirilmektedir.

Tablo 1: Toplumsal Katılım Faaliyetleri

Resmi Gönüllü Kuruluşlarda Gerçekleştirilen Toplumsal Katılım	• Bağış toplama amaçlı düzenlenen kermeslerde gönüllü olarak çalışmak, • Bakım evleri, hastaneler, huzur evleri vb. kurumlarda gönüllü olarak çalışmak, • Uluslararası sivil toplum örgütlerinde gönüllü olarak çalışmak, • Gönüllü çevirmenlik ve turist rehberliği yapmak, • Kentsel topluluklar, barınaklar ve diğer yardım kuruluşlarının kurulları ve komitelerinde yer almak, • Ulusal hayır kurumlarının yerel gruplarında yer almak, • Yabancı dil, bilişim teknolojileri, okuma-yazma gibi eğitimler vererek
--	---

	yetenek paylaşımında bulunmak, • Okul-aile birliğine katılmak ve faaliyetlerine katılmak, İzcilik, rehberlik gibi
Gayri Resmi ve Temel Toplumsal Gruplara Katılım	• Festivaller, sanat merkezleri, tiyatro grupları, gençlik kulüpleri ve topluluk radyoları gibi oluşumların organizasyonunda yardımcı olmak veya onlara katılmak, • Dini kurum ve faaliyetlere gönüllü katılım, • Yerel spor ve sanat kulüplerine üye olmak, desteklemek, koçluk yapmak ve eğitim vermek, • Halk gazetesi ve web sitelerini yöneterek vatandaşları bilgilendirmek,
Resmi – Gayri resmi Yardımlaşma ve Öz-Yardım	• Sendikalara üyelik ve temsilcilik, • Fiziksel veya zihinsel sağlığa odaklanan bir eşli destek grubuna üye olmak (kanser destek grupları, alkolik destek grupları vb.) • Çocuk bakımı, • Topluluk etkinliklerinde yardım (yiyecek, süsleme, müzik vb.) • Mahalle temizliği ve yeşillendirme

	grupları kurmak veya onlara üye olmak.
--	--

Kaynak: Brodie vd., 2011, s. 23.

Tablo 1’de görüldüğü gibi toplumsal katılım faaliyetleri; resmi gönüllü kuruluşlarda, gayri resmi ve temel toplumsal gruplarda ve resmi – gayri resmi yardımlaşma gruplarında meydana gelmektedir. Faaliyetlere verilen örnekler toplumlara ve kültürle göre değişkenlik gösterse de benzer gruplaşmalar içerisinde gerçekleşir İlk kategori altında gerçekleştirilen toplumsal faaliyetler, kamu kurumları tarafından resmi olarak tanınan (hastaneler, okullar, sivil toplum örgütleri, dernekler gibi) örgüt veya kurumlara gönüllü olarak katılım veya desteği ifade etmektedir.

1.7. Toplumsal Katılımın Sürdürülebilmesi

Bireylerin faaliyet içerisinde bulunmaya devam etmesinde katılım kalitesinin büyük bir önemi vardır. Bireylerin bir fark yarattıklarına, inandıkları yol uğrunda etkilediklerine inanmaları, yaptıkları katkının değerli olduğunu hissetmeleri, yaşadıkları bu deneyim zevk almaları ve de diğer katılımcılar ile olan toplumsal ilişkinin kaliteli olması katılım faaliyetinin ve bireyin katılıma yönelik olarak aldığı kararın sürdürülmesini sağlar. Öyle ki, kaynaklara, uygun desteklere ve fırsatlara sağlanan sürekli bir erişim bireylerin katılımlarının sürdürülmesinde etkili olmasına rağmen yeterli birer etken değildir, bireyin katılımını devam ettirmesinin en önemli sebebi bu katılımın kalitesidir.

Bireylerin katılımlarını durdurmalarının sebepleri ise; taşınmak veya yeteri kadar zaman ayıramamak gibi yaşamsal faktörler veya katılım sırasında yaşanan olumsuz tecrübelerden kaynaklanan dış faktörler olabilir. Ayrıca bazı durumlarda, katılımcıların sırtlarına yüklenen ağır sorumlulukların altında kalması veya grupların içerisine kapanıp seçkin ve diğer bireyleri dışlayan bir yapıya bürünme gibi olumsuz

durumlar ortaya çıkabilmektedir. Aynı şekilde bunlar gibi durumlar da bireylerin katılım faaliyetlerini durdurmasına sebep olur.

Daha önceki başlıklarda ifade edilen toplumsal katılımı oluşturan ve etkileyen faktörler de bireyin katılımını devam ettirmesi veya durdurmasında önemli bir rol oynamaktadır. Uygun temeller üzerinde oluşturulmamış faaliyetler veya o faaliyetleri etkileyen unsurlar bireylerin o katılıma ilişkin duygu ve düşüncelerini üzerine doğrudan etkide bulunur.

Aynı şekilde toplumsal katılımın faaliyet alanları ile bireyin katılımı sürdürmesi konusundaki kararları birbiriyle bağlantılıdır. Resmi bir sivil toplum örgütü içerisinde gerçekleştirilen faaliyetlere karşı bireyin duyduğu güven ve bağlılığın, gayri resmi bir grubun düzenlediği faaliyete karşı olan güven ve bağlılık ile aynı seviyede olması beklenemez. Bu açıdan bakıldığında katılımın sürdürülmesinde bireyin duygu ve düşüncelerinin beraberinde faaliyetin bağlı olduğu kaynağın nitelikleri de önem taşımaktadır.

1.8. Toplumsal Katılımın Önemi ve Sağladığı Katkılar

Günümüzde toplumsal katılım; bireye sağladığı avantajların beraberinde toplumsal gelişime yönelik olarak çalışmalarını sürdüren kamu, özel ve üçüncü sektöre bağlı kurumların stratejilerinin merkezinde bulunan ana unsurlardan biri haline gelmiştir. Ayrıca bireylere ve topluma sağladığı olumlu etkiler sayesinde toplumsal katılım, ulusal ve yerel yönetimler açısından da önemlidir (Thomas ve Thomas, 2002, s. 15). Katılım yerel ve ulusal bazda yönetsel sorunları çözümünde paydaşları da kapsayacak şekilde etkili çözümler üreten ve nihai olarak toplumun güçlendiren bir aktivite olarak değerlendirilebilir (Chamala, 1995). Dolayısıyla buradan hareketle toplumsal katılımın tüm kurum ve kuruluşların faaliyetleri üzerinde etkili bir olgu olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bunların yanında toplumsal katılım:

- Yerel toplulukların karar alma sürecini katılmasını ve fikirlerini ifade etmesini kolaylaştırır,
- İnsanları ortak amaçlar ve çıkarlar etrafında toplayarak sosyal uyumu sağlar,
- Kamusal hizmetleri insanların ihtiyaçlarına daha uygun, etkili ve verimli şekilde iyileştirir, bireylerin siyasi etkinliğini ve kendilerine olan saygılarını artırır,
- Onu oluşturan bireylerin birbirine bağlayarak toplumu güçlendirir ve sorunlara karşı direnç oluşmasını sağlar,
- Bireylerin kendilerine ve diğer insanlara güvenmelerini sağlamanın yanında onlara yeni yetenekler de kazandırarak yaşam kalitelerinin yükseltmesini sağlar.
- Demokratik kurumların meşruiyetini ve izlenebilirliğini artırır,

Dünya Bankası ise yerel toplumun toplumsal katılım faaliyetlerinin içerisinde bulunmasına ilişkin şu görüşleri iletmıştır:

- Yerel halkı çeşitli projelerin planlama süreçleri içerisinde katarak onların bu projelere olan bağlılıklarını artırır,
- Yerel halkın faaliyetler konusunda neyin işe yarayıp, yaramayacağına ilişkin deneyimlerinden ve fikirlerinden yararlanılmasını sağlar,
- Yerel halkın katılımının sağlanması onların teknik ve yönetsel yetenekler kazanmasını sağlar ve böylelikle onların iş bulma olanaklarını artırır.
- Yerel halkın katılımının sağlanması, onların yürütülen faaliyetlerde kaynakları arttırmasını sağlar,
- Yerel halkın katılımının sağlanması hem planlayıcılar hem de yararlanıcılar için çeşitli ‘sosyal öğrenme’ programlarını başlatmak için bir yoldur. ‘Sosyal öğrenme’ profesyoneller ve yerel halk arasında karşılıklı bilgi alışverişi ve öğrenmeye ilişkin ortaklıklar oluşturmak anlamına gelir (World Bank, 1996)

Katılım, ortak mülkiyete dayalı gelişme çabaları ve karar alma sürecine yaptığı katkılar yoluyla toplumsal tasarımların etkinliğini artırır (Kelly, 1995, s. 381; Kolavalli

ve Kerr, 2002, s. 219). Böylelikle katılım faaliyetleri yönetimler açısından iyileştirici ve geliştirici bir nitelik de taşımaktadır.

Sonuç olarak toplumsal katılımın birer katılımcı olarak bireyler, faaliyetlerin etkileriyle ise toplum ve yönetimlerin üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Bireylere sağladığı mutluluk, tatmin gibi etkilerin dışında toplumsal açıdan karar alma süreci, sosyal uyum, bireyler arasındaki güven ve bağlılığı güçlendiren toplumsal katılım yönetimler açısından, halkın katılımının sağlanması, onların yönetime bağlılığının sağlanması ve hizmetlerin daha etkili bir biçimde ulaştırılması gibi faktörler açısından önemlidir.

İKİNCİ BÖLÜM

DİJİTAL ORTAMLARDA TOPLUMSAL KATILIM

2.1. Dijital Ortamlara Bakış

Bilginin işlenmesi ve saklanması sağlayan güçlü aygıtların getirdiği dijital çağda, araştırmalar internet üzerinden yapılabilmekte, müzikler ve fotoğraf dijital olarak saklanabilmekte, anlık mesaj uygulamaları ve e-posta ile iletişim kurulabilmekte, dijital televizyon, video yayınları ve video oyunları ile insanlar kendilerini eğlendirebilmektedir. Bunlara ilaveten dijital ortamların kullanımıyla birlikte daha önce edilgen konumda olan kullanıcı, etkin olma ve içeriği kendisi üretme fırsatına erişmiştir. Böylece yeni yazarlar yayımcılara ihtiyaç duymadan blogları aracılığıyla düşüncelerini ve eserlerini okuyucularıyla, yeni müzik grupları ise şarkılarını sosyal paylaşım ağları aracılığıyla dinleyicileriyle buluşturma fırsatı elde etmişlerdir. Ve hatta geleneksel haberciliğin etkisi altında bulunan haber akışı ‘vatandaş gazeteciliği’ ile çok sesli bir nitelik elde etmeye başlamıştır. Bu yeni dijital çağ teknolojiyi ulaşılabilir ve ucuz kılarak, kullanıcılarına daha önce hiç olmadığı kadar bilgiye ulaşma ve onu paylaşma fırsatını da sunmuştur (Dominick, 2007, s. 68-70).

Dijital çağın başlangıcından önce medya tarihinde devrim niteliğinde birkaç değişim meydana gelmiştir. Yaşanan bu değişimler yapısal ve yöntemsel iletişim devrimleri olarak ikiye ayrılmaktadır.

Yapısal devrimlerde yaşanan köklü değişimler mekân ve zaman aralığında meydana gelmiştir. Medya, bir yerdeki iletişimin biçimi veya bölgeler arasında iletişimi sağlayan ve iletişim anını belirli bir zamanlamaya göre planlayan bir köprü niteliği taşıyabilir. Belirli bir mekân ve zamanda gerçekleşen iletişimden, bölgeler arası ve kalıcı nitelikteki mesajların kullanımına geçiş insanlık tarihindeki ilk iletişim devrimlerinin gerçekleşmesini sağlamıştır. Duman, ateş ve davullar aracılığıyla uzak

mesafelere sinyaller gönderilmiş ve ulaklar aracılığıyla gönderilen mesajlarla bölgeler birbirlerine yakınlaşmıştır. Benzer şekilde, çanak-çömlekler ve mağara duvarlarına yapılan çizimlerle iletişimdeki zaman sınırı aşılmaya başlanmıştır. Bir sonraki ve en önemli yapısal devrimlerin biri olan yazı ise insanlığın iletişim açısından hem zaman hem de mekân sınırını aşmasını sağlamıştır. 21.yüzyıla gelinirken yaşanan iletişim devrimleri de aynı şekilde yapısal nitelik taşımaktadır. Artık farklı mekanlar ve zamanlar arasında köprü olan medya ile belirli bir bölgede ve zamanda iletişimi sağlayan medya arasındaki ayrım ortadan kalkmıştır. Bu ‘yeni’ ortam iki amaç için de kullanılmaktadır. Yöntemsel devrimlerde ise köklü değişimler bağlantıların, yapay belleklerin ve/veya üretilen içeriklerin yapılarında meydana gelirler. Matbaanın gelişimi ile yazının tekrar üretilmesi bu alanda gerçekleşen ilk devrimdir. 19. yüzyılın ikinci yarısında ise iletişim aygıtlarındaki devrim niteliğinde ikinci yöntemsel değişim gerçekleşmiştir. Bu devrim; kablolar ve hava yoluyla uzak mesafelere erişim imkânı sunan bağlantıların icadı ve inşasına, fotoğraf, gramofon, kasetler gibi analog yapay hafızaların ve yeniden üretime yönelik yeni tekniklerin ortaya çıkışına dayanmaktadır. Niteliksel olarak burada yeni olan ses/konuşma, metin/veri ve görüntüleri ayrı kanallar üzerinden uzak mesafelere direkt olarak taşıyabilecek ortamların geliştirilmesiydi. Telgraf ve telefonun icadını radyo ve televizyon izlemiş ve son olarak da dijital yapay bellekler, dijital iletim ve yeniden üretim teknikleriyle ‘dijital devrim’ gerçekleşmiştir (Van Dijk, 2006, s. 4-6).

Matbaa ve fotoğraf gibi icatların modern toplum ve kültürün oluşmasında devrimsel bir etkisi olmuştur fakat bahsi geçen bu dijital devrim, tüm kültürel birikimi bilgisayar aracılığıyla yapılan üretim, dağıtım ve iletişim yönünde değiştirmiştir. Dolayısıyla bu devrim yarattığı etkiler açısından daha öncekilerden daha derin bir nitelik taşımaktadır. Matbaa kültürel iletişimin sadece bir aşamasını yani medyanın dağıtımını –çoğaltım, basım – etkilemiştir. Benzer bir şekilde fotoğrafın icadı ise kültürel iletişime durağan görüntüler ile yalnızca yeni bir tür getirmiştir. Bunların aksine dijital devrim; tüm iletişim aşamalarını (elde edilmesi, düzenlenmesi, saklanması

ve depolanmasını da dâhil edecek bir biçimde) ve tüm medya türlerini (yazı, durağan ve hareketli görüntüler, ses vd.) etkilemiştir (Manovich, 2002, s. 43). Özetle, yalnızca yöntemsel bir devrim olarak görülebilecek matbaa ve yapısal bir devrim olarak görülebilecek fotoğrafın aksine dijital ortamlar iletişim alanında gerçekleştirdiği yapısal ve yöntemsel değişikliklerle kendisine has bir devrim niteliği taşımaktadır.

Özellikle internetin gelişimi ile birlikte dijital veriyi kodlayan, işleyen ve iletmeye hazır hale getiren bilgisayarlar, dijital bilgileri dünyanın her tarafına gönderir hale gelmiş ve bir anda bu yeni dağıtım ortamı tüm medya çevrelerini kökünden değiştirmeye başlamıştır. Dolayısıyla dijital teknoloji ve internet, bilginin saklanması ve iletilmesi yolunda bir devrimi tetiklemiş ve bu devrimin sonucu olarak geleneksel kitle iletişim araçları da bu yeni duruma uyum sağlamak için kendilerini değiştirmek durumunda kalmışlardır (Dominick, 2007, s. 68-69). Örneğin, dijital ortamlarla birlikte haberlerin üretim sistemleri değişmiş, yeni sunum teknikleri geliştirilmiş ve de kullanılan araçlarla bağlantılı olarak haber okuyucularının eğilimleri değişmeye başlamıştır. Bu durum, özellikle geleneksel gazeteciliği değişime ayak uydurmaya itmiştir (Tıngöy, Işıklı ve Özcan, 2015, s. 390).

Bununla birlikte dijital ortamların sosyal ve kültürel alanlarda yarattığı değişimlerle ‘toplum’ kavramı yeniden düşünülmeye başlanmıştır. Geçmişte, bağlantılarını –arkadaşlık, gruplar vd.- yerel coğrafyaya göre geliştiren insanlar, artık internetin sağladığı dijital dünya ile ortak ilgiler ve paylaşılan ihtiyaçlar etrafından yapılanmış sanal topluluklarda bir araya gelmeye başlamıştır (Dominick, 2007, s. 69-70). Dijital ortamların etkilediği başka bir alan da iş yaşamıdır. Tıngöy (2002, s.70) değişmekte olan iş yaşamını şu sözleriyle ifade etmiştir:

“Bilişim çağında kamu ve özel sektörün çalışma ve çalışma biçimini, hizmetlerini daha saydam, daha hızlı ve daha etkin kullanabilmesi ve sunabilmesi için e-iş teknolojisi günden güne yayılacaktır. Bilişim teknolojilerindeki hızlı değişim sonucu, e-çalışan ve e-işveren kavramlarını ortaya çıkarmıştır. E-şirketler, yeni teknolojilerle personel giderlerinden tasarruf yaparken, teknolojik maliyetlerle

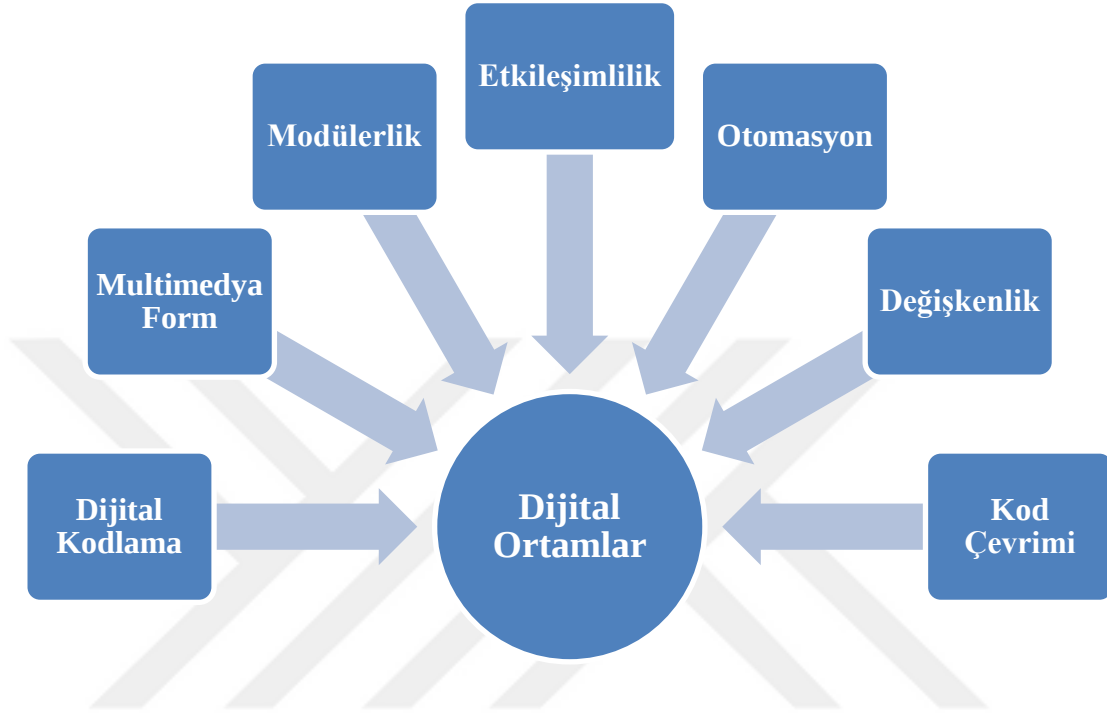
karşı karşıya kalmaktadır. Bu maliyetlerde bilişim yazılım ve donanımın gelişmesiyle giderilebilecektir.”

Aynı şekilde sanat gibi farklı alanlar da dijital ortamlardan etkilenmektedir. Örneğin, müzeler dijital ortamlara aktarılmakta ve sanal turlar aracılığıyla gezilebilmektedir. Müzisyenler, ressamalar ve diğer sanatçılar eserlerini bu ortamlara aktarabilmekte ve ‘dijital sanat’ gibi yeni sanat dalları ortaya çıkmaktadır. Kısacası, dijital ortamlar yaşamları kökünden değiştirmekte ve hayatın her alanında kendisine yer bulmaktadır. İnsanlar *dijital* telefonlar ve aygıtlar aracılığıyla iletişim kurmakta, *dijital* video oyunları ile eğlenmekte, *dijital* televizyonlardan ve gazetelerden bilgi almakta, *dijital* ortamlarda sosyalleşmekte ve görüşlerini bildirmektedir (Dominick, 2007, s. 70).

2.2. Dijital Ortamların Özellikleri

Dijital teknolojiler, çeşitli bilgileri –ses, yazı, veri, grafik, video- ‘sıfırlar’ ve ‘birler’ halinde gösterilen açık ve kapalı sinyaller serisi şeklinde kodlayan sistemlerdir. Bu yolla dijitalleştirilmiş bilgilerin çoğaltılması ve kopyalanması kolay, iletilmesi ise çok düşük maliyetlidir. Örneğin, mektup ve e-posta arasındaki fark dijital teknolojilerin sağladığı bu avantajları açık bir şekilde göstermektedir. Geleneksel sistemde öncelikle mektup bir zarfın içerisine koyulur ve posta servisine verilir, daha sonra postane çalışanları gönderilen mektubu diğerleriyle birlikte sınıflandırır, araçlara yükler ve günler sonra alıcıya teslim eder. E-posta da ise kâğıt, postalama ve aracı çalışanlar gibi unsurlar bulunmamaktadır yalnızca elektronik yolla günler değil saniyeler içerisinde ulaşan bir dizi sayısal bilgi vardır. Ayrıca, bu yolla kolay bir şekilde aynı mesaj binlerce kez kopyalanabilir ve yazılı mektuptan çok daha ucuz, kolay ve hızlı bir şekilde binlerce kişiye ulaştırılabilir (Dominick, 2007, s. 68). E-posta örneğinden de görülebileceği gibi dijital ortamların niteliklerini gösteren bir takım özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler; dijital kodlama, multimedya formu, modülerlik, etkileşimlilik, otomasyon, değişkenlik ve kod çevrimidir. Lev Manovich’in de belirttiği üzere her dijital ortam bu

özelliklerin hepsine tamamiyla uymak zorunda değildir. Dolayısıyla bu özellikler kesin yasalar olarak değil, dijitalleşme sürecindeki genel eğilimler olarak algılanmalıdır (2002, s. 49). Dijital ortamların bu özellikleri aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil 4: Dijital Ortamların Özellikleri

Dijital Kodlama

Dijital ortamlara adını veren dijital kodlama, yöntemsel bir medya belirleyicisi olarak iletişim sürecine önemli bir etkide bulunmaktadır. Bilgisayar teknolojisi kullanılırken bilginin veya iletişimin her bir ögesi 1'ler ve 0'lardan oluşan ve byte olarak adlandırılan dizgiler halinde dönüştürülebilir ve aktarılabilir. Bu yapay kodlar, analog bilginin, iletişimin oluşturulması ve iletilmesine ilişkin olan doğal analog kodların yerlerini almaktadır (Van Dijk, 2004, s. 146).

Dijital ortamlarda gerçekleşen süreçlerde sisteme birer girdi olarak gelen veriler, ses ve görüntü sinyalleri, bağka objelere değil direkt olarak sayısal kodlara dönüőürler. Bir bağka deyişle, dijital ortamlarda girdiler, analog objeler ve fiziksel ortamlar değil soyut sembollerle ifade edilir. Bu dönüşüm sürecinin ardından girdiler, yazılım içerinde bulunan algoritma yoluyla matematiksel işleme girer. Bu sayısal kodlara dönüşüm süreci yalnızca 1 ve 0 -açık ve kapalı- değerlerinden oluşan binary rakamlarıyla değil, ondalık sistemde her bir öğenin 0 ila 9 arasındaki değerler ile kodlandığı bir şekilde de gerçekleşebilir. Fakat binary rakamlarıyla yapılan dönüőümün gerçekleştiği sistemin tasarımı ve kullanımı bilgisayarlar için daha ucuz ve kolay uygulanabilir (Lister vd., 2009, s. 18).

Lev Manovich, dijital ortamlardaki nesnelerin tamamen bilgisayar tarafından oluşturulmuş veya analog ortamlardan dnőtrlmő olması fark göstermeksizin dijital olarak kodlandığını ve sayısal olarak ifade ettiğini belirtmiştir. Dijital medyanın nesneleri biçimsel (matematiksel) olarak temsil edilir. Örneğin dijital ortamlarda bir görüntü veya şekil esasında matematiksel bir fonksiyon kullanılarak tanımlanır. Bu durumla bağlantılı bir biçimde bu nesneler üzerinde algoritmik maniplasyonlar yapılabilir. Örneğin dijital ortama aktarılan bir fotoğraftan ‘gürültü’ otomatik olarak temizlenebilir, kontrast –zıtlık- arttırabilir, şekiller veya kenarlar düzeltilebilir veya orantılıları deėiőtirilebilir. Kısacası, dijital ortamların nesneleri programlanabilir (Manovich, 2002, s. 49)

Tüm medya içeriğinin aynı dijital kodlama sistemi içerisinde dnőtrlmesinin ilk önemli etkisi, içeriği istikrarlı ve standartlaőmıő bir biçimde kullanılır hale gelmesidir (Van Dijk, 1999). Öncelikle bütün halde bulunan –bölünmemiő- analog iletişim ve bilgi verileri, parçalar haline getirilir daha sonra bu parçalar görüntü, ses, yazı ve sayısal verilerin dijital biçimlerinde tekrardan bir araya getirilir. Bu biçimler yalnızca aynı kod sistemi kullanılarak bir araya getirilmez aynı zamanda dijital ortamlarda kullanılmak üzere aynı bilgisayar dillerini (HTML gibi) ve

görsel kodlamaları (JPEG gibi) kullanırlar. Böylece dijital ortamlarda kullanıcılar, yaratılan özgün içerikle birlikte, diğer kullanıcıların ürettiği içeriğin üzerinde bilgi işleme, çalışma yürütme ve de onu farklı alanlara uyumlama imkânlarını da elde etmişlerdir. İletişim ve bilgi sistemlerinde dijital kodların kullanılmasının bir başka etkisi de üretimdeki nicel artıştır. Bu kodlar; üretimi, kaydetmeyi, dağıtımı ve veri üzerindeki daha birçok süreci kolaylaştırmaktadır. Bununla birlikte veri saklama yöntemlerinin her geçen gün artan kapasitesi, insanları bilgi üretimine cesaretlendiren bir faktör olarak görülmektedir. Dijital kodlamanın son fakat belki de en önemlisi etkisi, verinin geleneksel doğrusal akışı bozmasıdır. Dijital ortamlarda yazılar, görüntüler, sesler veya görsel-işitsel içerik kullanıcıların isteklerine göre belirlenen ve işlenen hiperbağlantılara dönüştürülür. Bu doğrusaldan hiperbağlantılara doğru olan dönüşüm süreci dijital kodların kullanımı ile mümkün hale gelmiştir (Van Dijk, 2006, s. 146). Siber Uzay Sözlüğünde Hiperbağlantılar: “*Hipermedyada (hypermedia), bir programın farklı kesimlerinde ya da bir ağ (network) içerisinde fiziksel olarak farklı yerlerde bulunan bilgi maddeleri arasında programlanmış bağlantılar (...)*” şeklinde tanımlanmıştır (Cotton ve Oliver, 1997, s. 98) . Dijital kodların yanı sıra dijital ortamların bir başka özelliği de onun multimedya formudur.

Multimedya Formu

Multimedya, bilgilendirme ve eğlence gibi çeşitli amaçlar sunulmuş ses ve görüntü bilgilerinin bileşimidir (Downing vd., 2009, s. 319). Aynı şekilde dijital medyanın multimedya formu; işaretler, sembol sistemleri, iletişim türleri ve veri tiplerinin tek bir ortam üzerinde bütünleştirilmesini ifade etmektedir. Televizyon ve sesli sinemadan önce analog sistemler yalnızca tekli medya formlarını içeriyordu. Örneğin, kitap ve gazeteler yalnızca yazı, fotoğraflar yalnızca görüntü ve radyo yalnızca ses veya konuşmayı içermekteydi. Onların aksine televizyon ve filmler multimedya özellikler taşıdıkları da bu konudaki asıl büyük gelişme dijital ortamların kullanımıyla

birlikte gerçekleşmiştir. Multimedya ayrıca iletişim çeşitlerinin ve veri türlerinin de birleşimini ifade etmektedir (Van Dijk, 2006, s. 146-147).

Brigette Wessels, dijital devrimi konu aldığı kitabında multimedyanın özelliklerini şu şekilde listelemiştir:

- Dijitaldir,
- Yakınsamalı, bilgisayar ve iletişim teknolojilerini kapsar,
- Video, ses ve yazının bileşimini bünyesinde bulundurur,
- Video konferans, tarama –*scanning*-, interaktif izleme –*interactive tracking*-, akıllı kart ve dokunmatik ekran gibi özelliklere sahip olabilir,
- Kendi başına bir içeriği veya bağlamı olmayan bu sebeple de işleyebileceği bir içeriğe ihtiyaç duyar (Wessels, 2007, s.3).

Bilgisayarların gelişimi ile birlikte multimedya kavramı; yazı, ses, video, grafik, animasyon gibi farklı medya türlerinin bir bilgisayar sistemi üzerinden kullanımını ve düzenlenmesini ifade eden bir kavram haline gelmiştir. En yaygın multimedya sistemlerine örnek olarak; bir ses kartına, modeme, dijital hoparlöre, cd/dvd okuyucuya ve çeşitli cihazlar için araçlara- *PS/2 port, USB port vd-* sahip kişisel bilgisayarların beraberinde, cep telefonları, yüksek hızlı etkileşimli görsel-işitsel sistemler (oyun konsolları gibi), ve sanal gerçeklik sistemleri verilebilir (Danesi, 2009, s. 203).

Modülerlik

Dijital ortamlarda; görseller, sesler, şekiller ve diğer tüm öğeler soyut imgelerin (pikseller, çokgenler –*polygons*-, Vokseller –*voxels*-, karakterler ve komut dosyaları –*scripts*-) koleksiyonu şeklinde temsil edilmektedir. Bu öğeler büyük ölçekli

objelerin içerisinde bir araya gelse de kendilerine has kimliklerini korumaya devam ederler. Bu doğrultuda toplanıp bir araya getirdikleri objeler de kendi aralarında bir araya gelerek yine kimliklerini koruyarak ortam içerisinde daha da büyük bir objeyi oluşturabilirler. Örneğin, çok sayıda web sayfasının birleşiminden oluşan internet tümüyle modülerdir. Onu oluşturan web siteleri kendisi gibi farklı öğelerin bir araya gelmesiyle, ayrı ayrı medya öğelerinden meydana gelmektedir. Kullanıcılar açısından bu öğeler web sayfalarıyla bütünleşik olarak görülse de her biri ayrı ayrı erişilebilir ve üzerlerinde değişiklikler yapılabilir (Manovich, 2002, s. 52-53).

Etkileşimlilik

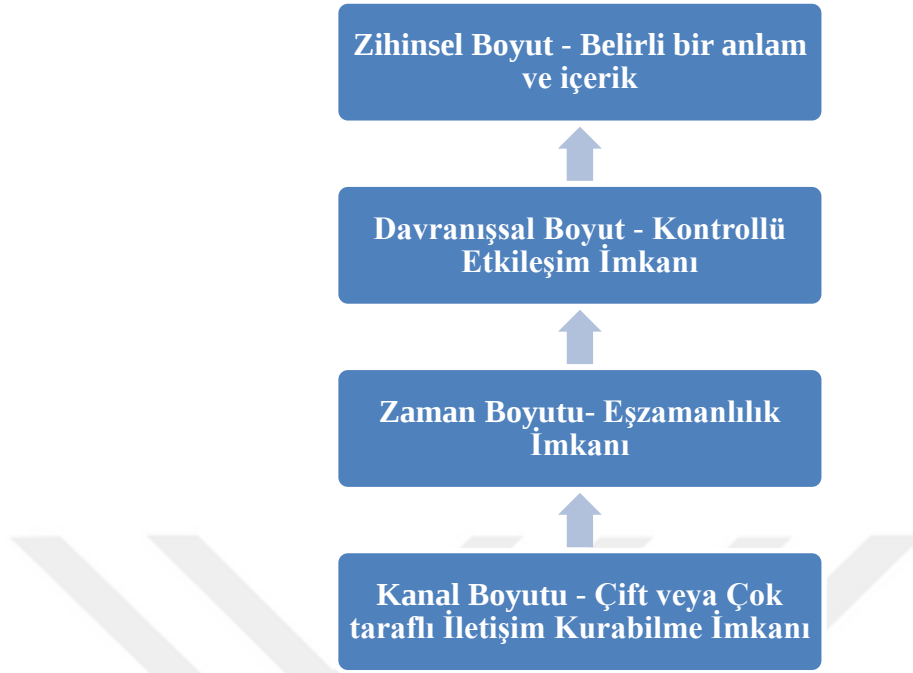
Etkileşimlilik, medya üretimini pasif bir şekilde almak yerine ona katılabilme ve onu kontrol edebilme yeteneği şeklinde tanımlanmaktadır. Bu sayede ortam ve kullanıcı arasında çift taraflı bir iletişim süreci oluşturularak kullanıcıya anlık olarak yanıtlar alabilme imkânı sunulur (Danesi, 2009, s. 160). Dijital öncesi dönemdeki pasif tüketimin yerini, dijital ortamların sunduğu etkileşim özelliği almıştır. Genel anlamıyla kavram, kullanıcının medya üretimiyle daha sıkı bir şekilde bütünleşmesi, bilgi kaynaklarıyla daha bağımsız bir ilişki kurması, kişiselleştirilmiş medya tercihleri gibi durumlarda kullanılmaktadır. Kullanıcı ve içerik ilişkisine bakıldığında dijital medyanın interaktif özelliği, insanlara sağladığı erişilen görüntü, metin ve seslere müdahale etme ve onları değiştirme fırsatını ifade etmektedir. Bu sebeple dijital ortamlarda içeriğe erişen kişiler çoğunluklar geleneksel ortamlarda olduğu gibi ‘okuyucu’, ‘izleyici’ veya ‘dinleyici’ gibi kavramlarla değil ‘kullanıcı’ olarak nitelendirilmektedir (Lister vd., 2009, s. 22). Çünkü sunulan içerik artık kullanıcılar tarafından seçilmektedir. Başka bir deyişle edilgen bir konumda olan izleyiciler, dinleyiciler ve okuyucular artan etkileşim ile birlikte daha etkin olan kullanıcılar haline gelerek dijital ortamlar üzerinde geniş bir kontrol olanağına kavuşmuştur.

Dewdney ve Ride etkileşimi, analog ve dijital medya arasındaki tanımsal ve karakteristik farklılıkları işaret eden bir kavram olarak ele almış ve ona iki farklı bakış

açısından yaklaşmışlardır. İlk olarak onlara göre, insan bilgisayar etkileşimi (İBE) ve kullanıcı grafik arayüzleri yoluyla veriye ulaşmanın ve onun üzerinde değişiklik yapma fikri, insan aklını geliştirmiş ve yeni düşünme yollarını meydana getirmiştir. İkinci olarak ise etkileşim, yeni bir dizi iletişim aracı oluşturarak kaynak ve izleyici arasındaki ilişkiyi değiştirmiş, yeni bir tür ifade özgürlüğü sağlamıştır. Bilgisayar etkileşimi yoluyla programlanmış bir bilgi işlemi kesilebilir daha sonra görüntü, ses veya yazı fark etmeksizin aynı işlemin başka bir parçasına bağlantı kurulabilir veya tamamen yeni bir işleme geçiş yapılabilir. Kullanıcı, programlanmış bu bağlantılar aracılığıyla yapı içerisinde arzuladığı ve seçtiği veri setleri arasında geçiş yapabilir. Veri tabanından (bir veri tabanı herhangi bilginin, yazının, görüntünün sesin veya diğerlerinin saklandığı bellektir) bir okuma seçeneği yapmak istenildiğinde bilgisayar ve çeşitli yazılımları kullanılmalıdır. Bu süreçte gerçekleşen bilgisayar etkileşimi programlama dillerine dayanmakta ve onlar sayesinde bilgisayarlar birbirleri ile ortak bir dille 'konuşmaktadır'. Bu şekilde bir ağ üzerindeki bilgisayarlar, diğerlerinde depolanmış olan yazı, görüntü, grafik ve diğer veri türlerine erişip onları hipermetinler yoluyla görüntüleyebilmektedir. İnternet üzerinde evrensel yayınlanma dilinin HTML olduğu hipermetinlerin temeli elektronik belge içerisindeki bir ögenin aynı belge içerisinde veya tamamen farklı bir belgedeki bir bölümüne bağlantı yapmasını ifade eden hiperbağlantılara dayanmaktadır. Hipermetinler kullanıcıya sunduğu farklı kollara ayrılmış yapı sayesinde zihinsel gruplama ve müzakere yoluyla içerikler arasında bağlantılar kurma, yaratıcılığı arttırma ve daha aktif ve bağımsız sorun çözme olanakları sağlamaktadır. Dijital ortamlar açısından etkileşimin bir başka boyutu da doğrusal olmayan içerik akışıdır. Karşılaştırıldığında analog ortamlar doğaları gereği izleyicilerine, dinleyicilerine veya okuyucularına doğrudan 'interaktivite' imkânı sunamamakta buna karşın dijital ortamlar yapıları gereği 'kullanıcının' akış içerisinde aktif olmasına imkân vermektedir. Örneğin televizyon veya film izlemek etkileşimli bir süreç olarak nitelendirilemezken, internette gezinmek, bilgisayar oyunu oynamak veya cd-rom u kullanmak etkileşimli birer eylem olarak nitelendirilmektedir. Çünkü dijital

ortamlar üzerinde gerçekleştirilen bu eylemler kullanıcının katılımını ve birbirinden ayrı parçalar arasında bağlantılar kurmasını gerektirir. Televizyon başında veya sinemada izleyicinin filmin akışına mşdahale etme şansı bulunmamaktadır, elinde olan tek imkân televizyonu kapatmak / kanalı değiştirmek veya sinema salonundan ayrılmaktır. Buna karşın dijital ortamlarda kullanıcının izlediği içeriği yarıda kesme, ileriye alma, durdurma ve başka bir içeriğe atlama gibi imkânları bulunmaktadır. Bu bağlamda dijital ortamlarda etkileşim hakkındaki en önemli noktalardan bir tanesi kullanıcının bir ‘veri setini’ yarıda kesebilmesi, bambaşka bir içeriğe ‘atlayabilmesi’ veya ona ‘bağlantı’ kurabilmesidir (2014, s. 263-268).

Kullanıcılar arası etkileşim bağlamında ise dijital medya etkileşiminin dۆrt boyutlu bir seviyesi bulunmaktadır. Yşz yşze iletişimde de benzer bir şekilde geçerli olan bu dۆrt boyut, dijital ortamlardaki herhangi bir aracın kullanıcılarına ne derecede bir etkileşim imkânı sunduğunu belirlemek amacıyla kullanılabilmektedir. Bu dۆrt boyutlu seviye şu şekilde gۆsterilebilir:

Şekil 5: Dijital Medya Etkileşiminin Dört Boyutu

Etkileşimin ilk ve en temel seviyesi, çift veya çok taraflı iletişim kurabilme imkânını temsil eden kanal boyutudur. Tüm dijital ortamlar bu imkânı belirli bir derecede sunabilmektedir, bununla birlikte çoğunlukla, indirmeye hazır bağlantı veya internet siteleri ve bilgisayar programları ile sunulan içerik uydu ile olan bağlantı sinyalinden veya kullanıcıya iletilebilen sinyalden daha geniştir. Etkileşimin ikinci seviyesi eşzamanlık derecesidir. Bu etkileşimin zaman boyutunu temsil eder. Kesintisiz bir şekilde gerçekleşen eylem ve tepki süreci etkileşimin niteliğini arttıran bir faktördür. Dijital ortamlar kullanıcılarına anlık olarak haberleşme olanağı sunmaktadır. Ancak E-posta gibi bazı dijital araçlar bu eşzamanlılığa sahip değildir ve/veya bu eşzamanlılık kullanıcı tarafından tercih edilmeyebilir. Mesajların üretimi ve iletilmesi kullanıcının arzu ettiği yer ve zamanda, onun cevap vermek için mesaj üzerinde yeteri kadar düşündükten sonra gerçekleşebilir. Fakat bu durum kullanıcının dijital ortamların sunduğu anlık cevaplar ve de reaksiyonlar gösterebilme imkânını kısıtlar. Çok boyutlu ve eşzamanlı iletişim mümkün olduğunda, taraflar arasında daha denetimli bir etkileşim

mümkün hale gelmektedir. Bu durumda etkileşimin üçüncü seviyesi taraflar arasındaki etkileşimin kontrol derecesidir. Davranışsal olarak isimlendirilen bu boyut, alıcı veya göndericinin herhangi bir zamanda taraf değiştirebilme yeteneğini ifade etmektedir. Bununla birlikte bu seviye etkileşim sürecinde gerçekleşen olayların denetimine ilişkindir. Denetim, ortam arayüzü ile insan veya bu arayüzün aracı olduğu insanlar arasında gerçekleşen etkileşimdeki güç ayrımını işaret etmektedir. Kullanıcı, bir değişiklik yaratmak amacıyla ortam üzerinden birtakım müdahalelerde bulunarak karşı tarafta kayda değer değişiklikler yaratmaktadır. Çünkü aksi durumlarda tam anlamıyla bir etkileşimden bahsedilmesi güçtür. Etkileşimin dördüncü ve en üst seviyesi tüm tarafların belirli bir anlam ve içerik bağlamında davranması ve tepki göstermesidir. Bu zihinsel boyut, tam etkileşim için gerekli bir şarttır (Van Dijk, 2006, s. 8-9).

Otomasyon

Dijital ortamların sahip olduğu özellikler ve onun yapısı, ortam içeriğinin üretimi, üzerinde değişiklikler yapılması ve erişilmesi gibi birçok işlemin otomatik olarak gerçekleştirilmesine olanak sağlar. Böylece, dijital ortamlarda kullanıcının üstlendiği yük azalmış olur. Otomasyonun ‘düşük’ ve ‘yüksek’ olmak üzere iki farklı seviyesi bulunmaktadır. Medya üretiminin ‘düşük seviyeli otomasyonunda’, kullanıcılar basit algoritmalar ve şablonlar yoluyla içeriği yaratırken, yazılımın içeriği üzerinde düzenlemeler ve eklemeler de yapabilir. Örneğin görüntüleri kurgulamak için kullanılan ‘PhotoShop’ gibi programlar, otomatik olarak taratılmış görüntüleri düzeltmek, hazır gelen filtreler ile görüntüler üzerinde oynama yapabilmektedir. ‘Yüksek seviyeli otomasyonda’ ise içerik üretimi bilgisayarın belirli bir oranda ortam üzerine yerleştirilen içeriğin bilgisayar tarafından ‘anlaşılmasını’ gerektirir. Bu bağlamda dijital ortamlarda semantik ve yapay zekâ konularında yapılan araştırmalar önemli bir rol oynamaktadır (Manovich, 2002, s. 52-53).

Değişkenlik

Dijital ortamlarda sunulan içerik sabit bir yapıya sahip değildir. Bunun aksine sonsuz çeşitlilik olasılığına sahip olan dijital içerik ortam içerisinde farklı biçimlerde aynı anda bulunabilir. Analog ortamlarda içerik üreticileri yazılı, görsel ve/veya sesli öğeleri belirli bir dizi halinde düzenleyebilir, bu dizi belirli materyaller üzerine depolanır ve varlığını ona bağlı olarak sürdürebilir. Dijital ortamlarda ise üretilen içerik genellikle insanlar tarafından değil bilgisayarlar tarafından bir araya getirilir ve üretilen içerik farklı biçimlerde saklanıp, kullanıcıya iletilebilir. Bu sırada modüler özelliğinin de bir getirisi olarak dijital ortamlarda içerik programlar dâhilinde farklı parçalara ayrılrsa dahi biricik kimliğini koruyabilir (Manovich, 2002, s. 56).

Kod Çevirimi

Dijital ortamlarda kullanıcıya sunulan içerik bilgisayar verilerine dönüştürülmüş durumdadır. Bir yandan bilgisayarlaştırılmış bu içeriğin yapısı kullanıcı için anlamlı bir biçimdeyken (görüntüler, sesler ve yazılar zihin tarafından tanımlanabilir biçimlerde oluşturulmuştur) diğer yandan bu yapı bilgisayarların veri düzenleme şekline uygun bir şekildedir. Başka bir deyişle, dijital medya üzerindeki içerik temsil aşamasında kullanıcının kültürü ve diğer içeriklerle anlam bakımından ilişkilendirilmiş bir biçimde bulunsada aynı zamanda bir bilgisayarın bir verisi olarak onunla ilişkili konumdadır. Bu bağlamda içerik bilgisayarın diğer dosyaları ile anlam bakımından değil fakat dosya boyutu ve tipi gibi bilgiler açısından bir ilişki halindedir. Buradan dijital medyanın bir ‘kültürel katmanı’ bir de ‘bilgisayar katmanı’ olduğu sonucuna ulaşılabilir (Manovich, 2002, s. 63).

Dijital ortamlar yalnızca bilgi ve içerik alışverişinden ibaret değildirler. Bu alışverişin beraberinde dijital teknolojiler birçok alanda yeniliklerin gelişmesini sağlamış ve kendi içerisinde sosyal bir ortam medyada getirmiştir. Örneğin günümüzde cep telefonlarının işlevi kişiler arası ileti alışverişinin çok daha ötesine geçmiş, mobil

teknolojiler kullanıcılara her daim sosyal ağlarını kullanma fırsatı sunmuştur (Moore ve Serva, 2007, s. 153).

2.3. Dijital Ortamların Ayırıcı Nitelikleri

İletişimin gerçekleştiği tüm ortamların bir takım imkân ve sınırlılıkları bulunmaktadır. İletişim yetkinlikleri olarak adlandırılan bu imkân ve sınırlılıklar iletişim ortamları arasındaki farkı belirlemede kullanılabilecek bir dizi belirleyiciden oluşur. Bu belirleyiciler; hız, coğrafik erişim, depolama kapasitesi, isabetlilik, seçicilik, etkileşimlilik, olarak sıralanabilir. İletişim yetkinliğini gösteren bu belirleyiciler ortamdan ortama değişiklikler gösterirken, ortamların iletişim gücünü ve sınırlılıklarını ortaya koyar (Van Dijk, 2006, s.14). Aşağıdaki tabloda iletişim yetkinleri bağlamında geleneksel ortamlar ve dijital ortamlar karşılaştırılmıştır

Tablo 2: Geleneksel ve Dijital Ortamların Karşılaştırılması

	Geleneksel Ortamlar				Dijital Ortamlar	
İletişim Yetkinlikleri	Yüz Yüze	Basılı Yayın	Radio ve Televizyon Yayını	Telefon	Bilgisayar Ağları	Multimedya
Hız	Düşük	Düşük / Orta	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek
Erişim (Coğrafik)	Düşük	Orta	Yüksek*	Yüksek*	Yüksek*	Düşük
Depolama Kapasitesi	Düşük	Orta	Orta	Düşük	Yüksek	Yüksek
İsabetlilik	Düşük	Yüksek	Düşük / Orta	Düşük	Yüksek	Yüksek
Seçicilik	Düşük	Düşük	Düşük	Yüksek	Yüksek	Yüksek
Etkileşimlilik	Yüksek	Düşük	Düşük	Orta	Orta	Orta

* - Yalnızca Gelişmiş Ülkelerde

Kaynak: Van Dijk, 2006, s. 15.

Tabloya göre iletişim ortamlarında mesajların karşı tarafa iletilme hızları karşılaştırıldığında, dijital ortamlar – radyo, televizyon yayınları ve telefonlarla birlikte- yüksek hızlı olarak değerlendirilebilecek iletişim ortamlarıdır. Yüz yüze iletişim ve basılı yayınların ise diğer iletişim ortamlarına göre daha yavaş kaldığı görülmektedir. Bu durumun çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Örneğin, yüz yüze iletişimde mesajın kaynağı ve alıcısı aynı fiziksel ortamda buluşmalıdır ve bu durum büyük bir miktarda zaman kaybına sebep olabilmektedir. Yüz yüze iletişimin aksine cep telefonlarıyla bu zaman kaybı önlenabilir ve hızlıca mesajlar iletilebilir. Aynı şekilde dergi, gazete gibi basılı materyaller alıcıya ulaşma sürecinde belirli bir miktarda zaman kaybı yaşatmaktadır. Onların aksine internet üzerinden gönderilecek içeriklerle bu zaman kaybını önüne geçebilmek mümkündür. Ayrıca herhangi bir ağ üzerine yüklenilmeden varlığını sürdüren bir multimedyanın coğrafik erişimi yüz yüze iletişim kadar sınırlıdır.

Dijital ortamları farklılaştıran en önemli unsurlardan biri de *depolama kapasitesidir*. Yüz yüze iletişim ve telefon yoluyla iletişimde depolama imkânı yalnızca belirli sınırları bulunan insan hafızasına dayanmaktadır. Radyo, televizyon yayını ve basılı yayınlarda belirli bir oranda depolama olanağı bulunsa da dijital ortamların sunduğu depolama miktarı ile karşılaştırılmaz. *Tutarlılık* dijital ortamları ayıran bir başka güçlü yandır. Örneğin; analog televizyon ve radyo yayınlarında gönderilen sinyaller gürültüye daha sık maruz kalmakta ve belirsizleşmektedir. *Seçicilik* konusunda ise dijital ortamlar diğerlerinden, olarak hedef grupları sosyal medya üzerinden belirme olanağı sunarak farklılaşmaktadır. Etkileşimlilik konusunda dijital ortamlar yüz yüze iletişim kadar olmasa da diğer iletişim ortamlarından daha fazla imkân sunmaktadır (Van Dijk, 2006, s. 15-16).

Bunlara ilaveten bu ortamlarda içerik dijital olarak kodlanmıştır ve bütün içerik aynı dijital kodları paylaşmaktadır. Dolayısıyla analog ortamların aksine dijital ortamlar aynı kodlama sistemini paylaşan fakat farklı türlerden oluşan içeriği bir araç (bilgisayar,

akıllı telefon gibi) üzerinden görüntüleyebilme olanağına sahiptir. Analog ortamların aksine süreklilik içermeyen yapısına rağmen dijital ortamlar içeriğin sayısız kez kopyalanmasına ve farklı biçimlere dönüştürülerek saklanmasına imkân sağlamaktadır (Manovich, 2002, s. 66).

2.4. Dijital Ortamlarda Toplumsal Katılım ve Sosyal Eylem Platformları

Dijital ortamların yoğun olarak kullanımı; yeni araştırma yöntemleriyle bilimi, gelişen yeni hizmet anlayışlarıyla devlet yönetimini, sunduğu imkânlarla sağlık hizmetlerini, eğlence anlayışını, girişimciliği kısacası hayatın tüm alanını değiştirmiştir (Chi vd., 2010, s.29). Daha temel düzeyde incelendiğinde ise bireyler açısından bu teknolojiler özel alanları, bireylerin neredeyse tüm iletişim faaliyetlerini gerçekleştirdiği, her türlü bilgiye ulaşabildiği ve paylaşabildiği ve hatta mesleklerini icra edebildikleri bir alan haline getirmiştir (Graham ve Marvin 1996, s. 207). Bu alan içerisinde kendisine yer bulan sosyal eylem platformları insanlara karşılıklı çıkarlar ve endişeler etrafında toplanma, sorunlara yönelik olarak çözüm arama ve çözümler geliştirme, belirli konular hakkında fikir birliği oluşturma gibi fırsatlar sunmaktadır. Kapsam ve ölçek farklılıklarına rağmen tüm bu platformlar ortak ilgiler ve endişeler etrafında toplanmış insanların toplumsal katılımını destekleyen dijital bir alan olma amacını taşımaktadır (Hochheiser ve Shneiderman, 2010, s. 64).

Toplumsal katılım bağlamında incelendiğinde bireyler evlerinden veya arzu ettikleri mekânlardan sosyal eylem platformları aracılığıyla, toplumsal faaliyetlere katılma ve sosyalleşme olanağına kavuşmuşlardır (Stern ve Dillman 2006, s. 279). Sosyal eylem platformlarını meydana getiren toplumsal sistemler ya da ağlar yeni kavramlar değildir fakat günümüzde dijital teknolojiler toplumsal sistemlerin işleyiş şekillerini değiştirmiştir. Kullanıcılar artık istediği yer ve zamanda istediği kişi ile bağlantı kurabilir, iletişime geçebilir ve ortak bir amaç uğruna onunla birlikte hareket edebilir. (Kraut vd., 2010, s. 5).

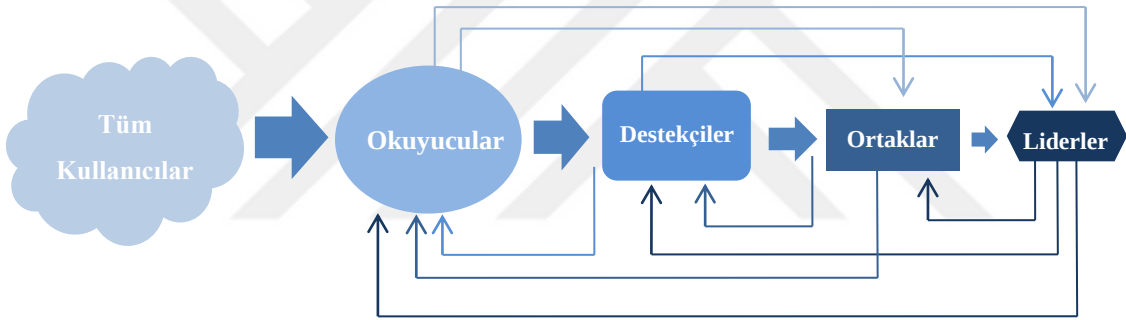
Bu fırsatı kullanıcılara sağlayan ve sosyal eylem platformlarının doğmasına ön ayak olan en önemli gelişmelerden biri internet teknolojisinin uğradığı değişimdir. İnternette günümüzle karşılaştırıldığında çok daha az bilgi bulunmaktaydı ve aynı zamanda kullanıcı genellikle bu az sayıda içeriğin yalnızca tüketicisi konumundaydı. Web 2.0 a geçişle birlikte ise kullanıcı internetteki içeriğin aynı zamanda kullanıcısı haline gelmiş ve kendi sesini duyurma imkanına kavuşmuştur. Bunun bir uzantısı olarak ise web 2.0 altyapısını kullanan sitelerin internet trafiğinde önemli bir artış görülmüş ve kullanıcıya sunulan sosyal yapı içerisinde oluşturulan topluluk ve gruplar içerisinde kolaylıkla farklı türlerde içeriğin yüklenebildiği, saklanabildiği ve paylaşılabildiği kullanıcılar arasında etkileşime olanak sağlayan ortamlar oluşmuştur. Bu ortamlar ilerleyen süreçte ‘sosyal medya’ olarak anılmaya başlamıştır (Cormode ve Krishnamurty, 2008, s. 2-3). Sosyal eylem platformları ise sosyal medyanın imkânlarını kullanan fakat kendine has –imza, bağış toplamak- gibi mekaniklere sahip olan platformlardır.

Sosyal eylem platformları bu sürece, ilişki ağlarının kurulması ve yönetilmesi yolunda aracılık eden sistemler olarak destek vermektedir. Bu platformlar geniş kullanıcı ağına sahip olan sosyal ağlar içerisinde yapılanmış olabileceği gibi (Facebook Groups, Google Groups, internet forumları vd.) yalnızca toplumsal katılımı amaçlayarak, topluma, sanata, bilime ve insanlığa katkı sağlamak adına da kurulmuş olabilir. Change.org, Avaaz.org, Kickstarter.org ve daha birçok oluşum sosyal eylem platformu olma özelliği taşımaktadır. Bu platformlar yalnızca toplumsal katılımı değil onun beraberinde hali hazırda iç içe geçmiş olan tüm katılım faaliyetlerini kapsamaktadır. Dolayısıyla bu oluşumlar toplumsal özelliklerinin beraberinde politik, ekonomik ve ahlaki vb. nitelikler de taşıyabilmektedir.

Sosyal eylem platformları yalnızca bireylerin kendilerini ifade edebilecekleri ve topluma katkı yapıp onun bir parçası olarak hissetmesini sağlayan bir iletişim ortamı değil aynı zamanda bireylere çevrimiçi ortamlardan çevrimdışı ortamlara

aktarabilecekleri bağlantılar, kişisel yetenekler de sağlar. Bunların beraberinde dijital ortamlar bireylerin öz yeterlilik duygularının da artmasını sağlayan bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır (Cruickshank, Edelman ve Smith, 2010, s. 275).

Sosyal eylem platformlarında yeni kullanıcılar ilk başlarda genellikle çok çaba harcamadıkları ve göz önünde olmadıkları –başka bir kullanıcının yaptığı yorumu ‘beğenmek’ gibi- işlemleri gerçekleştirerek katılımda bulunmayı tercih ettiği görülmektedir. Zaman içerisinde bu yeni kullanıcıların bir bölümünün katkı sağlayacak anlamda aktif bir katılımı gerçekleştirirken geri kalanlar pasif olarak katılımlarını sürdürür veya tamamıyla vazgeçer. Kullanıcıların dijital ortamlarda toplumsal katılım faaliyetlerindeki rolüne ilişkin olarak Preece ve Shneiderman okuyuculuktan liderliğe doğru akışı anlatan aşağıdaki şekildeki modeli önermişlerdir.

Şekil 6: Okuyucudan Liderliğe Akış Modeli

Kaynak: Preece ve Shneiderman, 2009, s. 16.

Bu modele göre dijital ortamlardaki kullanıcılar sosyal ortamlar yoluyla toplumsal katılım faaliyeti hakkında farkındalık kazanarak öncelikle birer ‘okuyucu’ olurlar. Sonrasında ise bu okuyucuların bazıları toplumsal katılım faaliyetine ‘destek’ olabilirler, faaliyeti tamamıyla benimseyip bir ‘ortak’ ve hatta bir ‘lider’ olabilir. *Okuyucular*, dijital ortamlardaki toplumsal katılım faaliyetleriyle ilgilenen, konu hakkında araştırma yapan ve elde ettiklerini çevresine yayan kişilerdir (Preece ve Shneiderman, 2009, s. 16-17). Dijital ortamlardaki sosyal ağlar, kullanıcıların

paylaşılan her hangi bir içeriğe kolay bir şekilde yorum yapabilmesi, ‘ifade’ bırakabilmesi veya içeriği ‘beğenip’ ‘beğenmediğini’ belirtebilmesine olanak verecek şekilde tasarlanmaktadır. Bu durum ‘okuyucuları’ katkıda bulunmaya cesaretlendiren bir unsur olarak görülmektedir (Hochheiser ve Shneiderman, 2010, s. 65). Bu durumun sebebi insanların içerik hakkındaki -yorum, tepki, şikâyet, öneri, onay ve tebrikler gibi- ‘geri bildirimlerinin’ kaynağa direkt olarak iletilebilmesi ve doğrudan cevap alınabilmesinden ötürü daha fazla önemsendiği hissine kapılması, kullanıcının elindeki kontrolün ve gücün farkında olması ve diğer kullanıcılardan destek alabileceğine yönelik inançlar gibi maddelerle yorumlanabilir.

Destekçiler ise çeşitli değerlendirmeler ve incelemeler yapan, sistem içerisine kendi görüşlerini ve oluşturduğu içeriği yükleyen ve bunları yayan kişilerdir. *Ortaklar* olarak adlandırılan sınıflandırmaya mensup kişiler ise, kullanıcılar arasında yeni ilişkiler kurulmasını sağlayan, toplumsal katılımın hedeflerini belirleyen ve bunlara ulaşmak uğrunda bir arada çalışanlardır. Son olarak *liderler* ise kullanıcıları katılıma teşvik eden, yeni kullanıcılara yol gösteren ve oluşturulan ilkeleri düzenleyen ve koruyan kişilerdir. Bu sınıflandırmalar kusursuz ve kesin bir nitelik taşımaya da kullanıcıların izlediği yolun gösterilmesi için yeterlidir. Her bir katılımcı sınıfı bir öncekine göre daha az kullanıcı içermektedir. Görüldüğü üzere ‘okuyucuların’ yalnızca ufak bir kısmı ‘liderliğe’ geçiş yapabilmektedir. Fakat bu geçiş süreci mutlak suretle doğrusal bir sıra izlemek –okuyucu, katkıda bulunan, ortak ve lider şeklinde- zorunda değildir, örneğin bir destekçi direk olarak lider olarak katılımına devam edebilir (Preece ve Shneiderman, 2009, s. 16-24).

2.4.1. Sosyal Eylem Platformlarının Faaliyet Alanları

Dijital ortamlar ve onun önemli bir uzantısı olarak sosyal medya oluşturduğu teknolojik, ekonomik ve örgütsel ayrımlarla; öğrenmenin, çalışmanın ve işbirliğinin

yeniden tanımlanmasını ve gündelik hayata uygulanmasını sağlayacak temellerin oluşmasını sağlamıştır. Bu yolla toplumsal sistemler, toplumsal yaratıcılık ve işbirliği için yeni destek ortamları oluşturma fırsatını bulmuştur. Kullanıcılar bu ortamlar aracılığıyla kendi sorunlarına çözüm arayabileceği veya çözüm yaratabileceği yepyeni bir ortama kavuşmuştur (Lessig, 2005).

İyi bir şekilde tasarlandığı takdirde bu platformlar; insanları ortak bir amaç uğrunda bir araya getirme, konu hakkında onların farkındalığı arttırıp onun yayılmasına öncülük ederek ilgili bireyleri sayısını arttırma, insanlar arasında iletişimi sağlama, kuvvetlendirme ve sonuç olarak da bireyleri eyleme geçirme kapasitesine sahiptir. Platformlar üzerinden kurulan bağlantılar, yapılan tartışmalar ve bir arada gerçekleştirilen etkinlikler; sağlık hizmetlerinden, toplum güvenliğine, afetlere müdahaleden, çevre korumaya, hayat boyu öğrenmeden, sürdürülebilir enerjiye kadar çok geniş bir alanda gerçekleşebilir (Hochheiser ve Shneiderman, 2010, s. 64-65).

Tablo 3: Sosyal Eylem Platformlarında Toplumsal Katılım Faaliyet Alanları

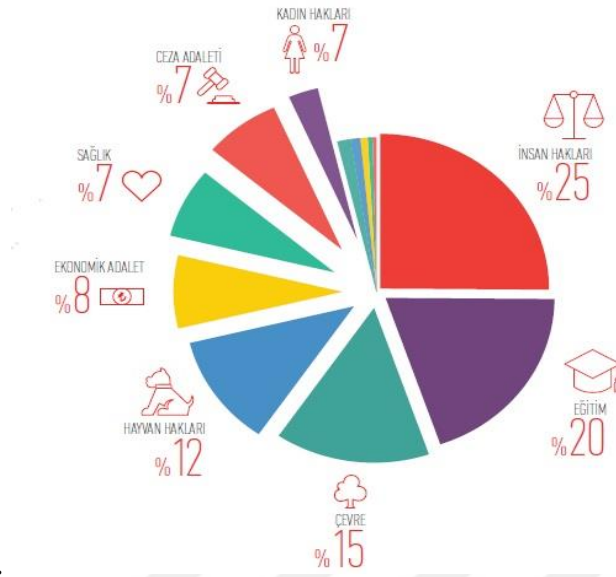
Faaliyet Alanları	Örnek Uygulamalar
Sağlık Hizmetler	Profesyonelleri ve kullanıcıları sosyal bir ortam üzerinde bir araya getirip bilgi alışverişi imkânı vermek. Yapılan araştırmalar, hazırlanan sağlık politikalarına ilişkin destek ve görüş almak. (Örneğin; doktor-hasta siteleri, sağlık bakanlığı portalları)
Afet Müdahale	- Acil durumlarda hızlı geri bildirim alabilme, bu sayede daha başarılı ve planlı bir şekilde müdahalede bulunma imkânı - Kullanıcıların acil durumlar hakkında anlık olarak bilgilenebilmesi (Örneğin; Facebook, böyle durumlarda kullanıcının güvende olduğu bilgisini yakınlarıyla hızla paylaşmalarına olanak sağlayan ‘Güvenlik Durum Kontrolleri’ sistemini geliştirmiştir. Ayrıntılı bilgi için:

	https://www.facebook.com/help/695378390556779/)
Enerji	• Alternatif enerji üretimi ve enerji politikaları hakkında yaratıcı düşünme ortamları oluşturarak yeni ve çevre dostu kaynaklar yoluyla enerji üretimini gündeme getirmek
Eğitim	• Eğitim uygulamalarını ve politikalarını daha etkili hale getirme (Örneğin: “Eğitim Bilişim Ağı (EBA), “e-Dönüşüm Türkiye” kapsamında bilgi toplumuna dönüşümü sağlamak, eğitimde bilişim kültürünü sistemli bir politika ile yaygınlaştırmak ve eğitimin bilişim gereksinimlerini karşılamak amacıyla; arama motoru, sosyal ağ, e-ansiklopedi ve uzaktan eğitim çalışmaları gibi çağın dinamik sistemlerinden harmanlanarak oluşturulmuş, bir portaldır. Ayrıntılı bilgi için: http://uzem.eba.gov.tr/hakkimizda.php)
Kültür ve Çeşitlilik	• Toplum içinde ve toplumlar arasında kültürel çeşitliliklere karşılıklı anlayışın sağlanması ve artırılması
Çevre ve İklim	• Çevresel sorunlar ve iklim değişikliği konusunda bilinç oluşturulması
Kitle Bilimi	• Bireylerin katkıda bulunabilecekleri bilimsel projelere katılımı
Ekonomik Refah	• Kullanıcıların ekonomi politikaları hakkında düşünüp, tartışabileceği ortamların oluşturulması, • Yeni iş imkânlarının sağlanması
Toplumsal Dayanışma	• Kullanıcıların ihtiyaçlar bağlamında birbirlerine veya ihtiyaç sahiplerine yardımcı olabileceği ortamlardır. (Örneğin: 2015 yılında hizmete açılan ‘ihtiyacharitasi.org’ ihtiyaç sahipleri ile ihtiyacı karşılamak isteyen kişiler ve kurumların bulunduğu bir platformdur. Ayrıntılı bilgi için:

	http://www.ihtiyacharitasi.org/hakkimizda)
Küreselleşme ve Kalkınma	Kullanıcılarda küresel ekonomi ve politikanın durumu hakkında iyi bir anlayış geliştirmek
Yerel Toplumsal Katılım	Kullanıcıların yerel topluluğun içerisinde gerçekleşen aktivitelere katılımında aracı konumunda olmak (Örneğin; 2013 yılında kurulan ‘Toplanzi’ kullanıcıyı yakın çevresindeki ortak ilgi alanlarına sahip kişilerle bir araya getiren ve beraber çeşitli etkinliklere katılmayı veya etkinlik düzenlemeyi sağlayan bir platformdur. Ayrıntılı bilgi: https://toplanzi.com/about/)
Kamu Güvenlik	Kullanıcıları, toplumun daha güvenli olmasını sağlayabilecek bilgileri paylaşması konusunda cesaretlendiren ortamları oluşturmak

Kaynak: Olson vd.’den akt. Shneiderman, 2011, s. 8

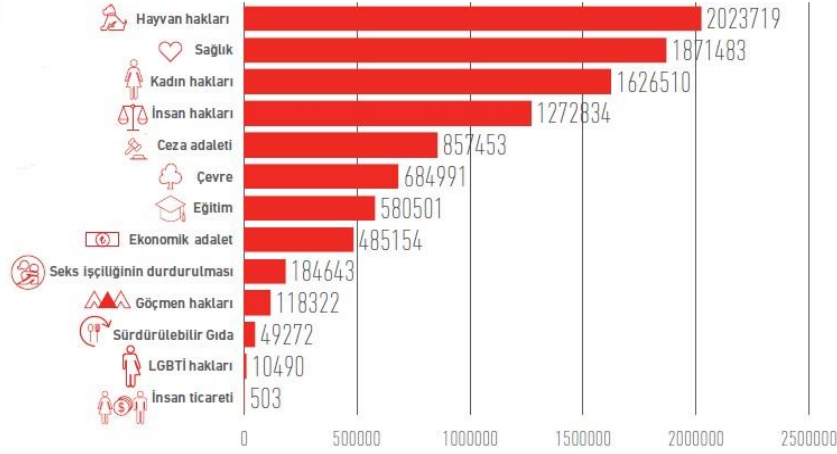
Türkiye Change.org 2015 Değişim Raporu’na göre platform üzerinden yıl içerisinde başlatılan kampanyaların oransal dağılımı, katılımcı sayısı şekil 7 ve şekil 8’de sırasıyla gösterilmiştir. Dijital ortamlarda sosyal eylem platformları yoluyla toplumsal katılım faaliyetlerinin gerçekleşebileceği faaliyet alanları ve bir takım örnek uygulamalar tablo 3’te verilmiştir.

Şekil 7: Change.org Değişim Raporu, Türkiye Hangi Alanlarda Değişim İstiyor?

Kaynak: Change.org Değişim Raporu, 2015 s.3

2015 yılında Türkiye’de Change.org üzerinden başlatılan kampanyaların konularının oransal dağılımı yukarıdaki şekilde görülmektedir. Buna göre her dört kampanyadan bir tanesini %25’lik bir oranla insan kaynaklarına ilişkin, onu %20’lik oranla eğitim alanındaki ve %15’lik oranla çevre alanındaki konulara ilişkin kampanyalar izlemektedir. Hayvan haklarına ilişkin olarak başlatılan kampanyalar bütün içerisinde %12’lik oranda bulunmaktayken, ekonomik adaletle ilişkin kampanyalar %8’lik bir kesimi kapsamaktadır. Geri kalan kampanyalar sağlık, ceza adaleti, kadın hakları ve diğer konularda açılmıştır.

Şekil 8: Change.org Değişim Raporu, Kamuoyu En Çok Hangi Alanda Değişime Destek Veriyor?

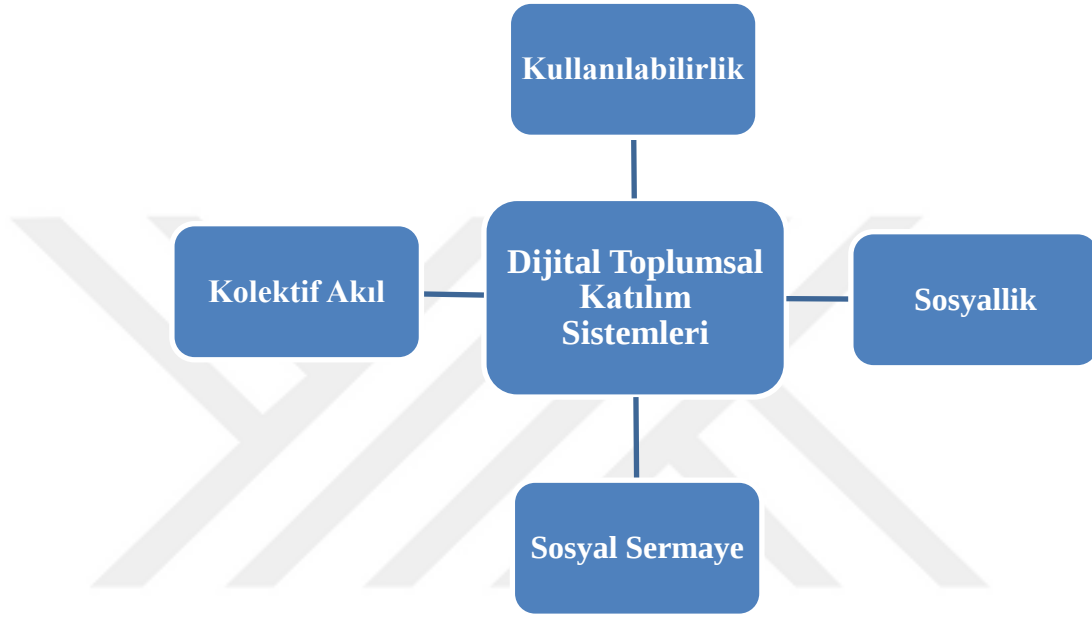
Kaynak: Change.org Değişim Raporu 2015, s. 4

Ayrıca 2016 yılında Türkiye’de Change.org üzerinden başlatılan kampanyaların desteklenme oranı yukarıdaki şekilde gösterilmiştir. Buna göre en çok destek alan kampanya konusu 2 milyon üzerinde destekçisiyle hayvan hakları olurken, onu her biri 1 milyon ve üzerinde destekçiye sahip; sağlık, kadın hakları, insan hakları konuları izlemektedir.

2.4.2. Sosyal Eylem Platformlarının Yapısı

Dijital ortamlardaki toplumsal katılım faaliyetlerinden tam olarak verimlilik alınması geniş ölçekli katılımın sağlanmasına bağlıdır. Kurulacak olan toplumsal katılım sistemleri; farklı bakış açılarını sentezleyen, farklı disiplinlerden gelen fikirlerden yararlanan, kullanıcılar arasında sağlanacak işbirliği esnasında ortaya çıkan büyük miktardaki bilgiyi yönetebilecek ve sistemin uzun vadede geleceğini etkileyecek kararları anlayabilecek ve buna göre hareket edebilecek şekilde oluşturulmalıdır. Sosyal katılım sistemleri alma – verme dengesini gözetmelidir, kullanıcı bir eyleme katkıda bulunduğu anda sistem içerisinde bunun karşılığını almalıdır. Bu fikirlerin ve deneyimlerin paylaşılması veya bilgi düzeyine yapılan katkılar şeklinde olabilir. Aynı

şekilde sosyal katılım sistemleri kullanıcılarının birbirlerinden yeni bilgileri öğrenmesini ve fikir birliği oluşturmalarını da sağlaması açısından önemli bir gerekliliktir (Chi vd., 2010 s. 31).

Şekil 9: Sosyal Eylem Platformlarının Özellikleri

Bu bağlamda dijital ortamlardaki toplumsal katılım sistemlerinin etkili olabilmesi için taşıması gereken özellikler şekil 9’da gösterilmiş ve sonrasında açıklanmıştır.

- Kullanılabilirlik; erişim imkânları, daha önce dijital ortamların kullanımına dair deneyimler ve katılım sistemlerine ilişkin giderlerden tamamen bağımsız olarak kullanıcıların sistem içerisinde katılımını temsil eder.

- Sosyallik; kullanıcıların ağ ve bağlantılar kurabilme ve diğer kullanıcılarla olumlu anlamda etkileşim kurabilme becerisini temsil etmektedir.
- Sosyal Sermaye; toplumsal ağlar içerisinde bireylerin yer aldıkları konum ve bu konumu amaçlarına ulaşmak için kullanabilme yeteneklerini temsil eder. Toplumsal katılım sistemleri dijital ortamlarda kullanıcıların kendilerini toplumsal ağlar içerisinde lider veya takipçi olarak rahat bir şekilde uyum sağlayabileceği biçimde tasarlanmalıdır.
- Kolektif Bilinç; belirlenen hedeflerin tanımlanmasında ve de onlara ulaşılmasında insan grupları arasındaki bilinçli davranışı ifade eder. Dijital toplumsal katılım sistemleri kullanıcılar arasında oylama sistemleri ve diğer fikir toplama araçları ile zamanla kolektif zekânın ortaya çıkmasını sağlarlar (Chi vd., 2010, s. 31).

Buradan hareketle sosyal eylem platformlarının kolektif bir akıl etrafında hareket etme ve sosyal sermayeye katkıda bulunmayla birlikte belirli kullanılabilirlik kısıtlarını taşıması ve kullanıcılarının toplumsal ihtiyaçlarını karşılaması gerektiğine ulaşılabilir. Bu kullanılabilirlik kısıtları ve karşılanacak sosyal ihtiyaçlar farklı katılımcı sınıflandırmalarına göre aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4: Sosyal Eylem Platformlarında Kullanılabilirlik Kısıtları ve Toplumsal İhtiyaçlar

Kullanılabilirlik	Toplumsallık	Katılımcı Sınıflandırmaları
Konuya ilişkin içeriğin ilgi çekici ve iyi düzenlenmiş bir şekilde sunumu	Kullanıcının ailesi, arkadaşları, yetkililer, reklamlar vb. aracılığıyla sosyal eylem platformunda katılımcı olması için cesaretlendirilmesi	Okuyucu
Kullanıcıyı platformu tekrardan ziyaret etmesini	Medyada sürekli görünür olmak	

teşvik edecek şekilde içeriği sıklıkla güncellemek		
Yeni gelenleri; öğretici içerikler, demolar, yardım panelleri gibi öğelerle desteklemek	İlkelerin ve normların açık ve anlaşılabilir şekilde oluşturulması	
Kullanıcıların ustalıkla kontrol edebileceği hissiyle platform üzerinde gezinti yapabilmesi	Tanıdık insanlar ve faaliyetlerin tanımlanması yoluyla kullanıcılarda bağlılık hissinin oluşturulması	
Yeni ve deneyimli kullanıcılara, küçük ve büyük ekranlara, yavaş bağlantı hızlarına, engelli kullanıcılara uygun, birden çok dili destekleyen yapı	Vizyoner hedefleri olan karizmatik liderler	
Okumayı, gezintiyi, aramayı ve paylaşmayı destekleyen bir arayüz tasarımı	Güvenlik ve gizlilik	
Ufak çapta yapılacak katkılar için tasarlanan basit arayüzleri (örneğin, üyelik gerektirmeyen)	Konuya uygun olarak dışarıdan katılım imkânı vererek okuyucuların yavaş yavaş destekleyici olmalarını sağlamak	Destekçi
Geniş çaplı ve sık katkılar için tasarlanmış ileri düzey arayüzler	Kullanıcıyı katılım gerçekleştirirken, tatmin edici görevleri yerine getirip zaman içerisinde itibar kazanma olanağını sağlamak	
Kullanıcıların zaman içerisindeki katkılarının ve bu katkılarının sıklığının sayısal olarak gösterimi	Kullanıcıların, gerçekleştirilen en kaliteli ve en kalabalık katkılarının tanınmasının sağlamak	
Topluluk üyelerinin, yapılan değerlendirmeleri ve yorumları görüntüleyebilmesi	Topluluk içerisindeki kişilerin özel uzmanlıklarının tanınabilir olması	
Vandalizme, kötü niyetli kullanıcılara, pornografi ve	Gerçekleştirilecek uygun katkılara ilişkin olarak norm ve ilkelerin	

iftiraya karşı çeşitli önlemler alma	belirlenmesi	
İşbirliğini sağlamak amacıyla ilgili ve gerekli yetkinliğe sahip bireyleri bulma	Topluluğa bağlılık ve iyi bir amaç uğruna bir arada çalışmaya gönüllü olmayı sağlayacak bir karşılıklı güven ve anlayış ortamı oluşturmak	Ortaklık
Grup içi iletişimi, projelerin zamanlanması, görevlerin dağıtılması gibi işlemler için çeşitli araçların kullanıma sunulması	Topluma katkı yapma, bağış ve karşılıklılık arzusunun sahip insanlardan oluşma	
İşbirliği yapanların platformda tanınabilir olmaları ve ödüllendirilmeleri (örneğin, çeşitli ünvanlar, teşekkürler, yazarlık imkânı gibi)	Platformun kendisi, ortakları, grupları ve toplulukları için itibar oluşturma arzusu,	
Farklılıkları çözme (oylama vb. gibi yollarla), anlaşmazlıklara aracı olma ve de yarar sağlamayan işbirlikleriyle ilgilenmek için çeşitli yollar geliştirmek	Topluluk içerisindeki herhangi bir kişinin statüsüne olan güveni sağlamak	
Liderlere yüksek görünürlük sağlamak, onların çabalarını vurgulamak, ödüllendirmek	Liderliğin beklentileri karşılayan, değerli ve onurlu bir pozisyon olmasını sağlamak	
Yalnızca liderlere özel güçler tanımlamak (kaynakları kullanmak, kötü niyetli kullanıcıları kısıtlamak, gündemi belirlemek gibi)	Yardımcı olmaları ve sorunlarla uğraşmaları karşılığında saygı görecekları belirtilerek lider adaylarını teşvik etmek	Liderler
Verilen rehberliklerin görünür bir şekilde kutlanması, destek alan kişilerin yorumları	İyi bir şekilde yetiştirilmiş ve teşvik edilmiş rehberler	

Kaynak: Preece ve Shneiderman, 2009, s. 18-24

Tabloda da görülebileceği üzere sosyal eylem platformları her katılımcı sınıfına göre birbirinden farklı gereklilikleri yerine getirmek üzerine yapılanmalıdır. Okuyucular bağlamında, katılım gösteren kullanıcıların sisteme ilgi duymaları ve katılımları için cesaretlendirilmeleri, onlara gerekli eğitimler ve bilgilendirmelerin yapılması, bağlılık hislerinin uyandırılması, platform içerisinde daha çok okumaya, gezinmeye ve paylaşmaya teşvik edilmeleri gibi faktörler önemli rol oynamaktadır.

Destekçiler açısından ise kullanıcılara yaptıkları katkının değerini göstermek, destekleri için onları ödüllendirmek ve diğer destekçilerle olan etkileşimlerini arttırmak gibi gereksinimler ortaya çıkmaktadır. Okuyucular ile destekçiler arasındaki fark tam olarak burada görülebilir. Sistem tarafından okuyucuya olan yaklaşım onun platforma yakınlık hissetmesi, belirli aralıklarla tekrardan ziyaret etmesi ve zamanda daha etkin katılım göstermesiyle, destekçilere karşı olan yaklaşım kullanıcının yaptığı katkıları sürdürmesi, onların iyi hissettirilmeleri ve bir arada hareket etmelerinin sağlanması şeklindedir.

Ortak olarak platform içerisinde yer alan katılımcılar ise artık sadece birer okuyucu veya dışarıdan katkı yapan kişiler değil sistemin tam olarak merkezinde yer alan kişilerdir dolayısıyla onların sistemden ve sistemin onlardan beklentileri öncekilerden tamamıyla farklıdır. Dolayısıyla buradaki önemli gereklilikler gerçek anlamda bir topluluk bilincinin ve güven bağının oluşmasına, sistemin genişlemesinin ve itibarının artması gibi faktörlere bağlıdır.

Son olarak liderler ise geri kalan tüm sınıflar ile düzgün ilişkiler kurabilecek, eğitilmiş kullanıcılardan oluşmalıdır. Ayrıca liderler çabalarının karşılığı olarak gereken saygınlığı kazanmalı ve ellerindeki gücü meşru sınırlar içerisinde kullanabilmelidir.

2.4.3. Dijital Ortamlarda Toplumsal Katılıma İlişkisel Yaklaşımlar

Literatürdeki araştırmalar dijital ortamlarda toplumsal katılımın farklı unsurlar ile olan ilişkisini ölçmeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda toplumsal katılımın; toplumsal bağlılık, kimlik, yalnızlık ve sosyal ilişkiler alanı gibi olgularla arasındaki ilişkiyi ölçmeyi amaçlayan çeşitli araştırmalar yapılmıştır.

Riedl ve diğerkleri (2013) alışmalarında, evrimii sosyal ağlar üzerinden bir toplumsal bağlılık modeli geliştirmeyi amaçlamıştır. Onlara göre sosyal bağlılık, insanların çeşitli ağların yararlarını anlama ve böylece toplumsal sermayeye bir kaynak sağlama derecesinin bir göstergesidir. Çalışmada evrimii anketlerden ve direkt olarak bu bireylerin twitter kullanımı üzerinden toplanılan verilerden yararlanılmıştır. Sonuç olarak; toplumsal duyarlılığın, toplum içerisinde bulunmanın ve de kullanım sıklığının, toplumsal bağlılık üzerinde direkt olarak etkili olduğuna ulaşılmıştır.

Kimlik, dijital ortamlardaki toplumsal katılımın niteliği konusunda belirleyici bir unsur olarak düşünülmektedir. Bireyler sanal ortamdaki toplumsal gruplara dâhil olurken kendi toplumsal kimliklerini beraberlerinde taşırlar. Sanal topluluklar aynen gerçek topluluklar gibi kimlik oluşumu ve gelişimi olmadan varlıklarını sürdüremezler. Bu ortamlardaki iletişim, o sanal topluluğa ye olmaya karar vermiş, o topluluğun değerlerini kabul etmiş ve orada kendine bir yer bulmuş bireyler arasında teknolojik araçlar vasıtasıyla gerçekleşir. Aynen gerçek topluluklarda olduğu gibi bu topluluğa uygun bir kimlik oluşturamayan bireyler dışlanabilir (Rimskii, 2011, s. 94).

Sum ve diğerkleri (2008), 55 yaşının üzerindeki 222 kişinin katıldığı çalışmalarında, orta yaş üzerindeki bireylerin internet kullanımının yalnızlıkla ve sosyal ilişkileriyle olan ilişkisini ölçmüşlerdir. Çalışma sonucunda, yalnızlık ile refah seviyesi arasında negatif korelasyon bulunurken, internet kullanımının artmasıyla toplumsal yalnızlığın azalmasının ilişkili olduğuna ulaşılmıştır. Ancak, yeni insanlarla tanışılması için internette daha fazla zaman harcanmasının bireyleri duygusal anlamda daha fazla yalnızlığa ittiği görülmüştür.

Stern ve Dillman (2006) toplumsal katılım, toplumsal bağlar ve internet kullanımı ilişkisini ölçtükleri çalışmalarında, Amerika Birleşik Devletlerinin kırsal bir bölgesinde 1315 evden 2005 kişi ile mail yoluyla anket çalışması yapmıştır. Araştırma sonuçlarına göre internet kullanımı, toplumsal katılımın nominal ve aktif seviyeleri ile

olumlu yönde ilişkiliyken, aynı zamanda yerel bölgenin dışındaki etkili ağlara katılımı da rol oynamaktadır.

Wellman ve diğerleri (2004) çalışmalarında, internetin toplumsal sermaye, kişiler arası bağlantılar, katılım ve toplumsal bağlılık üzerindeki etkilerini ölçmeyi amaçlamışlardır. Bu bağlamda bir web sayfası üzerinden yürütülen, 1998 kişinin katıldığı anket çalışmasının verileri değerlendirilmeye alınmıştır. Değerlendirmeler sonucunda bireylere çevrimiçi etkileşimin sağladığı katkıların, yüz yüze ve telefon yoluyla gerçekleştirdikleri iletişimi olumlu veya olumsuz yönde etkilemediğine ancak, yoğun internet kullanımının gönüllü organizasyonlara ve politik katılımı ile ilgili olduğu görülmüştür. Bununla birlikte yoğun bir şekilde internet kullanan bireylerin çevrimiçi topluluklara en az bağlılık hissedilenler olduğu görülmüştür.

Surowiecki (2004), sosyal medyanın kullanımının artmasıyla bilimde, sağlık alanında, eğlence, girişim ve hükümet yönetiminde önemli değişiklikler meydana geldiğini, bu ortam içerisinde çevrimiçi toplulukların çoğunluğun iyiliği için çalışabilmesi için inanılmaz fırsatlar sunan “Teknoloji aracılı Toplumsal Katılım sistemlerinin (Technology-mediated social participation systems)” önemini belirtmiştir. Chi ve diğerleri (2010) “sosyal medya çağında” yaşadığımızı belirttikleri çalışmalarında, teknoloji temelli toplumsal katılım sistemleri için üç katmanlı bir öneri sistemi sunmuşlardır. Bunlar teknoloji temelli toplumsal katılım sistemlerinin ilgili olduğu alanların ve bağlamların tanımlanması, bu sistemlerin tasarımları için yöntemleri geliştirilmesi ve son olarak hem gerçek dünyanın sosyo-teknik sistemlerinden verilerin toplandığı veri bankaları hem de canlı platformlardaki araştırmalara odaklanan yaşam laboratuvarlarının kurulmasıdır.

Girgensohn ve Lee (2002), yaptıkları çalışmada teknolojinin bireylerin birbirleriyle etkileşiminde önemli bir rol oynadığını, özellikle internetin bilgi paylaşımını sağladığını ve insanları birbirlerine bağladığını belirtmiştir. Çalışmada iki farklı toplumsal grup, iki toplumsal etkileşim sitesi üzerinden incelenmiştir. Sonuç

olarak toplumsal etkileşim amacıyla kurulan sitelerin sürdürülebilir ilgilerin kurulması ve sosyal etkileşimlerin teşvik edilmesinde etkili olduğuna ulaşılmıştır.

Kraut ve diğerleri (1998), internetin topluluk yaşamı ve toplumsal bağlar ile olan ilişkisini aradıkları çalışmalarında, 73 evde 169 kişinin internetin kullanmaya başladıkları ilk bir yıldan iki yıla kadar geçen sürede sosyal ve psikolojik etkileri boylamsal verilerden metodu kullanılarak araştırılmıştır. Araştırma sonucunda internet kullanımının, katılımcıların aile üyeleri ve komşuları ile olan iletişimde ve sosyal çevreleriyle azalma ile ilişkili olduğu görülmüştür. Ayrıca araştırma sonucuna göre internet kullanımı depresyon ve yalnızlığı arttırmaktadır. Hampton ve Wellman (2003) ise yapılan anketler ve etnografik veriler ışığında, internetin zayıf bağların güçlendirilmesinde etkili olduğunu internetin yerel bazda komşuluğu desteklediği hatta yerel sorunların tartışılması ve çözüm için birlik olunmasını teşvik ettiğini savunmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL EYLEM PLATFORMLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

3.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, sosyal eylem platformları üzerinden yürütülen kampanyalara katılan bireylerin, toplumsal katılım düzeylerindeki değişimi ve bu değişimin bireyler üzerindeki etkilerini anlamaktır. Bu amaçla çalışmada fenomenoloji yöntemi kullanılmıştır. Fenomonolojik araştırmaların ilgi alanı birden fazla şahıs tarafından tecrübe edilmiş bir kavramdır. Bu araştırmaların temel amacı, bireylerin tecrübelerini bir kavram ya da olguya indirgeyerek tanımlamaktır (Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın, 2015, s. 43). Bu amaca ilişkin olarak görüşme formunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Toplumsal Katılım nedir?
- Toplumsal katılım ve katılım birbirlerinden ayrı kavramlar mıdır?
- Toplum içerisindeki aktivitelere katılmak bireylere mutluluk getirir mi? Bireyler üzerinde diğer türlü etkileri neler olabilir?
- Toplumsal katılım bireyin yalnızlaşması, toplumsal ayrışma, toplumsal değerlerin-normların korunması ve yeni ağların kurulması üzerinde nasıl bir etki yaratmaktadır?
- Toplumsal katılımın toplumsal refah, bireyler arasında güven ve güçlü bağların kurulması, toplumsal huzurun sağlanması ve bu toplumsal huzurun devamlılığı üzerinde etkisi ne derecedir?
- Dijital iletişim ortamlarından internet hakkında neler düşünüyorsunuz?
- İnternette (sosyal medya, blog, haber sitesi gibi ortamlarda) paylaşımlarda bulunuyor musunuz? Eğer paylaşımlarınız varsa bunların içerikleri genellikle hangi temalarda olduğunu söyleyebilir misiniz?

- Günlük hayatlarımızda karşılaştığımız genel olarak toplum hayatını veya yakın çevremizi ilgilendiren; bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeydeki problemler konusunda görüşlerinizi, önerilerinizi ve şikâyetlerinizi aktarma sürecinde internet nasıl bir rol oynuyor?
- Sosyal eylem platformları hakkında görüşleriniz ve deneyimlerinizi paylaşabilir misiniz?
- Sosyal eylem platformları üzerinden yürütülen kampanyalar ne kadar başarılı oluyor?
- Kullanıcıları bu kampanyalara katılmaya iten nedenler nelerdir?
- Bu kampanyalara katılmak ve kampanyaların başarı düzeyleri kullanıcıları ne şekilde etkiliyor?
- Sosyal eylem platformları aracılığıyla toplumsal aktivitelere katılmak kullanıcılara ne tür kolaylıklar yaratıyor ve/veya ne tür sorunlar yaratıyor?
- Hem coğrafik olarak hem de kültürel ve/veya toplumsal farklılıkları olan unsurları ilgilendiren kampanyalara katılabilme imkânı hakkında neler düşüyorsunuz?
- Sosyal eylem platformlarının dezavantajlı (fiziksel-zihinsel engelleri olan, yaşlı, yoğun çalışma saatleri olan vb.) bireylere toplumsal hayata uyum ve toplumsal aktivitelere katılım konusunda ne derece yardımcı olmaktadır?

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Burada araştırmanın modeline, evrenine, örnekleme yer verilmiş. Ayrıca, araştırma verilerinin toplanmasında ve analizinde kullanılan yöntemler açıklanmıştır.

3.2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı fenomenolojik bir araştırmadır. Bu çalışma bireylerin, toplumsal katılım düzeylerindeki değişimi ve bu değişimin bireyler üzerindeki etkilerini anlamayı amaçladığından bu yönteminin seçilmesi uygun görülmüştür.

3.2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, 18 ila 45 yaş aralığında toplumsal eylem platformlarına ilişkin çeşitli deneyimlere sahip kullanıcılar olarak belirlenmiştir. Bu evreni temsil edecek örneklemün seçiminde, çalışmanın fenomenolojik bir araştırma olması büyük bir önem arz etmiştir. Bu durumun sebebi, fenomenolojik araştırmada deneyimlerin iyi bir şekilde anlaşılabilmesi için çok geniş örnekleme ihtiyacı olmaması (Dukes 1984'ten akt. Güler, Halıcıoğlu ve Taşğın, 2015, s. 242) ve hatta örneklemin artmasının verilerin tekrar tekrar incelenmesini ve deneyimlerin anlaşılmasını zorlaştıracaklarının bilinmesidir (Güler, Halıcıoğlu ve Taşğın, 2015, s. 243).

Bu araştırmada, olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden amaca yönelik örnekleme metodu kullanılarak evreni en iyi temsil ettiği düşünülen özelliklere sahip bireyler seçilmiştir. Fenomenolojik araştırmaların gelen yapısı itibariyle (Maxfield ve Babbie, 1998'den akt. Güler, Halıcıoğlu ve Taşğın, 2015, s. 242) ve yukarıda da bahsedildiği gibi örneklem sayısının sınırlı tutulması gerektiği bilindiğinden, bu metod çalışma için uygun görülmüştür

Örneklem aşamasına geçilmeden önce doğru örneklemin seçilmesinde iki konuya dikkat edilmiştir: Bunlardan ilki, fenomeni tecrübe eden insan gruplarının belirlenmesi ve daha sonra bu gruplardan araştırma amacına en uygun bireylerin katılımcı olarak tespit edilmesidir. İkinci dikkat edilen konu ise araştırma problemine konu fenomeni tecrübe eden ve yaşadıkları tecrübeleri tüm açıklığıyla anlatabilecek

insanların bulunmasıdır (Güler, Halıcıoğlu ve Taşğın, 2015, s. 242). Tablo 5’te katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek, toplam internet kullanım yılı ve günlük internet kullanım özelliklerine yer verilmiştir.

Tablo 5: Katılımcılardan Edinilen Bilgiler

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Meslek
K1	Kadın	28	Evli	Önlisans	Yönetici Asistanı
K2	Erkek	24	Bekâr	Lisans	Haber Editörü
K3	Erkek	27	Bekâr	Lisans	Psikolog
K4	Erkek	34	Evli	Yüksek Lisans	Makine Mühendisi
K5	Kadın	23	Bekâr	Lisans	Öğrenci
K6	Kadın	26	Bekâr	Lisans	Tüketici Hakem Heyeti Raportörü
K7	Kadın	20	Bekâr	Lise	Medya Stajyeri
K8	Kadın	29	Bekâr	Doktora	Akademisyen
K9	Erkek	44	Evli	Lise	Muhasebeci
K10	Kadın	24	Bekâr	Lise	Satış Elemanı
K11	Erkek	24	Bekâr	Yüksek Lisans	Öğrenci
K12	Kadın	31	Evli	Lisans	Öğretmen
K13	Kadın	23	Bekâr	Lisans	Öğrenci
K14	Kadın	31	Evli	Lise	Müşteri Temsilcisi
K15	Erkek	32	Evli	Lisans	Polis

3.2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Fenomonolojik araştırmalarda genellikle görüşme metodu kullanılır. Gözlem veya diğeri veri toplama yöntemleri destekleyici olarak kullanılabilmelerine rağmen bu tür araştırmalarda esas veri kaynağı derinlemesine yapılan görüşmelerdir (Creswell, 2003'ten akt. Güler, Halıcıoğlu ve Taşğın 2015, s. 243). Bu çalışmada esas veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme metodu kullanılmıştır, ayrıca görüşme için yardımcı olması için sosyal eylem platformları üzerinden çeşitli gözlemler yapılmıştır.

Çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda “Toplumsal katılım, dijital ortamlar ve sosyal eylem platformlarına” ilişkin sorular yer almıştır. Görüşme formları katılımcıların konu hakkındaki bilgi birikimlerinin yanında kişisel deneyimlerinin de öğrenilmesini sağlayacağı düşünülen açık, anlaşılır ve yönlendirici olmayan sorulardan oluşturulmuştur. Görüşmeler öncesinde katılımcılara araştırmanın konusunun, amacının, araştırmacının beklentilerinin, olası fayda ve risklerin yanında katılımcının mahremiyetini gözeterek maddeleri içeren araştırma katılım bilgilendirme ve rıza formunu okumaları ve katılma kararı vereleri halinde imzalamaları istenmiştir. Görüşme formu (Ek 1) ve Araştırma katılım bilgilendirme ve rıza formu (Ek 2) çalışmanın sonuna eklenmiştir. Ayrıca katılımcıların belirttikleri görüşlerini ölçmek üzere literatür taranarak geliştirilen ve ‘Likert tipi ölçek’ özelliği taşıyan ankette beşli derecelendirme ölçeğı (Tamamen Katılıyorum: 5, Katılıyorum: 4, Kararsızım: 3, Katılmıyorum: 2, Hiç Katılmıyorum: 1) kullanılmıştır.

Ölçek, toplumsal katılıma ilişkin görüşler, dijital ortamlara ilişkin görüşler ve sosyal eylem platformlarına ilişkin görüşleri kapsayan 3 boyuttan ve 14 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğın güvenilirliğı Cronbach Alfa katsayısı ile belirlenmiştir. Cronbach Alfa katsayısı (α) ($0 < \alpha < 1$) arasında bir değeri almaktadır. Bu değeri $0.80 \leq \alpha < 1$ arasında ise ölçek yüksek güvenilirlikte; $0,60 \leq \alpha < 0,80$ arasında ise ölçek güvenilirlikte; $0,40 \leq \alpha < 0,60$ arasında ise ölçek düşük güvenilirliktedir. Yapılan analizler sonucu

katılımcılara uygulanan ölçeğin güvenirlik katsayısı 0,857 olarak tespit edilmiştir. Bu durum ölçeğin yüksek güvenirlikte olduğunu göstermektedir.

Çalışmanın kuramsal kısmını kaplayan bölümlerde toplumsal katılım ve dijital ortamlarda toplumsal katılım konularına yönelik kitap, dergi, makale gibi çalışmalardan, uygulamaya yönelik bölümlerde ise daha önce yapılmış araştırmalardan, çalışmalardan, projelerden ve bunlara ait verilerden faydalanılmıştır.

Araştırmanın verileri, katılımcıların kendilerini rahat hissedebileceği ve ses kaydına uygun ortamlarda, randevu verilen zamanlarda toplanmıştır. Görüşme soruları her bir katılımcıya, benzer tonlama ve aynı anlamı çağrıştıracak şekilde yöneltilmiştir. Görüşmelerde cep telefonu yardımıyla ses kaydı alınmış ve gerekli görülen yerlerde notlar alınmıştır. Görüşmeler sonrasında kayıtlar çözümlenmiş, çözümlmeden 90 sayfa veri elde edilmiştir. Elde edilen veriler tekrardan ses kayıtları ile karşılaştırılarak dökümlerin doğruluğu sağlanmıştır. Veri analizi sürecinde her katılımcının görüşme kayıtlarında temalar belirlenmiş ve elde edilen temalarla karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda elde kalan veriler işlenmiş ve doğrudan alıntılarla belirtilen bulgular yorumlanmıştır.

Bu araştırmada toplanılan veriler sosyal eylem platformları üzerinden yürütülen toplumsal katılıma yönelik faaliyetlerinin etkileriyle ve de görüşme yapılan katılımcıların deneyimleriyle sınırlandırılmıştır.

3.3. Bulgular ve Yorum

Katılımcıların görüşleri, gizlilik esasına dayanılarak, isimleri verilmeden kodlanarak aktarılmıştır. Buna göre katılımcılar “K” olarak kodlanmış ve her katılımcıya kodunun yanında “K1, K2, ..., K15” şeklinde bir numara verilmiştir. Araştırmanın bu bölümünde, görüşme formunda yer alan sorular alt problemlere göre gruplanmış ve bulgular sunulmuştur.

Tablo 6: Verilerin Analizi Sonucu Ortaya Çıkan Tema ve Alt Temalar

Toplumsal Katılıma İlişkin Görüşler • Toplumsal Katılım Anlayışına İlişkin Görüşler • Bireysel Mutluluk ve Diğer Bireysel Duygulara İlişkin Görüşler • Toplumsal Etkilere İlişkin Görüşler
Dijital ortamlar ve İnternete İlişkin Görüşler • Dijital Ortamların ve İnternetin Yapısına İlişkin Görüşler • Kullanım ve Paylaşım Alışkanlıkları Üzerine Görüşler
Sosyal Eylem Platformlarına İlişkin Görüşler • Sosyal Eylem Platformlarında Katılım Kararına İlişkin Görüşler • Sosyal Eylem Platformlarındaki Başarısına İlişkin Görüşler • Sosyal Eylem Platformlarının Bireylerde Yarattığı Etkilere İlişkin Görüşler

Tablo 6’da görüldüğü gibi elde edilen verilere temaların oluşturulması sürecinde ayrı ayrı tüm dökümler okunmuş ve araştırma soruları da göz önüne alınarak veriler üç tema altında toplanmıştır. Birinci ana tema “Toplumsal Katılıma İlişkin Görüşler” başlığı altında toplumsal katılımın anlayışına, Bireysel mutluluk ve diğer bireysel duygulara ve toplumsal etkilere ilişkin görüşler alt temalar olarak belirlenmiştir. İkinci ana tema olan “Dijital ortamlar ve İnternete İlişkin Görüşler” de ise dijital ortamlar ve internetin yapısına ilişkin görüşler ve kullanım ve paylaşım üzerine görüşler alt temalar olarak belirlenmiştir. Üçüncü ve son tema olan “Sosyal Eylem Platformlarına İlişkin Görüşler” de ise alt temalar sosyal eylem platformlarında katılım kararına, sosyal eylem platformlarının başarılarına, sosyal eylem platformlarının birey üzerinde yarattığı etkilere ve dezavantajlı bireylerin sosyal eylem platformlarını kullanımına ilişkin görüşler olarak belirlenmesi uygun görülmüştür.

3.3.1. Toplumsal Katılıma İlişkin Görüşler

Bu ana tema doğrultusunda görüşme formundaki sorular, “Toplumsal Katılım kavramı size neyi anlatıyor? Kavramın içerisinde geçen “toplumsal” kelimesi size neyi ifade ediyor? Toplumsal katılım ve katılım birbirlerinden ayrı kavramlar mıdır? Toplum içerisindeki aktivitelere katılmak sizce bireylere mutluluk getirir mi? Bireyler üzerinde diğer türlü etkileri sizce neler olabilir? Sizce toplumsal katılım bireyin yalnızlaşması, toplumsal ayrışma, toplumsal değerlerin-normların korunması ve yeni ağların kurulması üzerinde nasıl bir etki yaratmaktadır? Sizce toplumsal katılımın toplumsal refah, bireyler arasında güven ve güçlü bağların kurulması, toplumsal huzurun sağlanması ve bu toplumsal huzurun devamlılığı üzerinde etkisi ne derecedir?” şeklindedir. Bu sorular doğrultusunda alınan cevapların analizi sonucunda üç alt ortak tema ortaya çıkmıştır. Bunlar: Toplumsal Katılım anlayışına ilişkin görüşler, Bireysel mutluluk ve diğer bireysel duygulara ilişkin görüşler ve Toplumsal etkilere ilişkin görüşlerdir.

Hazırlanan ölçekteki ilk 3 soru katılımcıların toplumsal katılıma ilişkin tutumlarını tespit etmeye yönelik olduğu için bu sorular tek bir tablo haline getirilmiş ve burada yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular ile birlikte toplumsal katılımı ilgili sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Değerlendirme yapılırken “kesinlikle katılıyorum” ve “katılıyorum” olumlu, “hiç katılmıyorum” ve “katılmıyorum” olumsuz düşünceler olarak değerlendirilmiştir. Aşağıdaki tabloda katılımcıların toplumsal katılıma ilişkin ifadelerle karşı tutumlarının analize yer verilmiştir.

Tablo 7: Toplumsal Katılıma İlişkin Katılımcıların Tutumları

Madde No	İfade		Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum	Ortalama	Standart Sapma
		F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	$\bar{X}$	SS

1	Toplum içerisindeki faaliyetlere katılmak (Toplumsal katılım) bireyleri mutlu eder.	5	33,7	10	66,7	0	0	0	0	0	0	4,3	,487
2	Toplumsal katılım faaliyetleri bireylerin yalnızlaşmasını önler.	7	46,7	7	46,7	1	6,7	0	0	0	0	4,4	,632
3	Toplumsal katılım faaliyetleri yeni ilişki ağlarının kurulmasını sağlar.	8	53,3	7	46,7	0	0	0	0	0	0	4,5	,516

a. Toplumsal katılım anlayışına ilişkin görüşler

Katılımcılar toplumsal katılımın tanımı üzerindeki görüşleri benzer olmasına rağmen tanımlar arasında kapsam ve kavram farklılıkları vardır. Toplumsal katılım konusundaki bütün görüşler şu şekildedir:

Tablo 8: Katılımcıların Toplumsal Katılım Tanımları

Katılımcı	Toplumsal Katılım Konusundaki Görüşü
K1	“...bir olayda insanların bir araya gelip aktif bir şekilde birlik ve beraberlik içinde hareket etmesi...”
K2	“...bireylerin toplumu ilgilendiren konular hakkında görüşlerini bildirebildiği, farkındalığa sahip oldukları ortam...”
K3	“...bir harekete dâhil olma, beraber hareket etme ve ortak bir çıkar için çabalamak ve başkalarıyla birlikte yararlı bir amaç içinde bulunmaktır ...”
K4	“Ortak çıkarı olan bir grubun ya da topluluğun örgütlü olarak katıldığı eylem...”
K5	“ortak paydada buluşma ve örgütlenme ve sonrasında bu etkinliğe destek vermedir...”
K6	“...toplumu ilgilendiren bir konu üzerinde her bireyin kişisel görüş veya düşüncesini beyan etmesi veya bu yönde eylemde bulunması, katılmasıdır.”
K7	“Toplumsal olaylarda aktif olabilmek, beni ve ortak faydada birleştiğim insanların olduğu grupta olduğu toplumda benim de söz sahibi olabilmem.”

K8	“Belirli bir amaç doğrultusunda bir araya gelen grubun herhangi bir konuda karar verme sürecine aktif olarak katılımı.”
K9	“Bireylerin bir araya gelerek faaliyette bulunması... Dil, din, ırk, siyasi ve kültür ayırmaksızın halkın etkin bir biçimde aktivitelere katılmasıdır.”
K10	“Toplumun yararı için oluşturulan etkinliklere bireylerin katılımı. “
K11	“Toplumsal katılım bireyin toplumsal konulara ne derecede katılıp ne derecede katılmadığıyla ilgili bir olay, fikrini beyan edip fikrini beyan etmemesi”
K12	“Toplumsal katılım, toplumun bilinçli ve isteyerek bir işi üstlenmesi veya o işte etkin olması demektir”
K13	“Toplumdaki bireylerin, birçoğunun ortak fikirde olduğu olumlu ya da olumsuz şeyler...”
K14	“Yaşadığımız bölgede meydana gelen sorun karşısında birlik içinde hareket etmektir yani toplu olarak yapılan bir işe katılım diyebiliriz.”
K15	“Sosyal bir varlık olan insanın öznel davranışları dışındaki her türlü etkinliklere denir..”

“*Toplumsal Katılım Kavramı size neyi anlatıyor?*” sorusuna ilişkin olarak alınan cevaplarda, katılımcıların toplumsal katılma ilişkin görüşlerinin benzer olduğu görülmüştür. **K1**, “*Bir olayda insanların bir araya gelip aktif bir şekilde birlik ve beraberlik içinde hareket etmesi...*” şeklinde cevaplarırken **K3** “*...bir harekete dâhil olma, beraber hareket etme ve ortak bir çıkar için çabalamak ve başkalarıyla birlikte yararlı bir amaç içinde bulunmaktır ...*” yanıtını vermiştir. **K6** ise konu hakkındaki görüşlerini “*...toplumu ilgilendiren bir konu üzerinde her bireyin kişisel görüş veya düşüncesini beyan etmesi veya bu yönde eylemde bulunması, katılmasıdır.*” diye ifade ederken **K9** ise toplumsal katılımı “*Bireylerin bir araya gelerek faaliyette bulunması... Dil, din, ırk, siyasi ve kültür ayırmaksızın halkın etkin bir biçimde aktivitelere katılmasıdır.*” biçiminde tanımlamıştır. Diğer katılımcılardan farklı bir konunun altını

Katılımcıların kavramlar hakkındaki görüşlerinin alınması ve görüşmenin ayrıntılarına girilmeden önce görüşme sürecine alışmaları amacıyla genel anlamda cevapların beklendiği: “Kavramın içerisinde geçen “toplumsal” kelimesi size neyi ifade ediyor?” ve “Toplumsal katılım ve katılım birbirlerinden ayrı kavramlar mıdır?” soruları sorulmuştur.

K2, toplumsallığı “Toplumsal demek toplumun her kesimini ilgilendiren bir kelime gibi geliyor bana, yani nasıl bireysel bireye ait olan şeyleri ifade ederken toplumsal da toplumu ilgilendiren şeyleri ifade ediyor, toplumun tamamı” şeklinde tanımlarken katılım ve toplumsal katılım arasındaki fark konusundaki görüşlerini “bireysel katılımda insanlar kendi istekleri ve iradelerince dâhil olurken toplumsal katılımda birey daha toplumu ilgilendiren konularda daha toplum özelindeki olaylara dâhil oluyor.” şeklinde ifade etmiştir.

K8 ise toplumsallık konusunda “Belirli bir coğrafi bölgede üzerinde yaşayan grubun kendileri için sorumluluk üstlenmesi.” derken katılım ve toplumsal katılım arasındaki farkı “Aslında birbiriyle bağlantılı çünkü katılım 2 türlü gerçekleşir birincisi bireysel katılım ikincisi de daha geniş kitleye yönelik olarak gerçekleştirilen olayları kapsayan toplumsal katılım.” olarak belirtmiştir.

Son olarak **K12**’nin toplumsallığı “İnsan etkileşimi demek” biçiminde tanımlarken iki kavramın farklı olduğunu şu sözleriyle dile getirmiştir: “biri grup olarak yapılan bir eylem diğeri bireysel”.

K2, K8, K12 ve diğer tüm katılımcıların “toplumsal” kavramı konusundaki görüşleri benzerlik göstermektedir. Kavramsal farklılıklar konusundaki görüşleri ise aradaki ayrımın değer yargıları, faaliyetlerin alanı, kapsamı ve potansiyelinden kaynaklandığı şeklindedir.

b. Bireysel mutluluk ve diğer bireysel duygulara ilişkin görüşler

Toplumsal katılımın bireylere mutluluk sağladığına ilişkin görüşler bütün katılımcılarda benzer iken bireylerde yarattığı diğer duygulara ilişkin görüşler katılımcılara göre değişkenlik göstermektedir. Örneğin “toplumsal aktivitelere katılmak bireylere mutluluk getirir mi?” ve ardından sorulan “Bu tür katılımların başka türlü etkileri var mıdır?” sorularına **K11**, “Sosyal bağları güçlendirmesi bağlamında moralini artırır, aynen mutluluk getirir.” ve “İnsan sosyal bir varlıktır. Farklı insanlarla bağ kurulmasını sağlar otomatik olarak sosyal adanmışlığı geliştirir yani sosyal olarak insanların gelişmesini sağlar, bu durum da onları mutlu eder. Çünkü yalnızlık insanları mutsuz eden bir duygudur, yalnızlıktan kurtarır mutlu eder insanları. Olumlu iyi ilişkiler kurmasına sebep olur.” cevaplarını vermiştir. **K11**’e göre toplumsal katılım mutluluk getirmenin yanında insanların morallerini artırır, sosyal bağlarını güçlendirir, yeni bağlar kurmasını sağlar, yalnızlıktan kurtarır, sosyal adanmışlığı ve bireyin sosyal yönünü geliştirir.

K14 mutluluğa ilişkin soruya “Bence getirebilir çünkü insanlar toplumsal aktivitelere katılarak söz sahibi olurlar fikirlerini düşüncelerini niyetlerini dile getirirler, birlik ve beraberlik içinde bir bütün olarak hareket ederek toplumsal bir vatandaş olma görevini de yerine getirirler” şeklinde cevap verirken, diğer soruyu “Mutluluk dışında da etkileri var tabi sosyalleşme mesala insanlar bir araya geliyor ortak bir amaç uğruna bu tür aktivitelere katılıyor hem tatmin hem de bilgi paylaşımı gerçekleşiyor.” diye cevaplamıştır.

K8 aynı sorulara “Aidiyeti ve güveni sağladığı için mutluluk getirir.” ve “Toplumun her kesiminin katılımını sağladığı gibi, bireylerin kendi yaşam alanlarında etkin olmasını ve etik açıdan sorumluluk da üstlenmesini sağlar.” yanıtlarını vermiştir. **K8** toplumsal katılımın aidiyet ve güveni sağlayarak mutluluk getirdiğini bunun yanında da bireyin çevresinde etkin olmasını ve sorumluluk duygusunu yerine getirmesini sağladığını vurgulamıştır. **K9** ise bu ifadeye benzer bir şekilde “Kesinlikle mutluluk

getirir. Bireylerin, toplumda kendilerini ispat etmesini sağlar ve kendine güven getirir.” ifadelerini kullanmıştır.

K2 ise ilk soruya “*Yani mutluluk uyandırıp uyandırmayacağını bilemem ama belki daha topluma entegre olmalarını sağlıyor olabilir yani onları daha bir topluma bağlı olmasını, bireyin yalnızlaşmasını da engelleyen bir şey olabilir yani topluma olan aidiyetini perçinliyor olabilir.*” şeklinde cevap vermiştir. Bunun üzerine araştırmacı K2’e “*peki bu durum mutluluğa sebep olmaz mı sizce?*” sorusunu yöneltmiştir. **K2** soruya “*Tabii aslında mutluluğa sebep olur sonuçta insanların yalnızlaştığı bu modern toplum yapısında bireyselleşmekten ziyade yine bir toplumun parçası olmaya devam ediyor bu tarz platformlarla.*” cevabını vermiştir. K2 ikinci soruda toplumsal katılımın bireylerde mutluluk uyandırdığını söylemiş bunun yanında toplumsal katılımın K11 gibi bireyin toplumla bütünleşmesini ve yalnızlığının azalmasını üzerindeki etkisinin altını çizmiştir.

K5 sorulan soruya verdiği “*insanlar kendilerini her zaman bir yere ait hissetmek istemişlerdir o şekilde birey olabileceklerini inanırlar.. Eğer ben bir yere ait olmak istiyorsam ve orda kimlik kazanmak istiyorsam bir toplumun içerisine dâhil olurum.*” şeklindeki cevap, hem diğer katılımcıların aidiyet konusundaki görüşlerini desteklemiş hem de topluma bir kimlik kazanarak dâhil olma konusunda farklı bir yaklaşım getirmiştir. Diğer katılımcıların toplumsal katılım ve mutluluk arasındaki ilişkiye yönelik olarak verdiği cevaplardaki başlıca anahtar kelimeler “bilinçlenme”, “sosyalleşme”, “birlik” ve “beraberlik” şeklindedir.

Tablo 7’de de görülebileceği üzere “*Toplum içerisindeki faaliyetlere katılmak (Toplumsal katılım) bireyleri mutlu eder.*” ifadesinde katılımcıların 5’i (%33,7) katılıyorum şikkını işaretlerken, 10’u (%66,7) kesinlikle katılıyorum şikkını işaretlemiştir. Bu bulgular “hiç katılmıyorum” “katılmıyorum” ve “kararsızım” şikkalarını hiçbir katılımcının işaretlemediğini göstermektedir. Buradan hareketle katılımcıların toplumsal katılım faaliyetlerinin bireylere mutluluk getirmesine ilişkin görüşlerinin

olumlu olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar g r   meler sırasında katılımcıların toplumsal katılımın bireylere sağladığı mutluluk ve diğ r olumlu hislere ilişkin olarak belirttiğı g r   lerle uy  maktadır. Tüm katılımcılar kendileriyle yapılan g r   meler sırasında toplumsal katılımın bireylere sağladığı mutluluk ve diğ r hislere yönelik olarak olumlu cevaplar vermiştir.

Toplumsal katılımın mutluluk dışında ilişkili olabileceğı diğ r faktörler konusunda **K1**, “*Bireyler  zel ve değ rli olduğunun yanı sıra hatırlandığını da bilmek istiyor, i te bize değ r veriyorlar bizim için bir toplumsal katılım gerçekleşiyor falan biz de bu tür eylemlere katılarak sorumlu bir vatandaş gibi davrandığımızı düşünüyoruz.*” demiştir. Bu g r   leriyle K1 toplumsal katılımın bireye kattığı değ rin altını  izmi  ve bu faaliyetlerin bireylere topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirmiş olma duygusunu oluşturduğunu belirtmiştir.

K5 “*Faydalı olma isteğı kendi içimizdeki potansiyeli dışarı çıkarma çünkü insanların çok fazla şeye yeteneğı olabilir ya da çok fazla şey yapmak isteyebilir insanlara yardımcı olmak olabilir insanlarda farkındalık yaratma bir bilinç oluşturma.. İnsanlar bunları tek başına yapamayacağından dolayı toplu bir şekilde yapmak isteyebilirler.*” diyerek bireylerin i lerinde saklı olan potansiyelin açığa çıkarılması ve bilinçlenmesi gibi hususların altını çizmiştir

K14 ise bu konuda “*Mutluluk dışında da etkileri var tabi sosyalleşme mesala insanlar bir araya geliyor ortak bir amaç uğruna bu tür aktivitelere katılıyor hem tatmin hem de bilgi paylaşımı gerçekleşiyor.*” şeklinde g r   lerini belirtmiştir.

Toplumsal katılımın bireylere mutluluk getirmenin yanında sağladığı diğ r bir olumlu his toplumsal katılımın bireyin yalnızla masını önlemek üzerindeki etkisidir. Bu durum tablo 7’deki “*Toplumsal katılım faaliyetleri bireylerin yalnızla masını önler.*” ifadesine yönelik olarak katılımcıların tutumlarından elde edilen bulgularla uyum göstermektedir. Katılımcıların 1’i (%6,7) kararsız olduğunu belirtirken, 7’si (%46,7) bu

ifadeye katıldığını belirtmiş geriye kalan diğer 7 (%46,7) katılımcı ise ifadeye kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

Bu görüşler görülebileceği üzere katılımcılar toplumsal katılımın bireyler üzerinde olumlu etkileri olduğunu, mutluluk düzeyini arttırdığını ve bunun beraberinde bireyin yalnızlaşmasını önlediğini, onu toplumun bir parçası haline getirdiğini, cesaretlendirdiğini, bilinçlendirdiğini ve onda daha birçok olumlu duygu yarattığını belirtmişlerdir.

c. Toplumsal etkilere ilişkin görüşler

Katılımcılar, toplumsal katılımın toplum üzerindeki etkilerine ilişkin çoğunlukla benzer fakat bazı noktalarda ayrışan hatta karşıt olan görüşler belirtmişlerdir. “*Toplumsal katılımın toplumsal ayrışma üzerine etkisi olabilir mi?*”, “*Sizce toplumsal katılım yeni ağların kurulmasını sağlar mı?*”, “*Toplumsal refahın sağlanması üzerinde etkisi var mı?*”, *Bireylerin arasındaki güvenin artması üzerinde etkisi var mı?*”, *Toplumsal huzurun sağlanması ve de bu huzurun devamlılığı üzerinde etkisi var mı?*” gibi sorulara sorusuna şu şekillerde cevap vermişlerdir.

K11 bireyler arasındaki güven ve refaha ilişkin olarak “*insanların bir araya gelip bazı şeyler için seslerini yükseltebilmeleri ekonominin doğru işlemesine sebebiyet verebilir. İşte biliyoruz sivil toplumun iyi işleyen bir sosyal düzeni ifade ettiğini o yüzden farklı kesimlerden insanların bir araya gelmesi refaha katkı sağlar. Güveni sağlar çünkü insanlar belirli ortamlarda işte siyasi ideoloji, din vs. gibi şemsiyenin altında toplanırlar bu da onları aynı grubu ait olduğu üyelerine karşı güven duymalarına sebebiyet verir –ama bunların kişisel düzlemde çok farklı sebepleri var*” cevabını vermiş.

K13 toplumsal huzur ve refaha ilişkin kendisine iletilen soruyu “*Katılımın çok olması ilişkilendirilebilir bence. Katılım ne kadar çok olursa insanlar o konuda o kadar*

hassas olduğunu gösterir. Katılımın yüksek olması da hassasiyeti gösterir. Hassas olmak da o olayın daha çabuk değiştirebilmesini hani dediğim gibi kitle ne kadar büyükse o kadar çabuk seslerini duyururlar ve o kadar çabuk refaha ulaşabilirler yani onlar sayesinde bir şeyler değişebilir..” şeklinde cevap vererek toplumsal katılımın artmasının toplumsal konulara olan hassasiyeti arttırdığını ve bu durumunda değişim için toplumun bir araya gelebileceğini belirtmiştir.

K3 ise toplumsal katılımın yeni toplumsal ağlar kurulması üzerindeki etkisinin altını çizerek *“Yeni değerler yeni insanlar yeni kültürler yeni oluşumlar hep bu sosyal ağlar aracılığıyla gerçekleşir. Buradaki sosyal ağdan kastım internetteki sosyal medya ağları değil insanlar arasında kurulan etkileşimden bahsediyorum.”* demiştir. Aynı şekilde toplumsal refaha ilişkin olarak kendisine yöneltilen soruya **K3**’ün verdiği cevap *“Evet var toplumsal refah insanların daha iyi koşullarda yaşamasını sağlar, bir toplumda huzur ve güven ortalaması yüksekse bireyler refaha yani beşeri sermayeye daha fazla katkıda bulunur.”* şeklindedir. Yeni ilişki ağlarının kurulmasına ilişkin olarak **K1**’in verdiği yanıt ise *“...toplumu ilgilendiren ve seninle aynı görüşe sahip insanlarla bir araya gelmeni sağlayan toplumsal katılım daha etkili ve sonuca yönelik gerçekleşiyor bunun sonucunda da yeni ortaklıklar kuruluyor.”* şeklindedir. Katılımcılardan görüşmeler sırasında yeni ağlara ilişkin olarak alınan cevaplar K1 ve K3’ün verdiği yanıtlarla benzerlik göstermektedir. Katılımcılar toplumsal katılım faaliyetlerinin yeni ilişki ağlarının kurulması ve bu ağların devamlılığına ilişkin olumlu yönde cevaplar vermişlerdir. Bu soruya ilişkin olarak ölçekteki *“Toplumsal katılım faaliyetleri yeni ilişki ağlarının kurulmasını sağlar.”* ifadesine katılımcıların 7’si (%46,7) katıldığını, 8 (%53,3) katılımcı ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Bu bulgular katılımcıların toplumsal katılımın yeni ağlar kurulmasına ilişkin olarak verdikleri cevaplara uyum göstermektedir.

Bazı katılımcılar toplumsal katılımın toplumsal etkileri üzerinde diğer katılımcılardan daha farklı olarak birtakım olumsuz etkileri olabileceğini belirtmişlerdir.

K2 “Gerçekten şöyle bir şey var, ayrışmanın çok fazla olduğu bir toplumda yaşıyoruz o yüzden maalesef bunları cevaplarken Türk toplumunu baz alarak cevaplıyorum. Her zaman olumlu etkileri olmayabilir bu toplumsal katılımın çünkü insanlar orada şöyle örnek vereyim bir siyasal partiye üyesinizdir ya da destekliyorsunuzdur, bir toplumsal mesele hakkında sosyal platformlarda kendinizi ifade ederken sadece birey olarak düşündüklerinizin dışında ait olduğunuz, kendinizi ait hissettiğiniz o oluşumun o partinin veya o siyasi sivil toplum örgütünün görüşlerini de aktarma gereği hissediyorsunuz ve bu biraz da şey yapabilir, düşüncelerinizi sivrileştirir, bakış açınızı değiştirebilir, etkileyebilir.(...)” şeklinde cevap vermiştir.

K6 ise bu konuda; “Toplumlarda çoğunluğun görüşü hâkim olur aynı görüşe katılmayanlar bu durumdan hoşnutsuz olur bu da toplumsal ayrışmalara yol açar. Yani farklı duygu ve düşüncelere karşı saygının olmadığı bir ortamda ayrışmaya sebep olabilir.” demiştir. Bu görüşlerin beraberinde görüşmeler sırasında toplumsal katılım hususunda bireylerin duyarsız olduğu, bu tür aktivitelerde yeteri kadar verim alınamadığı gibi görüşler de bulunmaktadır. Buradan hareketle toplumsal katılım kavramının zihinlerde tamamen olumlu bir anlam taşımadığı özellikle siyasal anlamda düşünüldüğünde kavramın zihinlerdeki anlamının değişikliğe uğrayabildiği görülmüştür.

3.3.2. Dijital ortamlar ve İnternete İlişkin Görüşler

Bu ana tema doğrultusunda görüşme formundaki sorular: Dijital iletişim ortamlarından internet hakkında neler düşünüyorsunuz? Hayatlarımıza getirdikleri ve/veya hayatımızdan götürdükleri sizce nelerdir? Ne kadar süredir internet kullanıyorsunuz? Bir günde ne kadar zamanınızı internette geçiriyorsunuz? Sosyal Medya hesaplarınız var mı? Eğer varsa aktif olarak kullanıyor musunuz? İnternette (sosyal medya, blog, haber sitesi gibi ortamlarda) paylaşımlarda bulunuyor musunuz? Eğer paylaşımlarınız varsa bunların içerikleri genellikle hangi temalarda olduğunu söyleyebilir misiniz? Sizce günlük hayatlarımızda karşılaştığımız genel olarak toplum

hayatını veya yakın çevremizi ilgilendiren; bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeydeki problemler konusunda görüşlerinizi, önerilerinizi ve şikâyetlerinizi aktarma sürecinde internet nasıl bir rol oynuyor? şeklindedir. Bu sorular doğrultusunda alınan cevapların analizi sonucunda iki alt ortak tema ortaya çıkmıştır. Bunlar: Kullanım alışkanlıkları ve paylaşımlar üzerine olan görüşlerdir. Bu alt temalardan elde edilecek bulgular katılımcıların internet kullanım ve paylaşım alışkanlıklarının öğrenilmesinin yanında onların bu ortamdaki katılım ve aktivite düzeylerinin anlaşılmasında da etkili olmuştur.

Hazırlanan ölçekteki 4, 5, 6 ve 7. sorular katılımcıların dijital ortamlara ilişkin tutumlarını tespit etmeye yönelik olduğu için bu sorular tek bir tablo haline getirilmiş ve yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular ile birlikte dijital ortamlarla ilgili sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Değerlendirme yapılırken bir önceki ana tema olan toplumsal katılıma ilişkin görüşlerin değerlendirilmesinde kullanılan yöntem kullanılmıştır. Aşağıdaki tabloda katılımcıların dijital ortamlarda toplumsal katılıma ilişkin ifadelere karşı tutumlarının analizine yer verilmiştir.

Tablo 9: Dijital Ortamlarda Toplumsal Katılıma İlişkin Katılımcıların Tutumları

Madde No	İfade	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		Ortalama	Standart Sapma
		F	%	F	%	F	%	F	%	F	%		
4	Dijital ortamların kullanımı bireyi yalnızlaştırır.	1	6,7	3	20,0	4	26,7	3	20,0	4	26,7	2,6	1,129
5	Dijital ortamlar toplumsal katılım seviyesini artırır.	5	33,3	8	53,3	0	0	1	6,7	1	6,7	4,0	1,133
6	Dijital ortamlar toplumsal katılımı kolaylaştırır.	7	46,7	6	40,0	1	6,7	1	6,7	0	0	4,2	1,133

7	Dijital ortamlardaki toplumsal katılım faaliyetleri geleneksel toplumsal katılımla karşılaştığında bireylerin yalnızlaşmasını daha etkili bir şekilde önler.	1	6,7	4	26,7	6	40,0	1	6,7	3	20,0	2,9	1,222
---	--	---	-----	---	------	---	------	---	-----	---	------	-----	-------

a. Dijital ortamlar ve İnternet üzerine görüşler

Yapılan görüşmelerde ve “” ölçeğinde katılımcılar internetin hem olumlu ve hem de olumsuz yönlerine ilişkin görüşler belirtmişlerdir. Elde edilen bulgularda dijital ortamların olumsuz yönlerini kullanım alışkanlıkları ve amaçlarıyla bağlantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bazı katılımcılar (K4, K5, K8, K9) dijital ortamların yalnızca olumlu yönlerinden bahsetse de katılımcıların genelinin verdiği cevaplar dijital ortamların hem olumlu hem de olumsuz yönlerine işaret etmektedir. Bu genel görüşü K6 “Dijital teknolojiler hayatlarımızı ne yönde etkiledi?” sorusu üzerine şu şekilde yansıtmıştır. “Hem olumlu hem de olumsuz yönde etkilediler. Araştırma olanakları, mesafelerin olumsuz etkisini azaltırken, görünüşte sosyal ancak gerçekte yalnızlaşan bir toplumun alt yapısını hazırladı. Hayatımızı birçok alanda kolaylaştırdı. Bilgiye hızlı ulaşmamızı sağladı. Gidemediğimiz göremediğimiz her yer hakkında bilgiye ulaşmamızı sağladı. Eğlenceli vakit geçirmeyi sağlıyor. Ama aile içi paylaşımı azaltıyor ve gereğinden fazla kullanımda vakit kaybına neden oluyor.” K15 ise görüşlerini “Olumlu yönleri, uzaktan eğitim imkanı tanınması, bilgiye kısa sürede ulaşılması, bankacılık ve fatura gibi hizmetlerde kolaylık sağlaması. Olumsuz yönleri ise, bireyi yalnızlığa itmesi, zamanı boşa harcaması, olumsuz davranış ve düşüncelere maruz bırakması gibi. “ K15 ve K6 dijital teknolojilerin gündelik hayatta sağladığı faydaların ve olanaklarının altını çizerken aynı zamanda bu teknolojilerin, aile içi ilişkileri olumsuz yönde etkilediğini, fazla kullanıldığı takdirde zaman kaybına neden olduğu ve insanları olumsuz davranış ve düşüncelere maruz bıraktığını belirtmiştir. Ayrıca hem K6 hem de 15 dijital teknolojilerin bireyleri yalnızlaştırdığını da belirtmişlerdir. Ancak bu görüş katılımcıların genelini temsil etmemekte konu hakkında farklı görüşler bulunmaktadır.

Şöyle ki, dijital ortamlarda toplumsal katılıma ilişkin katılımcıların tutumları altında ölçekte yer alan “*Dijital ortamların kullanımı bireyi yalnızlaştırır.*” ifadesine yönelik olarak katılımcıların, 3’ünün (%20) bu ifadeye katıldığı, 1’inin (%6,7) ise kesinlikle katıldığı, 3’ünün (%20) katılmadığı ve 4’ünün (%26,7) hiç katılmadığı görülmüştür. 4 (26,7) katılımcı ise bu ifadeye ilişkin olarak kararsızım şikkını işaretlemiştir.

K8 ise internetin tamamen olumlu yönlerinden bahsederek şu cümleleri kurmuştur: “*Bizi geleneksel medya araçlarının tek yönlü ve aracılı bilgi akışından kurtardığı için mutluyum. Kendim için söylüyorum 15 yıl öncesine kıyasla bilgiye daha hızlı ve etkileşimli olarak ulaşabiliyorum ayrıca çoksesliliği sağlaması en büyük avantajı sanırım.*” **K8** bu görüşlerinde internetin hızlı, etkileşimli ve çoksesliliğe olanak sağlayan yapısının altını çizmiş ve bu ortamdan duyduğu mutluluğu dile getirmiştir.

Dijital ortamlarda toplumsal katılıma ilişkin katılımcıların tutumları altında ölçekte, geleneksel toplumsal katılım ve dijital ortamlar üzerinden toplumsal katılıma ilişkin bir karşılaştırma yapmak maksadıyla katılımcılara tutumlarını belirtmeleri için üç adet ifade sunulmuştur. İlk olarak “*Dijital ortamlar toplumsal katılım seviyesini arttırır*” ifadesine yönelik olarak katılımcıların, 8’inin (%53,3) bu ifadeye katıldığı, 5’inin (%33,3) ise bu ifadeye kesinlikle katıldığı görülmüştür. 1 (%6,7) katılımcının bu ifadeye katılmadığı ve 1 (%6,7) diğer katılımcının ise hiç katılmadığı görülmüştür. 2 (%13,4) katılımcının olumsuz görüşlerine rağmen geri kalan 13 (%86,6) katılımcı dijital ortamların toplumsal katılım seviyesini arttırdığına yönelik olarak görüş birliğine vardığı görülmüştür.

İkinci olarak ölçekte katılımcılara yöneltilen “*Dijital ortamlar toplumsal katılımı kolaylaştırır.*” ifadesine de katılımcıların verdikleri cevaplar önceki ifadede elde edilen bulgularla benzerlik göstermektedir. Buna göre katılımcılardan 6’sı (%40) bu ifadeye katılırken, 7’si (%46,7) kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Ancak, katılımcılardan 1’i (6,7) katılmıyorum ve bir diğeri (%6,7) ise kararsızım şikkını

işaretlemiştir. Buna rağmen yine katılımcıların büyük çoğunun (13 - %86,7) görüşü dijital ortamların toplumsal katılımı kolaylaştırdığı yönündedir.

Geleneksel toplumsal katılım ve dijital ortamlar üzerinden toplumsal katılıma ilişkin bir karşılaştırma yapmak maksadıyla katılımcılara sunulan üçüncü ve son ifade *“Dijital ortamlardaki toplumsal katılım faaliyetleri geleneksel toplumsal katılımı karşılaştığında bireylerin yalnızlaşmasını daha etkili bir şekilde önler.”*dir. Bu ifadeye katılımcıların 4’ü (%26,7) katılırken, 1 (%6,7) tanesi tamamen katılmıştır. Diğer bir yandan katılımcılardan 1 (%6,7) tanesi bu ifadeye katılmadığını belirtirken, 3’ü (%20,0) kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Bu ifadenin belirleyici geri kalan 6 (%40) katılımcının işaretlediği kararsızım şıkkı olmuştur. Buna göre dijital ortamlardaki toplumsal katılım faaliyetlerinin geleneksel toplumsal katılma göre yalnızlığı daha etkili bir şekilde önlediğine ilişkin olarak katılımcıların görüşlerinden hareketle tam anlamıyla olumlu veya olumsuz bir genelleme yapmak mümkün değildir.

b. Kullanım ve paylaşım alışkanlıkları üzerine görüşler

Katılımcılara, kullanım alışkanlıklarının öğrenilmesi amacıyla *“Ne kadar süredir internet kullanıyorsunuz?”* ve *“Bir günde ne kadar zamanınız internette geçiyor?”* soruları yöneltilmiştir. Görüşmelerin bu bölümünde alınan cevaplara göre katılımcıların internet kullanım yılları ve günlük kullanımları aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 10: Katılımcıların İnternet Kullanım Yılları ve Günlük Kullanımı

Katılımcılar	Toplam İnternet Kullanım Yılı	Günlük internet Kullanımı
K1	12 yıl	6-7 Saat
K2	7 yıl	8 Saat
K3	14 yıl	4 Saat

K4	16 yıl	4-5 Saat
K5	10 yıl	4-5 Saat
K6	10 yıl	2 Saat
K7	10 yıl	3-4 Saat
K8	15 Yıl	4-5 Saat
K9	18 yıl	5-7 Saat
K10	10 yıl	4 Saat
K11	9 yıl	2 Saat
K12	12 yıl	5 Saat
K13	8 yıl	6 Saat
K14	14 yıl	7-8 Saat
K15	15 yıl	1 Saat

Buna göre her katılımcı en az 7 (yedi) yıldır internet kullanmaktadır yine aynı şekilde her kullanıcı günde en az 1 (bir) saat internet kullanmaktadır.

Kullanıcıların büyük bir çoğunluğu en az bir sosyal medya hesabının olduğunu belirtmiştir fakat **K11** ve **K8** herhangi bir sosyal medya hesabı olmadığını söylemiştir. Araştırmacının sosyal medya hesaplarını aktif olarak kullanmadığını öğrenmesi üzerine “Öyleyse internette paylaşım da mı yapmıyorsunuz o zaman?” sorusuna karşılık **K8** “Hayır yapıyorum, örneğin change.org maille ya da WhatsApp’tan da paylaşım yapmanıza izin veriyor.” yanıtını verirken **K11** benzer bir soruya “Paylaşmıyorum ama şey yapıyorum, beni alakadar eden herhangi bir toplumsal konuyla alakalı eğitim olur,

refah olur, iş olabilir, çok basit olarak bir sınav olabilir şeyleri takip ederim, yani forumlarda ne konuşuluyor diye ön bilgi alabilmek için bakıyorum.” şeklinde cevap vermiştir. Buradan hareketle **K11** ve **K8**’in sosyal medya hesapları olmamasına rağmen internette çeşitli yollarla paylaşım yaptığı görülmektedir. En az bir sosyal medya hesabı olduğun belirten diğer kullanıcıların ise bu ortamlar aracılığıyla paylaştığı içeriklerin temalarının; toplumsal olaylar, kişisel paylaşımlar, eğlence ve kültür-sanat gibi konularda olduğunu belirtmişlerdir.

İnternet üzerinden görüş, öneri ve şikâyetlerin bildirilmesi konusundaki sorulara verilen cevaplarda ilgi çekici nokta katılımcıların duydukları çeşitli kaygılar neticesinde paylaşımında bulunmaktan kaçınmalarıdır. Örneğin Polis olarak görev yapan **K15** bu konuda *“Mesleğim gereği bu tür paylaşımlarda bulunmuyorum.”* derken, **K2** sanal ortamlara taşınan kişisel imajın altını çizerek görüşlerini *“İçerik paylaşıırken şuna dikkat etmek zorundasınız kendinizi, orası aslında bir nevi kendinizi pazarladığınız bir yer, nasıl biri olmak istediğinizi dizayn ettiğiniz bir yer, oradaki paylaşımlarınızı da buna göre yapıyorsunuz yani her canınızın çektiğini paylaşım olarak orada bildirmiyorsunuz.”* şeklinde dile getirmiştir. **K13** ise çevresiyle kurduğu iletişimini ve ilişkilerini korumak amacıyla sosyal medyada ‘siyasal’ içerik paylaşmadığını şu sözleriyle ifade etmiştir: *“Pek siyasete filan girmek istemiyorum çünkü oralarda girilen siyasetleri insan yüz yüze konuşmadığı için yanlış anlaşılabilir o da insanlar arasında kırgınlığa neden oluyor.”* Bu görüşlerden hareketle sosyal medya üzerinden görüşleri paylaşma konusunda bireylerin dâhili veya harici birtakım sınırlıklara sahip olabileceği görülmüştür.

3.3.3. Sosyal Eylem Platformlarına İlişkin Görüşler

Bu ana tema doğrultusunda görüşme formundaki sorular: Sosyal eylem platformları hakkında neler düşünüyorsunuz? Sosyal eylem platformları üzerinden yürütülen kampanyalar sizce ne kadar başarılı oluyor? Bu kampanyalara katılmaya sizi iten nedenler nelerdir? Bu kampanyalara katılmak ve kampanyaların başarı düzeyleri

sizi ne şekilde etkiliyor? Sosyal eylem platformları aracılığıyla toplumsal aktivitelere katılmak size ne tür kolaylıklar yaratıyor ve/veya ne tür sorunlar yaratıyor? Sizinle hem coğrafik olarak hem de kültürel ve/veya toplumsal farklılıkları olan unsurları ilgilendiren kampanyalara katılabilme imkânı hakkında neler düşünüyorsunuz? Sosyal eylem platformlarının dezavantajlı (fiziksel-zihinsel engelleri olan, yaşlı, yoğun çalışma saatleri olan vb.) bireylere toplumsal hayata uyum ve toplumsal aktivitelere katılım konusunda ne derece yardımcı olmaktadır? şeklindedir. Bu sorular doğrultusunda alınan cevapların analizi sonucunda dört alt tema belirlenmiştir. Bunlar: Sosyal eylem platformlarında katılım kararına ilişkin görüşler. Sosyal eylem platformlarının başarısına ilişkin görüşler. Sosyal eylem platformlarının birey üzerinde yarattığı etkilere ilişkin görüşler. Ve dezavantajlı bireylerin sosyal eylem platformlarını kullanımına ilişkin görüşlerdir.

Hazırlanan ölçekteki 8. - 14. sorular katılımcıların sosyal eylem platformlarına ilişkin tutumlarını tespit etmeye yönelik olduğu için bu sorular tek bir tablo haline getirilmiş ve yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular ile birlikte sosyal eylem platformları ile ilgili sonuçlara ulaşmaya çalışılmıştır. Değerlendirme yapılırken bir önceki ana tema olan dijital ortamlara ilişkin görüşlerin değerlendirilmesinde kullanılan yöntem kullanılmıştır. Aşağıdaki tabloda katılımcıların sosyal eylem platformları üzerinden toplumsal katılıma ilişkin ifadelerle karşı tutumlarının analizine yer verilmiştir.

Tablo 11: Sosyal Eylem Platformları Üzerinden Toplumsal Katılıma İlişkin Katılımcıların Tutumları

Madde No	İfade	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum	Ortalama	Standart Sapma
		F %	F %	F %	F %	F %	$\bar{X}$	SS

8	Sosyal eylem platformları toplumsal katılımın artırılması konusunda başarılıdır.	3	20,0	12	80,0	0	0	0	0	0	0	4,2	,414
9	Sosyal eylem platformları üzerinden imza toplamak geleneksel yöntemlere göre daha az etkilidir.	2	13,3	2	13,3	1	6,7	4	26,7	6	40,0	2,3	1,496
10	Sosyal eylem platformlarının üzerinden oluşturulan kampanyalara katılmak kolaydır.	8	53,3	6	40	1	6,7	0	0	0	0	4,4	,639
11	Sosyal eylem platformlarını yeteri kadar kişi kullanmamaktadır.	0	0	7	46,7	1	6,7	6	40,0	1	6,7	2,9	1,099
12	Sosyal eylem platformları bireyleri topluma katkı yapma yönünde cesaretlendirir.	6	40,0	7	46,7	1	6,7	0	0	1	6,7	4,1	1,060
13	Sosyal eylem platformları toplumun bütün kesimleri tarafından kullanılmaktadır.	1	6,7	2	13,3	1	6,7	7	46,7	4	26,7	2,2	1,222
14	Sosyal eylem platformları üzerinden yürütülen kampanyalara bireyler yalnızca beklenen sonuçlar çıkarlarına uygun olduğunda katılım gösterirler.	1	6,7	5	33,3	3	20,0	5	33,3	1	6,7	3,0	1,133

Katılımcıların sosyal eylem platformlarına ilişkin görüşleri çoğunluk benzerlikler gösterse de bu platformların etkilerine karşı olan görüşleri birtakım farklılıklar içermektedir. “*Sosyal Eylem Platformları hakkında ne düşünüyorsunuz?*” sorusuna **K11**, “*Özellikle toplumsal konular hakkında farkındalık oluşturmada anlamında faydalı buluyorum. Yani iyi bir şey katılım olması da, özellikle de şey nasıl söyleyeyim, toplumsal ve siyasi alanda yetkili kişilere erişmek bakımından ya da bir konunun onlara önemini ifade etmek açısından bu sitelerin kullanımı ve buraya aktif katılım çok önemli.*” **K11** platformlarının önemine ve faydasını belirtirken, bu platformların yetkili kişilere ulaşma fırsatı sunduğunu belirtmiş ve farkındalık oluşturma işlevinin altını çizmiştir. **K6** ise görüşlerini sosyal eylem platformları

hakkındaki görüşlerini “İnsanların haklarını korumakta, toplu bilinç oluşturmaktadır. Bence insanların düşüncelerini belirtebilmesi açısından da faydalı...” biçiminde belirtmiştir. Farklı bir bakış açısıyla sosyal eylem platformlarına yaklaşan **K13** ise “(...)her konuda kampanya başlatılabiliyor olması ciddiyetini düşürüyor bence, (...) ciddiyetini kaybettiği için belli bir yerden sonra da etkisini kaybetmesine neden oluyor.” cevabını vermiştir. Bulgular yorumlandığında katılımcıların sosyal eylem platformları hakkındaki görüşleri yukarıda da görülebileceği üzere birtakım farklılıklar göstermektedir. Bu bağlamda katılımcıların görüşleri katılım kararının verilmesi, platformların başarısına ve bireysel etkilerine ilişkin olarak ele alınmış ve elde edilen bulgular ölçek verileriyle karşılaştırılmıştır.

a. Sosyal eylem platformlarında katılım kararına ilişkin görüşler

Katılımcıların sosyal eylem platformlarına katılım üzerine görüşleri temelde benzerlik gösterse de, kişisel nedenlerinin katılım kararı üzerinde etkili olduğu görülmüştür. **K11** “Önem verdiğim konular olursa katılım, dijital ortamda isim veya imza göndermeye çaba ederim benim daha çok değer verdiğim insani konularda.” demiş ve önem verdiği konulardaki kampanyalara katıldığını belirtmiştir.

K5 sosyal eylem platformları üzerinden toplumsal katılıma ilişkin görüşlerini “(...) Mesela çok olmuştur insanların örgütlenmek isteyip sesini duyurmak isteyip de duyuramadığı. İnsanlar bence yeni çareler aramaya başlıyorlar çünkü o kadar çok konuşuluyor ki bu konular hiçbir şey yapılamıyor bu da alternatif bir seçenek şeklinde sunuluyor. Normalde ben konuştuğum zaman kimse sesimi duymuyor ama bu platformlar sayesinde sesimizi duyurabiliriz.” sözleriyle ifade etmiş ve katılım gösterme sebebinin sesini duyurmak olduğunu söylemiştir.

Katılım kararına ilişkin olarak katılımcıların farklı görüşleri vardır. Örneğin; **K2** katılım kararı konusunda, “meselenin ne olduğuna göre kendi adıma imza verip vermeyeceğim değişir yani artık bu zamanda şuna dikkat etmeniz gerekiyor tam bir

gözetim toplumundan bahsediyoruz attığımız her adımın internet üzerinden takip edilebildiği bir yerde örnek veriyorum hükümetin çok aleyhine olan bir şeye imza toplanan gerekçe çok haklı da olsa hükümetin çok aleyhine bir şeyse hükümet taraftarı olmasanız bile onun altına imza atmak öyle kolay bir şey değil. Çünkü sonuçlarının nereye gideceğini bilemeyebilirsiniz.” demiştir. K2 bu ifadesinde kampanyanın kaynağının, konusunun ve muhataplarının kendisinin katılma kararı vermesinde etkili olduğunun altını çizmiş, kampanyalar haklı bulunsa da katılma kararını vermenin her zaman kolay olmadığını söylemiştir, bireysel çıkarları korumanın öncelikli olduğunu belirtmiştir. K5 ise bireysel bir çıkar olmasa da katılım kararının verilmesine ilişkin olarak *“Dünyanın öbür ucundaki bir kampanya bana maddi katkı sağlamasa da kesinlikle katılırdım. Tabi ki her şey maddi çıkarla yapılmaz kesinlikle duygu önemli orada.”* Bu iki görüş diğer katılımcıların da görüşlerini yansıtmaktadır, görüşmecilerin bir bölümü katılma kararını vermelerindeki en önemli unsuru kişisel çıkarların sağlanması ve korunmasına ilişkin olarak belirtirken, diğer katılımcılar topluma fayda sağlamanın asıl öncelik olduğunu belirtmişlerdir. Bu duruma ilişkin olarak katılımcılara tablo 11’de de görülebilen *“Sosyal eylem platformları üzerinden yürütülen kampanyalara bireyler beklenen sonuçlar yalnızca çıkarlarına uygun olduğunda katılım gösterirler.”* ifadesi yöneltmiştir. Bu ifadenin analizinde ortaya çıkan sonuçlara görüşme veriyle uyumludur, olumlu tarafta katılımcıların 5’i (%33,3) bu ifadeye katıldığını, 1’i (%6,7) ise kesinlikle katıldığını belirtirken, olumsuz tarafta ise katılımcıların 5’i (%33,3) bu ifadeye katılmadığını belirtirken 1’i (%6,7) hiç katılmadığını belirtmiştir. Geriye kalan 3 (%20) katılımcı ise kararsızım şikkını işaretleyerek tarafsız olduğunu belirtmiştir. Görüşmelerden elde edilen bulgular ve bu soruya ilişkin bulgular karşılaştırıldığında katılımcıların katılım kararı verilmesi öznel bir şekilde tamamen katılımcıların kendi düşünce, fikir ve inançları doğrultusunda gerçekleşmektedir.

Katılımcılara yöneltilen bir başka soru da toplumsal katılıma yönelik aktivitelerin internet ve sosyal eylem platformları üzerinden yapılabilmesine ilişkin

görüşlerini almak üzerinedir. Katılımcıların çoğu sosyal eylem platformları ve internetin toplumsal katılım konusunda kolaylık sağladığını belirtirken bazı katılımcılar tamamıyla olumlu olmayan görüşler belirtmiştir. **K7** sosyal eylem platformlarının önemini, sağladığı avantajları ve de bu ortamlardaki eylemlerin fiziksel olarak gerçekleşen katılımdan çok da farklı olmadığını şu sözleriyle ifade etmiştir: “*Bence imza da bir sestir. O yüzden çok büyük bir fark olduğunu düşünmüyorum. Eğer ulaşamayacağım bir şeyse gidip adli makamdan bir şekilde dilekçe veremeyceksem ya da o zaman öyle bir durum gerektirmiyorsa tabi ki de internetten imza atmak çok büyük bir kolaylık.*”

K10 ise benzer bir şekilde sosyal eylem platformlarının kolaylık sağladığının altını çizerek “*Kolay çünkü insanlar her an her yere ulaşamayabiliyorlar ben buradan çıkıp tamam şikayetimi belirtmek istiyorum ama gidemiyorum edemiyorum yapamıyorum veya ulaşamayacağım bir noktada internet tabi ki bu alanda çok pratik.*” demiştir. Bu durum tablo 11’deki “Sosyal eylem platformların üzerinden oluşturulan kampanyalara katılmak kolaydır..” ifadesine yönelik olarak katılımcıların tutumlarından elde edilen bulgularla uyum göstermektedir. Katılımcıların 6’si (%40,0) bu ifadeye katıldığını belirtirken 8 (%53,3) katılımcı ise ifadeye kesinlikle katıldığını belirtmiştir. 1 (%6,7) katılımcı bu ifadeye yönelik olarak kararsızım şikkını işaretlese de katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%93,3) sosyal eylem platformlarının toplumsal katılımı arttırdığı yönünde görüşlerini belirtmişlerdir.

Yine bu sorula bağlantılı olarak katılımcılara tablo 11’de de görülebileceği üzere “*Sosyal eylem platformları toplumun bütün kesimleri tarafından kullanılmaktadır.*” İfadesine ne kadar katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Buna göre; katılımcıların 2’si (%13,3) bu ifadeye katılırken 1’i (%6,7) ifadeye tamamen katıldığını belirtmiştir. Diğer bir taraftan katılımcıların 7’si (%46,7) bu ifadeye katılmazken, 4’ü (%26,7) hiç katılmadığını belirtmiştir. 1 (%6,7) katılımcı ise bu ifade karşısında kararsız

kalmıştır. Bu bulgulara göre sosyal eylem platformları toplumun bütün kesimleri tarafından kullanılmamaktadır.

K8 “*Diyelim ki bu platformlar hiç yaratılmadı, internet öncesi bir dönemde yaşadığımızı var sayalım, bu aktivitelere katılımınız nasıl olurdu?*” sorusuna “*Sosyal çevremden katılım olmazsa sanırım katılamazdım.*” derken **K11** de benzer şekilde aynı soruya “*Eğer evime yakınsa, ulaşım kolaysa katılırım, fakat çok çaba gerektirirse, ekstra işler yapmam gerekiyorsa açıkçası katılımım düşük olur...*” şeklinde cevap vererek toplumsal katılımın çevre ile olan ilişkisinin altını çizmiştir. **K11** ve **K8** ye göre internet ve sosyal katılıma yönelik platformların var olmadığı durumlarda toplumsal katılım yakın çevre ile ilgilidir. Aynı şekilde **K11** çaba sarf ettirmesi ve kendisini zorlaması durumunda toplumsal katılıma yönelik aktivitelerinin düşük olacağını belirtmiştir.

Sosyal eylem platformları üzerinden toplumsal katılım kararına ilişkin bu olumlu görüşlerin beraberinde bazı olumsuz görüşler de bulunmaktadır. Örneğin **K6** sosyal eylem platformları üzerinden toplumsal katılımın etkisinin düşük kalabileceğine ilişkin olarak şunları söylemiştir: “*(...) imza kampanyası başlatmak bana mantıklı gelmiyor (...) şurada bir masa kurup iki imza attırsalar, direk kağıdı çıkarıp versek (...) biz değiştirmek istiyoruz desek bence daha iyi olur*” **K4** ise sosyal eylem platformları yerine ‘sokağa çıkmanın’ daha yararlı olduğuna inandığını belirtmiş ve bu durumun sebebinin sosyal eylem platformlarında “*İmzaların bir yere gitmemesi veya bu insanların imzaları çok umursamaması*” olarak dile getirmiştir.

b. Sosyal eylem platformlarının başarısına ilişkin görüşler

Katılımcılar sosyal eylem platformları üzerinden yürütülen kampanyaların başarıları hakkında birbirlerinden farklı ifadelerde bulunmuştur. **K9** bu konuda “*Bireylerin ve toplumun eğitimi konusunda mutlaka etki yaratıyor, en azından düşünceleri şekillendiriyor.*” şeklinde görüşlerini belirtirken **K14** ise “*... evet oluyor*

başarılı kampanyaları Facebook duvarımda görebiliyorum işte şu kadar kişinin imzasıyla başarıya ulaşıldı diye...Şu an aklıma gelen, imara açılan zeytin ağaçlarının yıkımını önlemek için bir kampanya başlatılmıştı ve bu kampanya bayağı ses getirdi yanlış hatırlamıyorsam 150 bine yakın kişi imzalamıştı ve imara açılan zeytin ağaçları bu kampanya sayesinde kurtulmuştu.”

K2, başarılı bir örneğin aklına gelmediğini ve başarının ancak toplumun tümünü ilgilendiren konuları kapsayan kampanyalarla sağlanabileceğini şu şekilde ifade etmiştir: “... mesele çok önemli gerçekten toplumun her kesimini ilgilendiren bir konu hakkında farkındalık yaratılıp büyük gündem oluşturulabiliyorsa evet başarıya ulaşabilir ama bu çok spesifik bir konu.” **K13** ise görüşlerini “İnsanlara ulaşma açısından başarılı oluyor ama şuana kadar birşeyi değiştirdiğine daha şahit olamadım inşallah olur.” Biçiminde belirtmiştir. **K11** de bu görüşü desteleyen bir şekilde bu platformlardaki kampanyaların başarısı hakkında “Açıkçası yapıldığı konu hakkında farkındalık oluşturduğundan eminim ama başarılı olması daha çok hangi alanda yapıldığına bağlı, ben çok takip etmedim, başarılı olana rastlamadım.” demiştir.

K8 ise bu platformlardaki kampanyaların başarılı olduğunu belirtmiş ve şu örnekleri vermiştir: “Otizmli çocuklara eğitimde fırsat eşitliği kampanyası başarıya ulaştı, sonra ms hastası olan bireylerin kullanmak zorunda olduğu ilacın tekrar SGK kapsamına alınmasına yönelik kampanya da başarıya ulaştı. Bir diğeri de Van’da öğretmenlik yapan ve geçirdiği trafik kazası sonucu boynu kırılan ve tedavisinin GATA’da yürütülmesi için başlatılan kampanya da olumlu sonuçlandı.”

K12 de benzer bir şekilde sosyal eylem platformlarının başarılı işler yapabildiğini belirtmiş ve buna ilişkin olarak aklına gelen örnekleri şu şekilde ifade etmiştir: “... evet başarılı oluyor insanlar artık ellerinde bir sihirli değnek olduğuna ve bu değnekle bir değişimi başlatabileceğine inanıyor, başarılı kampanya örneğine de gelirsek de mecliste vatandaşın aleyhine kabul edilen bir kararla ilgili bir kampanya

başlatılmıştı hatta kampanyayı başlatan da Nasuh Mahruki'ydi ve kampanya çok kişi tarafından imzalanınca yürürlüğe girmemişti."

K7 sosyal eylem platformlarının başarısı hakkında *"Etkileri çok fazla göremiyorum ne yazık ki diyorum küçük çaplı olaylarda etkili olabiliyor gerçekten ben de destek oluyorum ama büyük çaplı siyasi bir olayda veya büyük çaplı, gerçekten uluslararası veya sadece bir ülke içinde de olabilir insanları çok fazla etkilemiyor, insanlar da bunu etkilemediğini gördüğü zaman (...) bunu kullanmaktan vazgeçiyorlar ve o ortama çok fazla güvenemiyorlar."* demiştir. Buna göre sosyal eylem platformlarının kullanıcıları içerisinde bulundukları eylem beklenen ilgiyi görmediğinde platformdan uzaklaşabilir ve hatta güvenlerini kaybedebilirler.

Sosyal eylem platformlarının başarısına ilişkin olarak tablo 11'de de görülebilen 3 adet ifade katılımcılara yöneltilmiştir. *"Sosyal eylem platformları toplumsal katılımın arttırılması konusunda başarılıdır."* biçiminde olan ilk ifadeye 12'si (%80) katıldığını 3'ü (%20) ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Bu bulgular görüşmelerden elde edilen bulgularla karşılaştırıldığında, sosyal eylem platformları üzerinden yürütülen kampanyalar her zaman başarıya ulaşmasa da, katılımı arttırmak konusunda kesinlikle başarılıdır.

Sosyal eylem platformlarının başarısına ilişkin ikinci ifade ise *"Sosyal eylem platformları üzerinden imza toplamak geleneksel yöntemlere göre daha az etkilidir."* biçimdedir. Bu ifadeye 2 (%13,3) katılımcı katılırken 2'si (%13,3) kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Diğer bir yandan ifadeye katılımcıların 4'ü (%26,7) katılmadığını belirtirken, 6'sı (%40) hiç katılmadığını ifade etmiştir. 1(%6,7) katılımcı ise bu ifadeye karşı kararsız kalmıştır. Aksi tutumlara rağmen katılımcıların çoğunluğu (10 - %66,7) sosyal eylem platformlarından imza toplamanın geleneksel yöntemlere göre daha etkili olduğu konusunda hem fikirdir.

Sosyal eylem platformlarının başarısına ilişkin üçüncü ve son ifade ise “*Sosyal eylem platformlarını yeteri kadar kişi kullanmamaktadır.*” biçimindedir. Bu ifadeye katılımcıların 7’si (%46,7) katıldığını belirtirken 6’sı (%40) katılmadığını ve 1 (%6,7) katılımcının da hiç katılmadığı görülmüştür. Ayrıca 1 (%6,7) katılımcı kararsızım şikkını işaretlemiştir. Buna göre katılımcıların bir bölümü sosyal eylem platformlarını yeteri kadar kişinin kullandığını düşünürken, diğer bir bölümü bu platformları gerektiğinden daha az kişinin kullandığını düşünmektedir.

c. Sosyal eylem platformlarının bireylerde yarattığı etkilere ilişkin görüşler

Sosyal eylem platformları üzerinden yürütülen kampanyalara katılımın bireyler üzerinde yarattığı etkiye ilişkin görüşler katılımcılar arasında benzer nitelikte olmasına rağmen ifadeler arasında kavram ve kapsam farklılıkları vardır. **K8** bu platformlardaki katılımın birey üzerindeki etkisini ve platformların geçmiş dönemlere göre sağladığı avantajları şu şekilde ifade etmiştir: “*Bireyler yalnız olmadığını ve toplumun bir parçası olarak seslerinin duyulduğunu ve değişimin bir parçası olarak kendini görmek istiyor ancak bazı durumlarda siyasi süreçlerde aktif olarak yer almak gerekiyor bir diğer deyişle lobicilik çalışması yapmak gerekiyor ve maalesef siyasi karar alma mekanizmasında söz sahibi olmayan kişilerin buna imkânı olmuyor, fakat enformasyon çağının en önemli aracı olan bu tür dijital ortamlar sayesinde daha fazla kişiye aracısız ve hızlı ulaşıyor.*”

K2, “*Topluma karşı sorumluluğunuzu yerine getirdiğinizi hissettiriyor. Örneğin bizdeki askere gitme âdeti gibi düşünün, ... Katılım da aynı şekilde yani onlara dahil olunduğu zaman insanın topluma karşı olan sorumluluğunu yerine getirdiği zaman insana bir mutluluk verir.*” **K2** mutluluk duygusunun yanında sosyal eylem platformları üzerinden kampanyalara katılımın bireyin topluma karşı olan sorumluluklarını da yerine getirmesi için bir fırsat olarak gördüğünü belirtmiştir. **K14** ise benzer bir şekilde mutluluğun altını çizerek şu sözleri kullanmıştır: “*... mailime gelen beraber başardık geri dönüşü beni çok mutlu ediyor, böyle bir süreçte yer aldığım*

ve ayrıca kampanyanın başarılı olup herhangi bir soruna çözüm getirmesi gerçekten çok iyi hissettiriyor.”

K15 de bu konuda benzer görüşleri belirtmiş bunun beraberinde bu ortamların sunduğu düşüncelerini ifade edebilme ortamının onu mutlu ettiğini söylemiş ve sosyal eylem platformları hakkında; *“Toplumsal düşünceyi harekete geçiren bir özelliğe sahiptir”* demiştir.

K5 ise platformlarının başarısı ve başarısızlığı sonucundaki hislerini *“Başarıya ulaşırsa da tabi ki tetikleyici oluyor bu projelerin devamının da geleceğine inanırım ve ben de bir şeyler yapmaya çalışırım daha fazla, hani başarısızlığına inanacak olursam da tabi ki de ümidimizi kesmiyoruz yüksek sesle konuşmaya devam ediyoruz, hani o olmadı mı hani imza kampanyası başlatmıştık, o da olmadı başka şeyler deneriz. Yine de bir üzüntü olur insanın içinde.”* olarak ifade etmiştir. **K5**’in görüşlerinde altı çizilen noktalar bu platformların insanların ümitlenmesi üzerindeki etkisi ve başarısızlık durumundaki üzüntü duygusudur. **K5** ise kendi farkındalığının artması açısından konuya yaklaşmış ve şu cevabı vermiştir: *“Beni sürekli uyarıyorlar sen de bizimle ol bize katıl, yani uyuma diyorlar bir türlü bu da güzel bir şey benim açımdan”*

K1 bu konudaki görüşünü *“Öncelikle kampanyaya imza atarak benden yardım isteyenlerin taleplerini yerine getirdiğim için mutlu oluyorum çünkü benim değerlerimle uyuşan bir şeye imza atıyorum. Ardından kampanya başarılı olup bildirim geldiğinde içimi bir huzur kaplıyor, görevimi yerine getirmişim gibi sanki.”* biçiminde dile getirmiştir. **K3** ise konu hakkında *“En azından bir şey yapmış olmak (oturduğun yerden de olsa) ve farkındalık oluşturmaya çalışmış olmak pozitif hissettiriyor, olumlu bir niteliği olan bir davranışta bulunduğunuzu düşünüyorsunuz.”* demiştir. **K12** ise iki ifadeyle de uyumlu bir şekilde sosyal eylem platformları üzerinden düzenlenen kampanyalara katılma nedeninin *“Sesini duyurmak isteyen insanların yalnız olmadığını hissettirmek”* olduğunu belirtmiş ve ardından bu platformların birçok kişiye ulaşması

bakımından insanlara kolaylık sağladığını belirtmiş ve bu durumun kendisini mutlu ettiğini söylemiştir.

Bu görüşlerin ortak noktası sosyal eylem platformlarının sağladığı katkı ve faydalar ile bireyleri toplumsal katılıma teşvik etmesi ve cesaretlendirmesidir. Sosyal eylem platformlarının bireyler üzerindeki etkilerine ilişkin olarak katılımcılara yöneltilen “*Sosyal eylem platformları bireyleri topluma katkı yapma yönünde cesaretlendirir.*” ifadesine bu görüşlere uyumlu olarak katılımcıların 7’si (%46,7) katıldığını, 6’sı (%40) ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Ayrıca 1 (%6,7) katılımcı kesinlikle katılmadığını ve diğer 1 katılımcı ise (%6,7) kararsız olduğunu belirtmiştir. Buna rağmen katılımcıların çoğu (13 - %86,7) sosyal eylem platformlarının bireyleri topluma katkı yapma yönünde cesaretlendirdiği hususunda hem fikirdir.

Katılımcılara onların toplumsal katılım konusundaki görüşleri dikkate alınarak benzer anlamlara sahip sorular yöneltilmiştir. “*Aynı ülkede yaşamayan aynı değerleri paylaşmadığınız sizinle tamamiyle farklı olan insanları ilgilendiren bir kampanya gördüğünüzde ne düşünüyorsunuz?*” **K8** “*Farklı bir kültüre sahip olması insanlığı ilgilendiren bir eyleme katılmama engel değil.*” derken **K11** bunun bireyin önem verdiği konularla ilgili olduğunu belirtmiştir. **K11** “*(...) eğer bildiğimiz doğal insani ve ahlaki değerleri destekleyen bir şeyse katılırım. ... şöyle bir örnek mesela hiç beni alakadar etmeyen bir alan atıyorum kuzeyde bir petrol firması üzerine bir eleştirel bir şey yapılırsa katılırım yani. Dediğim gibi doğru bir şeyse katılırım. Ve yine mutluluk uyandırır.*” cevabını verirken, **K15** de benzer biçimde “*insani değer taşıdığı sürece katılırım.*” cevabını vermiştir. **K6** ise “*insani duyarlılık adına katılabilirim.*” diyerek diğer katılımcılar ile benzerlik gösteren noktaların altını çizmiştir. **K10** da diğer katılımcılar gibi “*Orada bulunan insanların yararına ve evrensel değerlere uygunsa katılırım.*” Diyerek insani değerler ve evrensellik ilkesinin altını çizmiştir.

K3 ise diğer katılımcılardan farklı bir noktayı işaret ederek kişisel tercihlerin altını çizmiştir. **K3** soruya: “(...) *bu hayata nasıl baktığınızla ilgili bir şey. Örnek veriyorum; demokrasiye çok önem veriyorsanız ve demokrasiye çok aykırı bir şey Latin Amerika’nın bir ülkesinden gerçekleşiyorsa ve bu dünyada gündem oluşturuyorsa, evet katılabilirsiniz. Ama bu tarz şeylere hassasiyetiniz yoksa herkesin en kolay yapacağı şekilde “bana ne” dersiniz (...) sizin hayata nasıl baktığınız çok önemli ya şey gibidir bu dünyanız çok küçüktür, dünyanız şehrinizden ibarettir çok da bir şeyleri umursamazsınız ilgilenmezsiniz okumazsınız bile.*” cevabını vermiştir.

d. Dezavantajlı bireylerin sosyal eylem platformlarını kullanımına ilişkin görüşler

Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri büyük benzerlikler göstermektedir. Sosyal eylem platformlarının dezavantajlı bireylere sağlayabileceği yararlarla ilişkin soruya, **K12** “*Seslerini duyurabilmek adına onlara yardımcı olur*” cevabını vermiştir. **K11** ise bu platformların dezavantajlı bireylere yardımcı olup olmadığına ilişkin fikri sorulduğunda “*Kesinlikle oluyordur, çünkü bu insanlar zaten muhtemelen bu tarz aktiviteler katılmak için zamanları da olmuyordur fakat internetten fikirlerini beyan etmeleri, bir iki dakika içerisinde bunu yapmaları onlara kolaylık sağlıyor bir de şöyle bir şey var bu insanların zaten herhangi bir yere üyelik yapacak kadar imkânı da yoktur, kendi düşüncelerini kolaylıkla karşı tarafa aktarabilmelerini sağladığı için sosyal platformlar çok faydalı.*” cevabını verirken, **K4** bu konudaki düşüncesini “*... dezavantajlı bireylerinde topluma kazandırılması onları son derece mutlu ettiği kadar, ayrımcılığında ortadan kaldırır görüşündeyim*” şeklinde ifade etmiştir. **K8** ise bu konuda “*Kesinlikle oluyor ki gördüğüm kadarıyla birçok kampanya dezavantajlı olarak nitelendirdiğimiz grubun ailesi ve sosyal çevresi tarafından başlatılıyor. Bu süreçte onların da aktif olarak yer aldığına inanıyorum.*” ifadelerini kullanmıştır.

Bazı katılımcıların görüşleri sosyal eylem platformlarının toplumsal katılımı arttırmak yanında bu insanlar için başka bir takım faydalar da sağladığına yöneliktir. **K14** sosyal eylem platformlarının dezavantajlı bireyler için faydalı olup olmadığına ilişkin soruya “*Kesinlikle oluyor geçen yıl sanırım otizmli çocuklar için imza kampanyası başlatıldı böylelikle medyada bu çocuklar daha çok yer aldı ve onlara yönelik bir farkındalık arttı diye düşünüyorum yine benzer şekilde görme engelliler için de böyle bir kampanya başlatılmıştı bir görme engelli tarafından.. Bu kişiler bu platformlar sayesinde sorunlarını daha kolay duyurabiliyor*” yanıtını vermiştir. Benzer bir biçimde **K1** bu konuya ilişkin olarak “*Bu insanların sorunlarını ve sorunlarına yönelik çözüm önerilerini bu platformlar hem duyuruyor hem de daha fazla kişinin haberdar olmasını sağlıyor, aslında dezavantajlı olarak nitelendirdiğimiz bu insanların sesi oluyor diyebiliriz bu platformlar*” ifadelerini kullanmıştır.

K2 “*Toplumdan ayrışmalarını engeller; çünkü fiziksel hiçbir aktiviteye katılacak zamanları ve enerjileri olmadığı için toplumda gelişen olaylardan uzak kalıyorlar bu şekilde sosyal katılım platformları aracılığıyla onlar da topluma dahil olmuş, toplumsal olaylardan kopmamış oluyorlar, sorumluluklarını bir şekilde yerine getirdikleri hissine kapılırlar diye düşünüyorum*” cevabını vermiştir. **K6** ve **K5** dezavantajlı bireylerin katılımı konusunda sosyal eylem platformlarını diğer katılımcılar gibi başarılı bulsa da bazı olumsuz noktaları altını çizmişlerdir. Buna göre **K6**, “*O insanların katılım gerçekleştirebileceğine inancım yüksek ama şuan o sayfaların (...) yukarı gitmeme oranından dolayı etkili olmaması o insanların da etkisiz kalmasına neden oluyor*” derken, **K5**, “*sadece araç olduğuna inanıyorum ve sadece internetle olabilecek bir şey değil bu... Dezavantajlı bireylerin katılımı için duyurulması önemli ama daha çok şey yapmamız gerekiyor ya da duyurduk diyelim toplanıp onlar için bir şeyler yapabiliriz...*” diyerek sosyal eylem platformlarının dezavantajlı bireylerin toplumsal katılımı açısından bir araç olabileceğini ancak yetersiz kaldığını dile getirmiştir. Ona göre bu yetersizliğin giderilmesi için toplumun bir araya gelmesi ve onlar için daha fazla imkân yaratması gereklidir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Toplumsal katılım kişiler arasındaki ilişkilere dayanan, sosyalleşmeyi ve bireylerin topluma katkı yapmasını sağlayan, kolektif aktivitelere katılımı gerektiren, bireyi etkileyen çevre ve dâhil olduğu gruba bağlılığını simgeleyen aktiviteler bütünüdür. Bu genel tanım çerçevesinde yürütülen araştırmada, dijital ortamlar üzerinden toplumsal faaliyetlere katılıma olanak sağlayan sosyal eylem platformlarına katılan bireylerin toplumsal katılım düzeylerindeki değişim ve bu değişimin onlar üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Çalışmada toplumsal katılım ve dijital ortamlarda toplumsal katılım farklı bölümlerde ele alınmasının sebebi toplumsal katılımın geçirdiği değişimin anlaşılabilmesi için öncelikle geleneksel anlamda katılım anlayışı ve onu etkileyen unsurları içeren literatürün gözden geçirilmesinin gerekliliğidir. Bu doğrultuda çalışmanın birinci bölümünde, öncelikle katılım kavramı incelenmiş ardından, toplumsal katılım kavramı ve faaliyetleri ayrıntılı bir biçimde irdelenmiştir. İkinci bölümde ise dijital ortamlar ve bu ortamlardaki toplumsal katılım faaliyetlerine değinilmiş bu bağlamda sosyal eylem platformlarının faaliyet alanları, yapıları ve dijital ortamlarda toplumsal katılıma ilişkisel yaklaşımlar üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde ise öncelikle araştırma ve seçilen yöntemle ilişkin veriler verilmiş sonrasında ise katılımcılarla yapılan görüşmelerden ve hazırlanan tutum ölçeğinden elde edilen bulgular üç tema altında toplanıp araştırma soruları da göz önüne alınarak yorumlanmıştır. Bu üç tema; toplumsal katılıma ilişkin görüşler, dijital ortamlar ve internete ilişkin görüşler ve sosyal eylem platformlarına ilişkin görüşler olarak sınıflandırılmıştır.

Görüşme yapılan katılımcıların yaş ortalaması 28'dir. Katılımcıların 9'u (%60) kadın 6'sı (%40) erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcılardan 6'sı (%40) evli, 9'u (%60) bekârdır. Ayrıca katılımcıların; 3'ü (%20) lise, 1'i (%6,7) önlisans, 8'i (%53,3) lisans,

2'si (%13,3) yüksek lisans ve 1'i (%6,7) doktora mezunları oluşturmaktadır. Bu oranlara bakıldığında katılımcıların farklı eğitim seviyelerine sahip oldukları görülmektedir.

Katılımcıların mesleklerinin dağılımı; yönetici asistanı, haber editörü, psikolog, makine mühendisi, öğrenci (3 adet), tüketici hakem raportörü, medya stajyeri, akademisyen, muhasebeci, satış elemanı, öğretmen, müşteri temsilcisi ve polis biçimindedir. Katılımcıların mesleklerine bakıldığında farklı alanlarda yayılım olduğu görülmektedir.

Her katılımcı en az 7 (yedi) yıldır internet kullanmakta ve günde en az 1 (bir) saat internet kullanmaktadır.

Katılımcılara ilk olarak 'toplumsal katılım' kavramına ilişkin olarak görüşleri sorulmuştur. Katılımcılardan alınan cevaplardan ortak bir 'toplumsal katılım' tanımı hazırlanmıştır. Buna göre toplumsal katılım: Geniş bir kitleye yönelik olarak toplumu ilgilendiren konular hakkında planlanan, bireylerin içerisine dâhil olup görüşlerini bildirdiği, toplumsal konularda farkındalığa sahip olabildiği ve bu bağlamda ortak bir paydada buluşup birlik ve beraberlik içerisinde örgütlü bir işbirliği içerisinde bulunduğu faaliyetlerdir. Bireylerin belirli bir konu hakkında desteğini veya tepkisini gösterebildiği belirli bir süreç içerisinde olgunlaşan bu faaliyetlerin, giderek büyüme ve toplum geneline yayılma potansiyeli bulunmaktadır.

Görüşmelere göre toplumsal katılımın; toplumsal hayat içerisinde aktif olarak katılımı gerektirdiğine, toplumun ortak çıkar ve amaçlarına ilişkin faaliyetlerden meydana geldiğine ve bireylerin kişisel kanaat ve eylemlerinin katılım sürecinde belirleyici olduğu gibi bulgulara ulaşılmıştır. Ayrıca katılımcıların görüşlerinde katılım ve toplumsal katılım birbirlerinden farklı kavramlar olduğuna ilişkin fikir birliği bulunmakta bu farklılığın sebebinin bireylerin değerleri, bu iki katılımın faaliyet alanları, kapsamı ve de potansiyellerinden kaynaklandığı belirtilmektedir.

Toplumsal katılımın bireyler üzerindeki etkilerine ilişkin olan görüşler katılımcılar arasında benzerlik göstermektedir. Bu görüşlere göre toplumsal katılım faaliyetleri içerisinde bulunmak, bireye mutluluk, cesaret, farkındalık, aidiyet gibi olumlu duygular sağlarken onun yalnızlaşmasını önleyerek, bir arada hareket edip yaşadığı topluma katkı sağlama imkânı vermektedir.

Toplumsal katılım faaliyetlerinin toplum üzerindeki etkilerine ilişkin olarak erişilen bulguların bir bölümü benzer bir şekilde bu faaliyetlerin toplum için olan önemini ve yararlarını gösterirken küçük bir bölümü bu faaliyetlerin belirli çıkarları olan gruplar arasında çatışmalara neden olabileceğini dolayısıyla toplumsal huzursuzluğa sebep olabileceği üzerinedir. Yine aynı şekilde bazı katılımcılar toplumsal katılıma yönelik aktivitelerin toplumsal anlamda yetersiz kaldığına yönelik görüş bildirmiştir. Görüşmelerden elde edilen toplumsal katılımın bu olumsuz ve yetersiz olarak değerlendirilen yönlerinin gelecek araştırmalarda daha derinlemesine bir şekilde irdelenmesi önerilmektedir.

Elde edilen bulgular katılımcıların dijital ortamlar ve internet konusundaki görüşlerin çoğunlukla kolaylık, erişim imkânı ve sosyalleşmeyi sağlama gibi olumlu yönlerde olduğunu gösterirken, bazı görüşler özellikle internetin bilgi kirliliğine sebep olabileceği ve elde edilen bilgilerin güvensiz olabileceği gibi olumsuz yönleri de barındırmaktadır. Aynı şekilde bulgulara göre bireyler duydukları çeşitli kaygılar neticesinde internet üzerinden paylaşımda bulunmaktan kaçınmaktadırlar.

Sosyal eylem platformlarına ilişkin olarak görüşmelerden elde edilen bulgular bu platformların insanların seslerini duyurulması, fikirlerin yayılması, toplumsal konularda farkındalık uyandırılması gibi faydalarıyla zihinlerde olumlu bir imaj oluşturduğuna fakat aynı zamanda etki yaratmak konusunda kimi zaman yetersiz kaldığına ilişkin görüş ve inançlar bulunduğu ilişkindir. Katılımcılar yapılan görüşmeler sırasında sosyal eylem platformları üzerinden yürütülen başarılı

kampanyalardan örnekler vermiş, bu başarının kendileri ve çevrelerinde yarattığı olumlu değişikliklerden söz etmişlerdir.

Araştırmanın temel bulguları katılımcıların, sosyal eylem platformları üzerinden toplumsal katılım aktivitelerine katılmak hakkındaki ana noktalar açısından benzer bakış açısına sahip oldukları görülmüştür. Katılım kararının verilmesine ilişkin en sık dile getirilen en temel nokta kişisel hassasiyetler ve seçimlerdir. Yine aynı şekilde katılımcılar sosyal eylem platformlarının kendilerine toplumsal aktivitelere katılmak için kolaylık sağladığını ve katılımı arttığını belirtmelerinin yanında, bu platformların toplumsal katılım düzeyini arttırdığını da belirtmişlerdir. Bu görüşler sonucunda sosyal eylem platformları üzerinden toplumsal katılım aktivitelerine katılmanın daha kolay olduğu ve bu platformların toplumsal katılımı arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal eylem platformlarına ilişkin olarak ulaşılan olumsuz bulgular ise genellikle bu ortamların yalnızca farkındalık yaratılması, sosyalleşme ve toplumsal yaşama katkı yapmak için kullanılması fakat bir değişim medyada getirmek söz konusunda olduğunda bunu gerçekleştirebilecek etki gücünden yoksun olduğu ve çabaların yetkili kişilere ulaşmadığı yönündedir.

Görüşmelerden elde edilen bulgular, sosyal eylem platformları üzerinde kültürel farklılıklar ve coğrafi sınırlar gözetilmeden toplumsal katılımın gerçekleşebileceğini göstermiştir. Katılımcılar bu platformlar sayesinde hassas oldukları herhangi bir konu hakkındaki faaliyete coğrafya ve kültür farklılıklarını göz ardı ederek katılma kararı verdiklerini belirtmişlerdir. Fakat bu hususta altı çizilmesi gereken nokta söz konusu olan faaliyetin amacı ve de hitap ettiği kesimdir. Bu iki nokta katılımcıların bahsedilen kültürel farklılıklar ve coğrafi sınırları aşmasındaki birincil derecede önemli etmenlerdir.

Aynı şekilde dezavantajlı bireylerin toplumsal katılımlarının artmasında sosyal eylem platformlarının etkisine ilişkin temel sonuçlara ulaşılsa da bu konuda kapsamlı bir araştırmanın yapılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Baasanjav, U. (2008). Mediated political and social participation: examining the use of the Internet by Mongolian government and civil society institutions. *Journal of Information Technology & Politics*, 4(3), 41-60.

Bamberger, M. (1986). The role of community participation in development planning and project management. In *Economic Development Institute Policy Seminar Report* (13).

Bathgate, T., ve Romios, P. (2011). Consumer participation in health: Understanding consumers as social participants. In *Institute for Social Participation Seminar Series*.

Berger, P. L., ve Luckmann, T. (1967). *The Construction of Reality: A treatise in the Sociology of Knowledge*.

Booth, A. (1972). Sex and social participation. *American Sociological Review*, 183-193.

Boughey, J. D. (2014). *A Comprehensive University at the Heart of its Communities: Establishing a Framework for Engagement* (Doctoral dissertation, University of the Free State Bloemfontein).

Brodie, E., Hughes, T., Jochum, V., Miller, S., Ockenden, N., ve Warburton, D. (2011). Pathways through participation.

Broese van Groenou, M.I. (2006). Social participation of the 55-64 year olds: is the new generation more socially active than its predecessor? *Tijdschrift voor Gerontologie en Geriatrie*, 37, 218-225.

Burchfield, R. W., ve Grove, P. B. (1963). Webster's Third New International Dictionary.

Chamala, S. (1995). Overview of participative action approaches in Australian land and water management. S. Chamala and K. Keith, Participative Approaches For Landcare, Perspectives, Policies, Programs, Australian Academic Press, Brisbane, Australia, 5-42.

Chi, E. H., Munson, S., Fischer, G., Vieweg, S., ve Parr, C. (2010). Advancing the design of technology-mediated social participation systems. Computer, (11), 29-35.

Cicognani, E., Pirini, C., Keyes, C., Joshanloo, M., Rostami, R., ve Nosratabadi, M. (2008). Social participation, sense of community and social well being: A study on American, Italian and Iranian university students. Social Indicators Research, 89(1), 97-112.

Cohen, J. M., ve Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: seeking clarity through specificity. World development, 8(3), 213-235.

Commission Productivity, (2003). Social Capital: Reviewing the Concept and its Policy Implications <http://ssrn.com/abstract=429420> (Erişim Tarihi: 25.12.2015).

Cormode, G., ve Krishnamurthy, B. (2008). Key differences between Web 1.0 and Web 2.0. First Monday, 13 (6).

Cruickshank, P., Edelmann, N., ve Smith, C. F. (2010). Signing an e-petition as a transition from lurking to participation (pp. 275-282). Trauner.

Demir, Ömer ve Acar, Mustafa (2005). Sosyal Bilimler Sözlüğü.6. Baskı. Ankara: Adres Yayınları.

Dutta-Bergman, M. J. (2005). Access to the Internet in the context of community participation and community satisfaction. *New Media & Society*, 7(1), 89-109.

Economic Growth and Social Poverty: The Evolution of Social Participation
Antoci, Angelo; Sacco, Pier Luigi; Vanin, Paolo Bonn Econ Discussion Papers, No. 13/2001

Finholt, T., ve Sproull, L. S. (1990). Electronic groups at work. *Organization Science*, 1(1), 41-64.

Gaventa, J., ve Valderrama, C., 1999, 'Participation, Citizenship and Local Governance', Background note for Workshop: 'Strengthening Participation in Local Governance', Institute of Development Studies, Sussex, June 21-24 .

Gerbner, G., Gross, L., Morgan, M., ve Signorielli, N. (1980). The "mainstreaming" of America: Violence profile no. 11. *Journal of communication*, 30(3), 10-29.

Girgensohn, A., ve Lee, A. (2002, November). Making web sites be places for social interaction. In *Proceedings of the 2002 ACM conference on Computer supported cooperative work* (pp. 136-145). ACM.

Gramham, S., ve Martin, S. (1996). *Telecommunication and the City: Electronic Spaces, Urban Places*. London: Routledge

Graney, M. J. (1975). Happiness and social participation in aging. *Journal of gerontology*, 30(6), 701-706.

Gray, P. (2001). *Private participation in Infrastructure: A Review of The Evidence*.

Guillen, L., Coromina, L., ve Saris, W. E. (2011). Measurement of social participation and its place in social capital theory. *Social Indicators Research*,100(2), 331-350.

Güler, A., Halıcıoğlu, M. B., ve Taşgın, S. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. 2.Baskı Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Hampton, K., ve Wellman, B. (2003). Neighboring in Netville: How the Internet supports community and social capital in a wired suburb. *city and community*,2(4), 277-311.

James, M. L., Wotring, C. E., ve Forrest, E. J. (1995). An exploratory study of the perceived benefits of electronic bulletin board use and their impact on other communication activities. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 39(1), 30-50.

Helly, D. (1997). Voluntary and social participation by people of immigrant origin: Overview of Canadian research. Presented at the Second National Metropolis Conference, Montreal, November.

Kawachi, I., B.P. Kennedy, K. Lochner ve D. Prothrow-Stith (1997), “Social capital, income inequality, and mortality”, *American Journal of Public Health*, vol. 87, no. 9, pp. 1491-1498.

Kelly, K., ve Van Vlaenderen, H. (1995). Evaluating participation processes in community development. *Evaluation and Program Planning*, 18(4), 371-383.

Khan, N. A. (1993). Towards an Understanding of „Participation“; The Conceptual Labyrinth Revisited. *Administrative Change*, 20(1-2), 106-120.

Kolavalli, S., ve Kerr, J. (2002). Scaling up participatory watershed development in India. *Development and Change*, 33(2), 213-235.

Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukhopadhyay, T., ve Scherlis, W. (1998). Internet paradox: A social technology that reduces social involvement and psychological well-being?. *American psychologist*, 53(9), 1017.

Lankshear, C. ve Knobel, M. (2003). *New literacies: Changing knowledge and classroom learning*. Philadelphia, PA: Open University Press.

Legh-Jones, H., ve Moore, S. (2012). Network social capital, social participation, and physical inactivity in an urban adult population. *Social science & medicine*, 74(9), 1362-1367.

Levasseur, M., Desrosiers, J., ve Noreau, L. (2004). Is social participation associated with quality of life of older adults with physical disabilities?. *Disability & Rehabilitation*, 26(20), 1206-1213.

Lindstrøm, B. (2001). The meaning of resilience. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, 13(1), 7–12.

McAdam, D. (1982). *Political Process and the Development of Black Insurgency 1930-1970*. Chicago: Chicago University Press.

Marsh A. ve Max K. (1979). "Measuring Political Action," in Samuel H. Barnes, Max Kaase vd., *Political Action: Mass Participation in Five Western Democracies*, Beverly Hills: Sage Publications.

Millican, J. (2014). *Engaging with the Other: Student Community Engagement and the Development of Citizenship after Conflict*. *Citizenship, Democracy and Higher Education in Europe, Canada and the USA*, 107.

Redburn, F. S. (Ed.). (2006). *Modernizing democracy: Innovations in citizen participation*. ME Sharpe.

Nagarkar, A., ve Kulkarni, S. (2015). Association Between Social Participation and Self-rated Health Among Older Adults in Pune (Maharashtra). Indian Journal of, 29(4), 432-444.

Newton, K., ve Ramón, J. (2007). 10 Patterns of political and social participation in Europe. Measuring attitudes cross-nationally: lessons from the European Social Survey, 205.

Nezlek, J. B., Wheeler, L., ve Reis, H. T. (1983). Studies of social participation. New Directions for Methodology of Social and Behavioral Science, 15, 57-73.

Oakley, Peter (1988). The monitoring and evaluation of participation in rural development.

Oakley, P. (1991). Projects with people: The practice of participation in rural development. International Labour Organization.

Öğüt, A., ve Erbil, C. (2009). Sosyal Sermaye Yönetimi: Strateji, Enformasyon, Güven. Konya: Çizgi Kitapevi Yayınları.

Tıngöy, Ö. "Telework Kavramından E-İş Kavramına Geçiş." İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi (2002): 53-71.

Tıngöy, Ö., Işıklı, Ş., ve Özcan A. (2015). Convergence in local press. In Application of Information and Communication Technologies (AICT), 2015 9th International Conference on (s. 390-393). IEEE

Paxton, P. (1999). Is social capital declining in the united states? A multiple indicator assessment 1. American Journal of sociology, 105(1), 88-127.

Phillips, D. L. (1967). Social participation and happiness. *American Journal of Sociology*, 479-488.

Piškur, B., Daniëls, R., Jongmans, M. J., Ketelaar, M., Smeets, R. J., Norton, M., & Beurskens, A. J. (2013). Participation and social participation: are they distinct concepts?. *Clinical Rehabilitation*, Vol. 28 (3): 211-220.

Platt, I., (1996). Review of Participatory monitoring and Evaluation. CONCERN Worldwide., August.

Prohaska, T. R., Anderson, L. A., ve Binstock, R. H. (2012). Public health for an aging society. JHU Press.

Public Participation in Europe An international perspective, 2009
http://www.partizipation.at/fileadmin/media_data/Downloads/Zukunftsdiskurse-Studien/pp_in_e_report_03_06.pdf Erişim Tarihi: 21.12.2015.

Putnam, R. D. (1995). Bowling alone: America's declining social capital. *Journal of democracy*, 6(1), 65-78.

Rękosiewicz, M. (2013). Type of social participation and identity formation in adolescence and emerging adulthood. *Polish Psychological Bulletin*, 3(44), 277-287.

Riedl, C., Köbler, F., Goswami, S., ve Krcmar, H. (2013). Tweeting to feel connected: A model for social connectedness in online social networks. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 29(10), 670-687.

Rifkin, S.B. (1990). Community participation in MCH/FP programmes: an analysis based on case study materials, Geneva: WHO.

Rimskii, V. (2011). The influence of the Internet on active social involvement and the formation and development of identities. *Russian Social Science Review*, 52(1), 79-101.

Robinson, J. P., Barth, K., ve Kohut, A. (1997). Social impact research personal computers, mass media, and use of time. *Social Science Computer Review*, 15(1), 65-82.

Samad, M. (1999). Participation of Rural Poor in Government and NGO Programmes: A Comparative Study. *Asia Pacific Journal of Rural Development*, 9, 37.

Sencer, M (1981). *Yöntembilim Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayinlari. Ankara.

Schreuer, N., Sachs, D., ve Rosenblum, S. (2014). Participation in leisure activities: Differences between children with and without physical disabilities. *Research in developmental disabilities*, 35(1), 223-233.

Schwartz NB (1981). Anthropological views of community and community development. *Human Organisation*, 40: 313-320

Shah, D. V., McLeod, J. M., ve Yoon, S. H. (2001). Communication, Context, and Community An Exploration of Print, Broadcast, and Internet Influences. *Communication Research*, 28(4), 464-506.

Sum S., Mathews R. M., Hughes I., ve Campbell A. (2008), *CyberPsychology & Behavior*, 11(2): 208-211.

Indicators of Well-being in Canada Canada,. <http://well-being.esdc.gc.ca/misme-iowb/.3ndic.1t.4r@-eng.jsp?iid=70> Erişim Tarihi: 25.12.2015

Social Participation in Policymaking: Does It Make a Difference? Analyzing the Evolution and Effectiveness of Participatory Institutions in Brazil (2014) World Bank HQ, Washington, D.C.

Phillips, D. L. (1967). Social participation and happiness. *American Journal of Sociology*, 479-488.

Stern, M. J., & Dillman, D. A. (2006). Community participation, social ties, and use of the internet. *City & Community*, 5(4), 409-424.

Surowiecki, J. (2004). *The wisdom of crowds: Why the many are smarter than the few and how collective wisdom shapes business, economies, societies and nations* Little, Brown

Thomas M., ve Thomas M. (2002). Some Controversies in Community Based Rehabilitation. In: Hartley S., Editor. *CBR: A Participatory Strategy in Africa*. London: Centre for International Child Health, 2002: 13-25.

Thomas R. Prohaska; Lynda A. Anderson; Robert H. Binstock (5 April 2012). *Public Health for an Aging Society*. JHU Press. pp. 249–252.

Urban Structure and Social Participation, Morris Axelrod, *American Sociological Review*, Vol. 21, No. 1 (Feb., 1956), pp. 13-18

Vera-Sanso, P., Barrientos, A., Damodaran, L., Gilhooly, K., Goulding, A., Hennessy, C., ve Walford, N. (2014). Participation and social connectivity. *The New Science of Ageing*.

Wellman, B., Haase, A. Q., Witte, J., ve Hampton, K. (2001). Does the Internet increase, decrease, or supplement social capital? Social networks, participation, and community commitment. *American behavioral scientist*, 45(3), 436-455.

Avison W. R., McLeod J. D., Pescosolido B.A., (2007). Mental Health, Social Mirror. Springer.

World Bank (1996). Participation Sourcebook Washington, D.C.: The World Bank.

Zhang, S., Jiang, H., ve Carroll, J. M. (2011). Integrating online and offline community through Facebook. 2011 International Conference on Collaboration Technologies and Systems (CTS), 569-578.

EKLER

Ek 1

ARAŞTIRMA KATILIM BİLGİLENDİRME VE RIZA FORMU

Bu araştırma, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı dâhilinde yürüttüğüm “Dijital Ortamlarda Toplumsal Katılım Anlayışı: Sosyal Eylem Platformları Üzerine Bir İnceleme” başlıklı tez çalışmam için yapılmaktadır. Bu araştırmaya katılımcı olmanız istenmektedir. Bilimsel araştırmanın amacı, katılımın muhtemel risk veya faydaları hakkında sizi bilgilendirmek ve sizin bilinçli ve gönüllü bir şekilde karar vermenizi sağlamak için araştırmacılar size bir rıza formu sunmakla yükümlüdürler. Araştırmacıya çalışma ve katılım süreci ile ilgili istediğiniz her soruyu sorabilirsiniz.

Araştırmacının Adı ve Ünvanı: Mustafa Cankut KURT, Yüksek Lisans Öğrencisi

Üniversite ve Bölüm: Marmara Üniversitesi, Bilişim Tezli Yüksek Lisans Programı

Adres ve İrtibat Bilgileri: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ressay
Namık İsmail Sokak No.1 34180 Bahçelievler / İstanbul, 0 212 506 47 24 / 506 47 12 / 506 47

13

1. Araştırmanın Amacı:

- Sosyal eylem platformlarının (change.org, avaaz.org vd.) toplumsal katılım üzerindeki etkilerini inceleyen bir araştırmaya katılmanız teklif edilmektedir.
- Sosyal eylem platformlarından biri veya birkaçına üye olduğunuz için bu araştırmanın muhtemel katılımcısı olarak tespit edildiniz.
- Bu araştırmada, araştırmacı sosyal eylem platformları üzerinden yürütülen kampanyalara katılan bireylerin, toplumsal katılım düzeylerindeki değişimi ve bu değişimin bireyler üzerindeki etkilerini anlamayı amaçlamaktadır.
- Araştırmaya sosyal eylem platformlarına üye olan 25 kişi katılımcı olarak davet edilecektir.

- Çalışmaya sizin katılım süreniz yaklaşık 15 ila 25 dakika arasında olacaktır.

2. Ne Yapacaksınız:

- Görüşme esnasında size üyesi olduğunuz sosyal eylem platformları hakkında bazı sorular yöneltilecektir. Sizden bu platformlardaki deneyimlerinizi ve bu platformlar hakkındaki görüşlerinizi aktarmanız beklenmektedir.

3. Olası Faydalar:

- Bu çalışmada katılımınızdan dolayı kişisel olarak herhangi bir fayda elde etmeyeceksiniz. Fakat katılımınızdan dolayı hem sosyal eylem platformları üzerinden yürütülen kampanyalara katılanların deneyimleri ve görüşleri anlaşılmış hem de bireylerin toplumsal katılım düzeylerindeki değişime ilişkin bilgiler elde edilmiş olacaktır.

4. Olası Riskler

- Bu çalışmaya sizin katılımınızdan dolayı öngörülen herhangi bir risk mevcut değildir.

5. Mahremiyet ve Gizlilik

- Bu araştırma kapsamında toplanılan veriler gizli kalacaktır. Kimliğiniz kayıt altına alınmayacak ve anonim kalacaktır. Araştırma kapsamında toplanılan veriler araştırmacının şifreli kişisel bilgisayarında depolanacak ve sadece araştırmacı ve araştırma danışmanı (tez danışmanı) verilere ulaşabilecektir.
- Araştırma sonucunda elde edilen veriler akademik amaçlı olarak çeşitli dergilerde yayınlanabilir.
- İzin vermeniz halinde sizinle yapılacak görüşme, ses kayıt cihazı vasıtasıyla kayıt altına alınacaktır. İzniniz olmazsa yazılı not tutulacaktır.

- Mülakat esnasında sesimin kaydedilmesine izin **veriyorum**.

☐

Evet

☐

Hayır

Paraf/İmza_____

- Ses kayıtları yazıya dönüştürüldükten sonra hemen silinecektir.

6. Katılma, Reddetme ve Çekilme Hakkınız:

- Bu araştırmaya katılımınız tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Reddetme hakkınız mevcuttur.

- Kararınızı her an değiştirebilir ve araştırmanın herhangi bir aşamasında çekilebilirsiniz.
- Herhangi bir soruya cevap vermeme hakkınız mevcuttur.
- Katılmama tercihiniz ya da çekilme kararınız hiç kimse ile paylaşılmayacak ve sizin üzerinizde herhangi bir olumsuz etki yaratmayacaktır.

7. Katılım Bedeli veya Ödüllendirme:

- Bu araştırmaya katıldığınız için size herhangi bir katılım bedeli ödenmeyecek, herhangi bir ödüllendirme yapılmayacaktır.

8. Sorularımız İçin İrtibat Bilgileri

Eğer bu araştırma ile ilgili veya katılımınız ile ilgili herhangi bir sorunuz ya da şikâyetiniz olursa, araştırmacı Mustafa Cankut Kurt ile 0 530 884 4981 numaralı telefondan, cankutkurt@gmail.com e-posta adresinden ya da aşağıdaki adresten ulaşabilirsiniz:

Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ressam Namık İsmail Sokak
No.1 34180 Bahçelievler / İstanbul

9. Bilinçli Rızanın Beyanı

Aşağıdaki imzanız araştırmaya gönüllü olarak katılmayı **kabul ettiğiniz** anlamına gelmektedir.

İmza

Tarih

Ek 2

GÖRÜŞME FORMU

Bu araştırmanın amacı, sosyal eylem platformları üzerinden yürütülen kampanyalara katılan bireylerin, toplumsal katılım düzeylerindeki değişimi ve bu değişimin bireyler üzerindeki etkilerini anlamaktır. Bu amaç doğrultusunda katılımcılara; toplumsal katılım, dijital ortamlar, sosyal eylem platformları gibi konularında hakkındaki deneyim ve görüşlerini araştırmacıya aktarabileceği sorular yöneltilecektir.

Kişisel Bilgileri Hakkında Katılımcılara Yöneltilen Sorular

Ana Soru	Ek Sorular	Netleştirme Soruları
Yaşınızı öğrenebilir miyim?	Bu bilgilerin dışında kendinizle ilgili araştırmaya yardımcı olacağını düşündüğünüz ve paylaşmak istediğiniz bir şeyler var mı?	
Medeni halinizi öğrenebilir miyim?		
Öğrenim durumunuzu öğrenebilir miyim?		
Mesleğinizi öğrenebilir miyim?		

Toplumsal Katılım Hakkında Katılımcılara Yöneltilen Sorular

Ana Soru	Ek Sorular	Netleştirme Soruları
Toplumsal Katılım kavramı size neyi anlatıyor?	Kavramın içerisinde geçen “toplumsal” kelimesi size neyi ifade ediyor?	Örnek verebilir misiniz?
Veya Toplumsal katılım denilince aklınıza ne geliyor?	Toplumsal katılım ve katılım birbirlerinden ayrı kavramlar mıdır? Toplum içerisindeki aktivitelere katılmak sizce bireylere mutluluk	Bu konuyu biraz daha açabilir misiniz? Bu konuda

Veya Toplumsal katılım nedir?	getirir mi? Bireyler üzerinde diğer türlü etkileri sizce neler olabilir? Sizce toplumsal katılım bireyin yalnızlaşması, toplumsal ayrışma, toplumsal değerlerin-normların korunması ve yeni ağların kurulması üzerinde nasıl bir etki yaratmaktadır. Sizce toplumsal katılımın toplumsal refah, bireyler arasında güven ve güçlü bağların kurulması, toplumsal huzurun sağlanması ve bu toplumsal huzurun devamlılığı üzerinde etkisi ne derecedir?	belirtmek ve/veya paylaşmak istediğiniz başka bir şey var mı?
--	--	--

Sosyal Eylem Platformları ve Bu Platformlardaki Toplumsal Katılım Anlayışı Hakkında Katılımcılara Yöneltilen Sorular

Ana Soru	Ek Sorular	Netleştirme Soruları
Dijital iletişim ortamlarından internet hakkında neler düşünüyorsunuz? Hayatlarımıza getirdikleri ve/veya hayatımızdan götördükleri sizce nelerdir? Veya İnternet hakkında neler düşünüyorsunuz? Olumlu / olumsuz etkileri nelerdir?	Ne kadar süredir internet kullanıyorsunuz? Bir günde ne kadar zamanınızı internette geçiriyorsunuz? Sosyal Medya hesaplarınız var mı? Eğer varsa aktif olarak kullanıyor musunuz? İnternette (sosyal medya, blog, haber sitesi gibi ortamlarda) paylaşımlarda bulunuyor musunuz? Eğer paylaşımlarınız varsa bunların içerikleri genellikle hangi temalarda olduğunu söyleyebilir misiniz? Sizce günlük hayatlarımızda karşılaştığımız genel olarak toplum hayatını veya yakın çevremizi ilgilendiren; bölgesel, ulusal ve	Örnek verebilir misiniz? Bu konuyu biraz daha açabilir misiniz? Bu konuda belirtmek ve/veya paylaşmak istediğiniz başka bir şey var mı?

	uluslararası düzeydeki problemler konusunda görüşlerinizi, önerilerinizi ve şikâyetlerinizi aktarma sürecinde internet nasıl bir rol oynuyor?	
Sosyal eylem platformları hakkında neler düşünüyorsunuz? Veya Sosyal eylem platformları hakkında görüşleriniz ve deneyimlerinizi paylaşabilir misiniz?	Sosyal eylem platformları üzerinden yürütülen kampanyalar sizce ne kadar başarılı oluyor? Bu kampanyalara katılmaya sizi iten nedenler nelerdir? Bu kampanyalara katılmak ve kampanyaların başarı düzeyleri sizi ne şekilde etkiliyor? Sosyal eylem platformları aracılığıyla toplumsal aktivitelere katılmak size ne tür kolaylıklar yaratıyor ve/veya ne tür sorunlar yaratıyor? Sizinle hem coğrafik olarak hem de kültürel ve/veya toplumsal farklılıkları olan unsurları ilgilendiren kampanyalara katılabilme imkânı hakkında neler düşünüyorsunuz? Sosyal eylem platformlarının dezavantajlı (fiziksel-zihinsel engelleri olan, yaşlı, yoğun çalışma saatleri olan vb.) bireylere toplumsal hayata uyum ve toplumsal aktivitelere katılım konusunda ne derece yardımcı olmaktadır?	
Görüşme Sonucu		
Görüşme sürecinde sözü geçmeyen ve/veya size soru yöneltilmeyen bir konu hakkında araştırma çerçevesi dâhilinde paylaşmak		

istediğiniz çeşitli görüş ve deneyimleriniz var mı?		
Veya Eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?		

